

नेपाली जनमत सर्वेक्षण सन् २०२२

सर्वेक्षण प्रतिवेदन | कर्णाली प्रदेश

 inter disciplinary analysts

नेपाली जनमत सर्वेक्षण सन् २०२२

सर्वेक्षण प्रतिवेदन । कर्णाली प्रदेश

 inter disciplinary analysts

नेपाली जनमत सर्वेक्षण सन् २०२२

सर्वेक्षण प्रतिवेदन, कर्णाली प्रदेश

© स्कूल अफ आर्ट्स, काठमाडौं विश्वविद्यालय, इन्टरडिसिप्लिनरी एनालिस्ट्स र दि एसिया फाउण्डेशन, २०२२ सर्वाधिकार सुरक्षित । यस पुस्तिकाको कुनै पनि अंश स्कूल अफ आर्ट्स, काठमाडौं विश्वविद्यालय, इन्टरडिसिप्लिनरी एनालिस्ट्स र दि एसिया फाउण्डेशनको लिखित अनुमति बिना पुनरुत्पादित गर्न सकिने छैन ।

स्कूल अफ आर्ट्स, काठमाडौं विश्वविद्यालय

पोस्ट बक्स नम्बर: ६२५०, हात्तिवन ललितपुर, नेपाल

फोन: +९७७-०१-५२५१२९४, +९७७-०१-५२५१३०६

इन्टरडिसिप्लिनरी एनालिस्ट्स

चन्द्र विनायक मार्ग, चावहिल, काठमाडौं, नेपाल

फोन : +९७७-०१-४४७९८४५ , +९७७-०१-४४७९९२७

The Asia Foundation

Improving Lives, Expanding Opportunities

दि एसिया फाउण्डेशन

पोस्ट बक्स नम्बर: ९३५, बुद्धिसागर मार्ग, वडा नं ३

पानीपोखरी, काठमाडौं, नेपाल

सन् २०२२ मा नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०२२ अष्ट्रेलिया सरकार, विदेशी मामिला र व्यापार विभाग - एसिया फाउण्डेशनसंगको साभेदारी परियोजना स्थानीय सरकार सबलीकरण कार्यक्रम र विकास र सहयोगको लागि स्विस् एजेन्सीको सहयोगमा सम्पन्न भएको थियो । यस सर्वेक्षणका निष्कर्षहरू र कुनै पनि विचारहरूले अस्ट्रेलिया सरकार, स्विस् सरकार वा एसिया फाउण्डेशनका विचारहरू प्रतिबिम्बित गर्दैनन् ।

प्रकाशक:

स्कूल अफ आर्ट्स, काठमाडौं विश्वविद्यालय

पोस्ट बक्स नम्बर: ६२५०, हात्तिवन ललितपुर, नेपाल

फोन: +९७७-०१-५२५१२९४, +९७७-०१-५२५१३०६

आवरण तस्विर : नन्दलाल बुढा

तस्विर लिईएको स्थान : मुगु

संचालक समिति सदस्यहरू

क्र.सं	नाम	आबद्ध संस्था
१	एक्कु माया पुन	स्कूल आफ आर्ट्स, काठमाडौं विश्वविद्यालय
२	सुधिन्द्र शर्मा	इन्टर डिसिप्लिनरी एनालिस्टस्
३	कृष्ण हाच्छेतु	राजनीतिशास्त्र केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय
४	तीर्थराज चौलागाई	तथ्यांक विभाग
५	भिमप्रसाद सुवेदि	विश्वविद्यालय अनुदान आयोग नेपाल
६	विमला राई पौड्याल	राष्ट्रिय सभा, संघीय संसद, नेपाल
७	याम बहादुर किसान	संसद सहयोग परियोजना/संयुक्त राष्ट्र विकास कार्यक्रम
८	देव कुमारी गुरुड	भूगोलशास्त्र केन्द्रीय विभाग, त्रिभुवन विश्वविद्यालय
९	टिकाराम गौतम	समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
१०	गणेश गुरुड	स्वतन्त्र अनुसन्धानकर्ता
११	महेश बास्कोटा	स्कूल आफ आर्ट्स, काठमाडौं विश्वविद्यालय
१२	सुरेन्द्र लाभ कर्ण	राष्ट्रिय योजना आयोग

प्राक्कथन

काठमाडौं विश्वविद्यालय, स्कुल अफ आर्ट्स (KUSoA) को नेतृत्वमा इन्टरडिसिप्लिनरी एनालिस्ट्स (IDA) सँगको सहकार्यमा २०१७ मा पहिलो पटक नेपाली जनताको सर्वेक्षण गरिएको हो । प्रतिवेदनको चौथो खण्ड, नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०२२ (SNP 2022) ले देशको दिशाप्रति नेपालीको धारणा, घरायसी अवस्था, स्थानीय अवस्था, सुरक्षा, पहिचान र सामाजिक सम्बन्ध, शासन व्यवस्था, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, निर्वाचन, राजनीतिक सहभागिता र आर्थिक दृष्टिकोण प्रति नेपालीहरूको दृष्टिकोण प्रस्तुत गरेको छ । यस सर्वेक्षणले नेपालका सात प्रदेशका ५८८ वटा वडाबाट नमूना छनोटगरी १८ वर्ष वा सोभन्दा माथिका ७,०५६ उत्तरदातामा पुगेर उनीहरूका विचारहरू प्रस्तुत गरेको छ ।

नेपाली जनताको सर्वेक्षणको बिगतका सबै प्रतिवेदनहरू राष्ट्रिय प्रतिवेदनको रूपमा सबै प्रदेशहरूलाई समावेश गरी सघन ढाँचामा प्रकाशित गरिएको थियो । तर यस पटक सन् २०२२ को राष्ट्रिय प्रतिवेदनलाई भने अलि छोटो संक्षिप्त प्रतिवेदनको रूपमा प्रकाशित गरी अरु थप सात वटा प्रादेशिक विस्तृत प्रतिवेदनहरू प्रकाशित गर्ने प्रयास गरेका छौं । जसमा प्रत्येक प्रदेशबाट प्राप्त तथ्याङ्कहरूलाई विश्लेषण गरी विस्तृत रूपमा उक्त प्रदेशका उत्तरदाताहरूले दिएका जानकारीका आधारमा निष्कर्षहरू प्रस्तुत गरिएको छ । यस प्रतिवेदनमा बिगतमा गरिएका तीन सर्वेक्षणहरू (SNP 2017, SNP 2018 र SNP 2020) बाट प्राप्त निष्कर्षहरूको तुलनात्मक अध्ययन गरिएको छ ।

सर्वेक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्कहरूको आफ्नै सीमाहरू रहेका हुन्छन् । उदाहरणको लागि तथ्याङ्क सङ्कलनको समय अवधि पनि एक प्रकारको सीमितता नै हो किनकी आफ्नो इलाकामा हालसालै घटेका घटनाहरूबाट उत्तरदाताहरूको मस्तिष्क प्रभावित रहेका हुन्छन् जसले उनीहरूको जवाफलाई निर्दिष्ट गरिरहेको हुन्छ । दोस्रो, सर्वेक्षणको लागि सही नमूना आकार चयन गर्नु पनि लगभग चुनौतीपूर्ण कार्य हो । सर्वेक्षणमा नमूना छनोट, सम्बन्धित प्रश्नहरूको जवाफ नआउने, कभरेज र मापनसम्बन्धी कमी कमजोरीहरूका सम्भावनाहरू सधैं रहने हुनाले विश्लेषणका लागि प्राप्त तथ्याङ्कहरू तयार गर्दा अनुसन्धानकर्ताहरू सचेत रहन आवश्यक छ । प्रत्येक पटकको नेपाली जनताको सर्वेक्षणको तथ्याङ्क सङ्कलन समय अवधिले पनि जनताको धारणामा प्रभाव पारेको हुन सक्दछ ।

नेपाली जनताको सर्वेक्षणको पहिलो संस्करणको तथ्याङ्क सङ्कलन कार्य सन् २०१७ को सेप्टेम्बर-अक्टोबरमा गरिएको थियो । उक्त समयमा गरिएको नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०१७ (SNP 2017) नयाँ राजनीतिक व्यवस्थाका लागि नेपालमा पहिलो पटक भएको स्थानीय तहको निर्वाचन पछि गरिएको राष्ट्रव्यापी सर्वेक्षणको निष्कर्षमा आधारित थियो । उक्त सर्वेक्षणमा देशको समग्र दिशा (सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार अवस्थाका सन्दर्भ) बारे नेपाली जनताको अपेक्षा र आकांक्षालाई समेट्ने प्रयास गरिएको थियो । यसका साथै सर्वेक्षणले सुरक्षा र विवाद समाधान, विकसित राजनीतिमा लैङ्गिक, जातीय र भाषाको स्थान, राष्ट्रिय तथा स्थानीय तहका समस्या, स्थानीय तथा प्रदेश सरकारको सेवा प्रवाह, सुशासन, राजनीतिक सहभागिता र स्थानीय निर्वाचन, आर्थिक तथा सामाजिक विकास तथा पूर्वाधार, सूचनामा पहुँच, जस्ता विषयहरूमा जनताको राय र अपेक्षा संकलन गरिएको थियो ।

सन् २०१८ को नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०१८ को तथ्याङ्क सङ्कलन कार्य नेपालको नयाँ राजनीतिक प्रणाली अनुसार पहिलो संसद र प्रादेशिक निर्वाचनपछि गरिएको थियो । यसका साथै आगामी दिनका लागि उनीहरूका आशा तथा अपेक्षाका बारेमा पनि जान्ने प्रयास गरिएको थियो । तेस्रो चरणको नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०२० (SNP २०२०) को निष्कर्ष कोभिड-१९ का कारण राष्ट्रिय बन्दाबन्दीको घोषणा हुनु भन्दा केही दिन अगाडि सम्पन्न भएका सर्वेक्षणको तथ्याङ्क सङ्कलन कार्यमा आधारित थियो ।

सन् २०२२ को नेपाली जनताको सर्वेक्षण (SNP २०२२) को संस्करण सन् २०२२ को स्थानीय निर्वाचन लगत्तै र राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक निर्वाचनमा होमिने तयारीमा लागि सकेका नेपालीहरू माथि वर्षायाम जुलाई-अगस्त, २०२२ मा गरिएको सर्वेक्षणको तथ्याङ्क सङ्कलन कार्यमा आधारित रहेको छ । कोभिड-१९ ले सृजना गरेको चुनौती तथा असहजतापूर्ण अवस्थामा सरकारको समग्र कार्यसम्पादन र देश कुन दिशामा गइरहेको छ भन्ने बारेमा जनताको धारणामा प्रभाव पार्न सक्ने सम्भावनाहरू देखेर सन् २०२२ को नेपाली जनताको सर्वेक्षण मा कोभिड-१९ सँग सम्बन्धित प्रश्नहरू थपिएका थिए परिणामस्वरूप मानिसहरूको धारण, भावना र अनुभवहरूमा कोभिड-१९ र देशव्यापी बन्दाबन्दीको प्रभाव प्रतिबिम्बित भएको देखिन्छ । कोभिड-१९ को प्रभाव यस अध्ययनमा आएता पनि त्यस अधिको नेपालीको मत र त्यसबाट प्रभावित जनजीवनको अवस्थाको तुलनात्मक अध्ययन अनुसन्धानको लागि यो प्रतिवेदन महत्वपूर्ण हुनसक्छ ।

यस प्रादेशिक प्रतिवेदनमा प्रदेशका जनताहरूको विचार प्रस्तुत गरिरहदा, म राष्ट्रिय प्रतिवेदनमा भएका केहि तथ्यहरूको विश्लेषण गर्न चाहन्छु । यस बर्षको सर्वेक्षणमा सामेल भएको आधाभन्दा कम नेपालीहरू, अहिलेसम्मकै सबैभन्दा न्यून प्रतिशतले मुलुक सही दिशामा अघि बढेको ठान्दछन् । बाटोघाटोको अवस्थामा सुधार, शिक्षाको पहुँचमा बृद्धि हुनु तथा विद्युत आपूर्तिमा सुधार हुनु देश सही दिशामा अगाडि बढ्नुका प्रमुख तीन कारण रहेका छन् । मुलुक सही दिशातिर हिँडिरहेको बताएका उत्तरदातामा उल्लेख्य कमी देखिएता पनि तीन चौथाइभन्दा कमले आफ्नो स्थानीय तहको अवस्थामा भने सुधार भइरहेको विश्वास गरेका छन् । स्थानीय अवस्थाप्रति जनताको आशावादीताका लागि उत्तरदाताहरूले बाटोघाटोको अवस्था राम्रो हुनु, खानेपानी आपूर्तिमा सहजता, विद्युत र शिक्षामा जनताको पहुँच हुनु जस्ता विषयलाई महत्त्व दिएर समावेश गरेका छन् । वास्तवमा, सन् २०२० को सर्वेक्षणको तुलनामा सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा विशेष गरी आर्थिक अवस्था, राजनीतिक र सामाजिक अवस्थाप्रति उत्तरदाताहरू कम सकारात्मक देखिएका छन् । उत्तरदाताहरूका अनुसार बढ्दो भ्रष्टाचार, आवश्यक वस्तुहरूको बढ्दो मूल्य, र करको दायरामा वृद्धि राष्ट्रले भोगी रहेका प्रमुख समस्याहरूको रूपमा रहेका छन् भने १८-२४ वर्ष उमेर समूहका युवा नेपालीहरूका लागि काम खोज्न/जीविकोपार्जनमा कठिनाई प्रमुख समस्याको रूपमा रहेको देखियो ।

माथि उल्लेखित आंकडाहरूले सार्वजनिक धारणा र आर्थिक दृष्टिकोण बीच बलियो सम्बन्ध राखेको छ। अर्को शब्दमा भन्नुपर्दा, नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०२० को तथ्याङ्क सङ्कलन गरिसकेपछिको समय र नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०२२ को तथ्याङ्क सङ्कलन गर्नु अगाडीको समय अवधिमा कोभिड-१९ चुलिएको थियो, उक्त समयमा कोभिड-१९ को प्रभावले देशका लगभग सबै आर्थिक गतिविधिहरूमा नकारात्मक प्रभाव पारेको थियो । सन् २०१७ मा करिब पाँचमा एक र सन् २०२० मा पाँचमा दुई उत्तरदाताहरूले स्थानीय आर्थिक अवस्थामा सुधार भएको विश्वास गरेका थिए । सन् २०२० को तुलनामा स्थानीय आर्थिक अवस्थामा सुधार भएकोमा विश्वास गर्ने उत्तरदातामा अचानक गिरावट आएको छ । फलस्वस्म, आम्दानी या आर्थिक स्रोतको अभावमा उत्तरदाताहरूले अझै पनि उनीहरूको परिवारका सदस्यले बेलाबेलामा छाक छान्नुपरेको, बिरामी हुँदा उपचार गर्न नसकेको बताएका छन् । गत वर्षको तुलनामा, कहिलेकाहीँ मात्र खाना खान पुग्ने संख्या बढेको छ । त्यसैगरी, बिरामी हुँदा उपचार गर्न नसकेको दाबी गर्ने उत्तरदाताहरूको प्रतिशत पनि बढेको छ ।

हिंसा वा अपराधिक गतिविधिको सन्दर्भमा नेपाल सुरक्षित स्थान जस्तो देखिन्छ । दश मध्ये नौ जना उत्तरदाताहरूले आफू बसेको वा काम गरिरहेको ठाउँ वरिपरि सुरक्षाको कुनै समस्या वा चुनौती नभएको बताएका छन् साथै आफू वा आफ्नोको परिवार गत वर्ष हिंसा वा अपराधिक गतिविधिको सिकार नभएको बताएका छन् । केही हदसम्म असुरक्षित ठानेकाहरूमध्ये प्रायले चोरी र आर्थिक लेनदेनमा ठगीको सिकार भएको उल्लेख गरेका छन् । विवाद समाधानका सन्दर्भमा धेरै नेपालीहरूको रोजाइमा औपचारिक निकायहरू परेका छन् । जग्गा सम्बन्धि विवाद, ऋण तथा लेनदेन सम्बन्धि विवाद, अपराध, मानहानि वा भूटो आरोपको विवाद समाधान गर्न अधिकांश नेपालीहरूले प्रहरीलाई पहिलो रोजाई मानेको पाइन्छ । घरेलु हिंसा सम्बन्धि विवाद समाधान गर्न जनताको पहिलो रोजाइको रूपमा वडाध्यक्ष वा वडा सदस्यहरू पर्नुभएको छ भने प्रहरी, नगर/गाउँपालिकाका प्रमुखहरूप्रति उत्तरदाताहरूको विश्वास बढ्दै गएको छ । विवाद समाधानका लागि निर्वाचित प्रतिनिधि र प्रहरीलाई विश्वास गर्ने व्यक्तिको सङ्ख्या तीव्र रूपमा बढ्नुले राज्यको पुनर्संरचना मार्फत स्थापित नयाँ सरकारी संरचनाहरूप्रति व्यक्तिको बढ्दो विश्वास भल्काउँछ ।

अझै पनि नेपाली जनताहरूले विशेष गरी काम गर्ने ठाउँमा मानिसहरूसँग अन्तर्क्रिया गर्दा, सार्वजनिक सेवाहरू प्राप्त गर्दा र स्वास्थ्य सेवाहरूमा पहुँच गर्दा आफ्नो मातृभाषा, जात वा जाति र लिङ्गका कारण विभिन्न ठाउँ र अवस्थामा असहजता महसुस गर्ने गरेका छन् । नेपालीभन्दा फरक मातृभाषा भएका कारण विभिन्न ठाउँ र अवस्थामा असहजता महसुस गर्ने उत्तरदाताहरूको सङ्ख्या सन् २०१७ को तुलनामा घटेको भएता पनि सार्वजनिक सेवा लिँदा, कार्यस्थलमा सर्वसाधारणसँग छलफलमा सहभागी हुँदा, अस्पताल या हेल्थ सेन्टरमा सुविधा लिँदा र अध्ययनको सिलसिला असहजता महसुस हुने गरेको बताएका छन् । विगतका वर्षको तुलनामा लिङ्गका कारण विभिन्न ठाउँ र अवस्थामा असहजता महसुस गर्ने उत्तरदाताहरूको संख्यामा कमी आएता पनि नेपाली महिलाहरूलाई सार्वजनिक यातायातमा यात्रा गर्दा, प्रहरी चौकीमा, सार्वजनिक स्थानमा घुमफिर गर्दा वा हिँडडुल गर्दा अप्ठ्यारो महसुस हुने गरेको बताएका छन् । अन्तर्जातीय विवाहलाई स्वीकृति दिनेहरूको अनुपातमा सन् २०१७ को तुलनामा सन् २०२२ मा घटेको देखिन्छ । बिगत बर्षका सर्वेक्षणहरूले लिङ्गको पर्वाह नगरी व्यक्ति नेतृत्व भूमिकाको लागि सक्षम हुनुपर्छ भन्ने विश्वास गर्ने मानिसहरूमा उल्लेखनीय वृद्धि भएको देखाउँछ । यसै अनुरूप नेपाली जनताको सर्वेक्षण सन् २०१८ को तुलनामा सन् २०२० मा सबै प्रकारका संगठन/संस्थाका नेतृत्व पदका लागि लिङ्ग जेसुकै भए पनि व्यक्ति सक्षम हुनुपर्छ भन्ने सोच भएका व्यक्तिहरूको संख्यामा उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भएको देखिन्छ तर सन् २०२२ मा यस्तो सोच राख्ने उत्तरदाताको संख्या स्थिर रहेको पाइएको छ यद्यपि संस्थाको नेतृत्व गर्न पुरुष र महिला दुवै समान रूपमा सक्षम छन् भनी चारमध्ये तीन जना उत्तरदाताले भनेतापनि, सामुदायिक-सम्बन्धित हैसियत (Community-Related Status) को तुलनामा कार्यकारी पदमा महिलाहरूलाई कम प्राथमिकता दिइएको पाइएको छ।

अधिकांश उत्तरदाताहरूले गत वर्षको तुलनामा स्थानीय सरकारको उत्तरदायित्वमा कुनै परिवर्तन नभएको बताएका छन् । यद्यपि, विगतका वर्षको तुलनामा २०२२ मा सरकारको उत्तरदायित्वमा सुधार भएको छ भनी प्रतिक्रिया दिनेहरूको प्रतिशत उल्लेखनीय रूपमा घटेको छ । मे १३, २०२२ मा भएको स्थानीय निर्वाचनको दोस्रो कार्यकालको सन्दर्भमा नेपालीहरूबाट आएका प्रतिक्रियाहरूको दस्तावेजीकरण गर्दा, तीन चौथाई भन्दा बढीले स्थानीय निर्वाचनमा मतदान गरेको र ती मध्ये दश मा नौ जनाले निर्वाचन स्वतन्त्र र निष्पक्ष भएको विश्वास व्यक्त गरेका थिए । तीन चौथाई भन्दा बढी मतदाताहरू निर्वाचनको परिणामसंग "धेरै खुशी", वा "खुशी" रहेका छन् । तीनवटै तहका सरकारले सन् २०२० देखि कोभिड-१९ को रोकथाम र नियन्त्रण र यसको सामाजिक-आर्थिक प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न विभिन्न उपायहरू लागू गरेको कुरा सर्वविदितै छ । यसका लागि तीनै तहका सरकारले खेलेको भूमिकाको सार्थकता गर्दै सरकारको प्रयास पर्याप्त भएको प्रतिक्रिया दिएका छन् । कोरोनाको संक्रमण कम गर्न र यसलाई फैलिन नदिन सरकारले गरेका विभिन्न रोकथाम र नियन्त्रणका उपायहरूमध्ये मास्कको प्रयोग र सामाजिक दूरी धेरै प्रभावकारी रहेको देखियो भने हिड्डुल र यात्रामा लगाएको प्रतिबन्ध पनि दोस्रो प्रभावकारी उपाय रहेको पाइयो । कोरोना महामारीको समयमा त्यसको व्यवस्थापनको लागि स्थानीय सरकारले समुदायमा सबैभन्दा बढी सक्रिय भूमिका निभाएको पाइयो ।

प्रस्तुत तथ्याङ्क र आंकडाले संघीय, प्रदेश र स्थानीय, तह तीनवटै तहका सरकारहरूको कार्यसम्पादनबारे केही अन्तरदृष्टि दिनेछ भन्नेमा हामी विश्वस्त छौं । तीन तहका सरकारहरूको कार्यबारे जनताले कसरी बुझेका छन्, उनीहरूका अनुसार सरकारले गरेका कामहरूमा के कस्ता कमजोरीहरू रहेका छन् र यस्तो किन भई रहेको छ भनेर अझ बिस्तृतरूपमा बुझ्नका लागि र त्यसलाई के कसरी समाधान गर्न सकिन्छ भन्ने बारे सुझाव सहितको जानकारी तीनै तहका सरकारलाई दिन प्राप्त तथ्याङ्कको गहिरो विश्लेषण महत्त्वपूर्ण छ । तसर्थ, आउँदो वर्षहरूमा नेपाली जनताको सर्वेक्षणमा मात्रात्मक तथ्याङ्कहरूबाट प्राप्त जानकारीलाई अझ बिस्तृतरूपमा बुझ्न र व्याख्या गर्नका लागि गुणात्मक विश्लेषण थप्न आवश्यक छ ।

अन्तमा, यस सर्वेक्षण कार्यलाई सफल बनाउन र नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०२२ को यो प्रादेशिक संक्षिप्त प्रतिवेदन तयार गर्न योगदान गर्ने सबैलाई कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु । सर्वप्रथम एशिया फाउन्डेसनको टोली जसले दुई अनुदान सम्झौताहरू: एउटा अष्ट्रेलिया सरकार, विदेश मामिला र व्यापार विभागबाट, र अर्को विकास र सहयोगको लागि स्विस् एजेन्सी मार्फत हामीलाई सर्वेक्षण गर्नका लागि रकम उपलब्ध गराएकोमा उनीहरू प्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । त्यसैगरी इन्टरडिसिप्लिनरी एनालिस्ट्स (आईडीए) लाई विशेष गरी प्रश्नावली तयार गर्न, क्षेत्रीय स्तरमा गणनाकर्ताहरूका लागि तालिम र प्रशिक्षण कार्य सञ्चालन गर्न, र तथ्याङ्क सङ्कलन तथा कम्पाइल गर्न सहयोगको लागि आभार प्रकट गर्दछु । साथै प्रतिष्ठित स्टीयरिंग समिति सदस्यहरूको योगदान उत्तिकै महत्त्वपूर्ण र हाम्रो गहिरो प्रशंसाको योग्य छन्, किनकी उनीहरूबाट प्रक्रियाको प्रत्येक चरणमा महत्त्वपूर्ण अन्तरदृष्टिको साथ परियोजनाले मार्गदर्शन प्राप्त गर्यो । काठमाडौं विश्वविद्यालय, स्कुल अफ आर्ट्सका सहकर्मीहरू जसले नेपाली जनताको सर्वेक्षण २०२२ को चुनौती स्वीकार गरे र यो प्रतिवेदन लेख्न कार्य सफलताका साथ समापन गरे, म उनीहरूको प्रयास र समर्पणलाई कदर गर्दछु । अन्त्यमा, म यस तथ्याङ्क सङ्कलन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने सबै गणक र नेपाली जनताहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु जसको सहभागिता बिना यो सर्वेक्षण कार्य सम्भव थिएन।

एकु माया पुन

एसोसिएट प्रोफेसर/का.मु. डीन

स्कुल अफ आर्ट्स, काठमाडौं विश्वविद्यालय

विषयसूची

प्राक्कथन	७
अध्याय १	परिचय.....	४
अध्याय २	देशको दिशाप्रति कर्णालीको दृष्टिकोण.....	६
	२.१. देशको अवस्था.....	६
	२.२. आशावादी हुनुका कारणहरू.....	८
	२.३. समस्या र चुनौतीहरू.....	८
	२.४. स्थानीय क्षेत्रको अवस्था.....	९
	२.५. स्थानीय क्षेत्रको अवस्थामा सुधारका कारणहरू.....	१०
	२.६. स्थानीय क्षेत्रका समस्या तथा चुनौतीहरू.....	११
	२.७. घरपरिवारको अवस्था.....	१२
	२.८. घरपरिवारको अनुभवहरू.....	१४
अध्याय ३	व्यक्तिगत सुरक्षा र विवाद समाधान.....	१५
	३.१. हिंसा, अपराध र न्याय सम्बन्धी घरपरिवारको अनुभव.....	१५
	३.२. न्याय र विवाद समाधानका संयन्त्रहरू.....	१६
अध्याय ४	पहिचान.....	१८
	४.१. मातृभाषा.....	१८
	४.२. नेपालीबाहेक अन्य भाषा मातृभाषा हुनुका असुविधाहरू.....	१८
	४.३. जात/जातीयताको कारण भएको असुविधा.....	१९
	४.४. लिङ्गका कारण भोग्नुपरेको असहजता.....	२०
	४.५. सामाजिक मान्यताहरू.....	२१
	४.६. नेपाली समाजमा महिलाको स्थान.....	२१
	४.७. नेतृत्वदायी भूमिकामा लैंगिक प्राथमिकता.....	२३
अध्याय ५	सुशासन र राजनीतिक सहभागीता.....	२५
	५.१. स्थानीय निकायको पुनर्संरचना.....	२५
	५.२. सामाजिक सुरक्षा.....	२६
	५.३. संस्थाप्रतिको विश्वास.....	२७
	५.४. सार्वजनिक सेवाहस्तगतिको जानकारी.....	२८
	५.५. सार्वजनिक सेवाहरू लिंदाको अनुभव.....	३०
	५.६. शिक्षाप्रतिको धारणा.....	३१
	५.७. कोरोना महामारीमा शैक्षिक अवस्था.....	३३
	५.८. सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवाप्रतिको धारणा.....	३४
	५.९. सडकप्रतिको धारणा.....	३६
	५.१०. कर.....	३९
	५.११. भ्रष्टाचार.....	४२
	५.१२. स्थानीय शासन प्रक्रियाप्रतिको जनचेतना र सहभागीता.....	४३
	५.१३. निर्वाचित पदाधिकारीहस्तगतिको धारणा.....	४६
	५.१४. स्थानीय सरकारको उत्तरदायित्व प्रतिको धारणा.....	४७
	५.१५. स्थानीय निर्वाचन.....	४९
अध्याय ६	आर्थिक दृष्टिकोण र सूचनामा पहुँच.....	५१
	६.१. स्थानीय आर्थिक अवस्थाप्रतिको धारणा.....	५१
	६.२. व्यक्तिगत तथा पारिवारिक आम्दानी.....	५२
	६.३. वैदेशिक रोजगार र विप्रेषण.....	५५
	६.४. बीमाबारे जानकारी र पहुँच.....	५८
	६.५. रोजगारी र आयआर्जनका अवसरहरू.....	५९
	६.६. सूचनाको स्रोत.....	६०
अध्याय ७	कोरोना महामारीको अनुभव र असर.....	६३
	७.१. कोरोना महामारी व्यवस्थापनमा सरकारको भूमिका.....	६३
	७.२. स्थानीय स्तरमा कोरोना महामारीको बेला सक्रिय भएर लाग्ने व्यक्ति वा निकाय.....	६५
	७.३. कोरोना महामारीको समयमा भोग्नुपरेका मुख्य समस्याहरू र सामना गर्ने रणनीतिहरू.....	६५

चित्रसूची

चित्र २.१.१	Q-B1a. देशको समग्र दिशा, वर्षअनुसार.....	६
चित्र २.१.२	Q-B1b-f. देशको सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, संस्कृतिक र भौतिक (पूर्वाधार) अवस्था: बर्ष अनुसार.....	७
चित्र २.२.१	Q-B2. आशावादी हुनुका कारणहरू, बर्ष अनुसार.....	८
चित्र २.३.१	Q-B3. देशले भोगिरहेका मुख्य समस्या तथा चुनौतीहरू, बर्ष अनुसार.....	९
चित्र २.४.१	Q-B4a. स्थानीय अवस्था, बर्ष अनुसार.....	१०
चित्र २.५.१	Q-B5. स्थानीय अवस्थाहरूमा आशावादी हुने कारणहरू, बर्ष अनुसार.....	११
चित्र २.६.१	Q-B6. स्थानीय तहका समस्या र चुनौतीहरू, बर्ष अनुसार.....	१२
चित्र ३.२.१	Q-C8A-E. पछिल्लो एक बर्षमा विवाद समाधानको वास्तविक अनुभव, बर्ष अनुसार.....	१७
चित्र ४.५.१	Q-D9. अन्तरजातीय विवाहको स्वीकृति, बर्ष अनुसार.....	२१
चित्र ५.१.१	Q-E4. स्थानीय निकायको पुनर्संरचना प्रतिको दृष्टिकोण, बर्ष अनुसार.....	२५
चित्र ५.४.१	Q-E10AM-AO1. सरकारी सेवा सुबिधाहरूबारे जानकारी, बर्ष अनुसार.....	२८
चित्र ५.४.२	Q-E10AM.3_1. स्थानीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूबारेमा जानकारी प्रवाह गर्ने प्रभावकारी माध्यमहरू.....	२९
चित्र ५.६.१	Q-E11b/Q-E11Aii. शिक्षाको गुणस्तर प्रतिको धारणा, बर्ष अनुसार.....	३१
चित्र ५.७.१:	Q-E11f_1_A/Q-E11g.1. कोरोना महामारीको समयमा वैकल्पिक शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालयहरू.....	३३
चित्र ५.८.१	Q-E12a. स्वास्थ्य चौकी/अस्पताल सम्मको दुरी, बर्ष अनुसार.....	३४
चित्र ५.८.२	Q-E12b. सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरप्रतिको धारणा, बर्ष अनुसार.....	३५
चित्र ५.८.३	Q-E12c. स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर कायम गर्ने जिम्मेवार निकाय, बर्ष अनुसार.....	३५
चित्र ५.८.४:	Q-E12d. स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा परिवर्तन, बर्ष अनुसार.....	३६
चित्र ५.९.१	Q-E13a. सडकको गुणस्तरप्रतिको दृष्टिकोण, बर्ष अनुसार.....	३७
चित्र ५.९.२	Q-E13b. सडक मर्मत सम्भारको लागि जिम्मेवार निकाय, बर्ष अनुसार.....	३७
चित्र ५.९.३	Q-E13c. स्थानीय क्षेत्रमा सडकको गुणस्तरमा भएको परिवर्तन, बर्ष अनुसार.....	३८
चित्र ५.९.४	Q-E13f. सडक सेवाको गुणस्तर सुधार्न सुभाव.....	३९
चित्र ५.१०.१	Q-E16. राम्रो सेवाको लागि थप स्थानीय कर तिर्न इच्छुक संख्या, बर्ष अनुसार.....	४२
चित्र ५.१२.१	Q-E18. स्थानीय सरकारको विकास परियोजनाहरू बारे जानकारी, बर्ष अनुसार.....	४३
चित्र ५.१२.२	Q-E19. स्थानीय सरकारले प्राथमिकतामा राख्नु पर्ने सेवाहरू, बर्ष अनुसार.....	४४
चित्र ५.१२.३	Q-E20. वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा सार्वजनिक सुनुवाइको सचेतना, बर्ष अनुसार.....	४४
चित्र ५.१२.४	Q-E21. वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा सार्वजनिक लेखापरीक्षण, बर्ष अनुसार.....	४५
चित्र ५.१२.५	Q-E23. स्थानीय विकास योजनाहरूमा सहभागिता, बर्ष अनुसार.....	४६
चित्र ५.१३.१	Q-F1i-iv23. स्थानीय जनताप्रति निर्वाचित पदाधिकारीको चासो.....	४७
चित्र ५.१४.१	Q-F1A. जनताका आवश्यकताहरू प्रति स्थानीय सरकारको तदारुकता प्रतिको धारणा, बर्ष अनुसार.....	४७
चित्र ५.१४.२	Q-E13g. स्थानीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूप्रतिको सन्तुष्टि, बर्ष अनुसार.....	४८
चित्र ५.१४.३	Q-E10H_a,b,c. शिक्षा, स्वास्थ्य र सडकसम्बन्धी सेवाहरूप्रतिको औसत सन्तुष्टि, बर्ष अनुसार (अंक).....	४९
चित्र ६.१.१	Q-G1. शहरी/ग्रामीण नगरपालिकाको आर्थिक अवस्थाप्रतिको धारणा, बर्ष अनुसार.....	५१
चित्र ६.२.१	Q-G4. औसत मासिक घरायसी आय, बर्ष अनुसार.....	५३
चित्र ६.२.२	Q-G5. घरपरिवारको आम्दानीमा आएको परिवर्तन, बर्ष अनुसार.....	५४
चित्र ६.२.३	Q-G6C. व्यक्तिगत आय, बर्ष २०२२.....	५४
चित्र ६.३.१	Q-G12. विदेशमा काम गर्ने परिवार सदस्य दर, बर्ष अनुसार.....	५५
चित्र ६.३.२	Q-G12.4. वैदेशिक रोजगारीमा जान प्रोत्साहित गर्ने, बर्ष अनुसार.....	५६
चित्र ६.३.३	Q-G14A. रेमिट्यान्स (विप्रेषण)मा परिवर्तन, बर्ष अनुसार.....	५७
चित्र ६.३.४	Q-G14A. रेमिट्यान्सको प्रयोग, बर्ष अनुसार.....	५८
चित्र ६.४.१	Q-G21.a. बीमाबारे चेतना, बर्ष अनुसार.....	५८
चित्र ६.५.१	Q-G23a/Q-G23b. स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारी र आयआर्जनका अवसरहरू, बर्ष अनुसार.....	६०
चित्र ६.६.१	Q-H5. स्थानीय सरकारका गतिविधिहरूको जानकारीको स्रोत, बर्ष अनुसार.....	६१
चित्र ६.६.२	Q-H6. स्थानीय पालिकाले सार्वजनिक गर्नुपर्ने सूचनाका प्रकारहरू.....	६२
चित्र ७.१.१	Q-I3. कोरोना महामारी व्यवस्थापनमा सरकारको भूमिका.....	६३
चित्र ७.१.२	Q-I6. कोरोना महामारीबाट सृजित सामाजिक-आर्थिक अवस्थाको पुनरुत्थानको लागि सरकारको अपेक्षित कार्य.....	६४

तालिकासूची

तालिका २.७.१	Q-B7. घरपरिवारको अवस्था, बर्ष अनुसार.....	१३
तालिका २.८.१	Q-B8. पैसा अभावको कारण घरायसी अनुभव, बर्ष अनुसार.....	१४
तालिका ३.१.१	Q-C3A-R. हिंसा र अपराधको अनुभव, बर्ष अनुसार.....	१५
तालिका ४.१.१	Q-D1. प्रदेश र पारिस्थितिक क्षेत्र अनुसार मातृभाषा.....	१८
तालिका ४.२.१	Q-D2a-e. नेपालीबाहेक अन्य भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको कारण असुविधाको महसुस, बर्ष अनुसार.....	१९
तालिका ४.३.१	Q-D3a-e. जात/जातीयताको कारण असुविधा, बर्ष अनुसार.....	२०
तालिका ४.४.१	Q-D4a-g. महिला वा यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक भएकै कारण असुविधा, बर्ष अनुसार.....	२०
तालिका ४.६.१	Q-D10a-m. लैङ्गिक भूमिका र समानता सम्बन्धी धारणा, बर्ष अनुसार.....	२२
तालिका ४.७.१	Q-D11a-l. विभिन्न संस्था/संस्थाहरूमा स्वीकार्य नेतृत्व पदहरू, बर्ष अनुसार.....	२४
तालिका ५.२.१	Q-E8a.1- E8a.10. सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबारे जानकारी भएका र त्यसको लाभ प्राप्त गर्ने संख्या, बर्ष अनुसार.....	२६
तालिका ५.३.१	Q-E9a-v. संस्थाहरूप्रति विश्वास, बर्ष अनुसार.....	२७
तालिका ५.५.१	Q-E10a-E10p. सेवाहरू लिँदाको अनुभव, बर्ष अनुसार.....	३०
तालिका ५.६.१	Q-E11. सरकारी वा निजी विद्यालयमा बालबालिका भर्ना, बर्ष अनुसार.....	३१
तालिका ५.६.२	Q-E11c / Q-E11Aiii. शिक्षाको गुणस्तर कायम गर्ने जिम्मेवार निकाय, बर्ष अनुसार.....	३२
तालिका ५.६.३	Q-E11g. विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधार्न सुझाव, बर्ष अनुसार.....	३२
तालिका ५.१०.१	Q-E15Ai-Mi. हालको करप्रतिको दृष्टिकोण, बर्ष अनुसार.....	४०
तालिका ५.१०.२	Q-E16Ai-iv. कर प्रतिको दृष्टिकोण, बर्ष अनुसार.....	४१
तालिका ५.११.१	Q-E17a-g. सेवाको लागि घुस दिनुपरेको, बर्ष अनुसार.....	४२
तालिका ६.३.१	Q-G13. रेमिट्यान्स (विप्रेषण) पाउने संख्या, बर्ष अनुसार.....	५६
तालिका ६.४.१	Q-G21B.A1-H1. विभिन्न प्रकारका बिमाबारे सचेतना र स्वामित्व, बर्ष अनुसार.....	५९

१. परिचय

नेपाली जनमत सर्वेक्षण २०२२, नेपालको सातै प्रदेशका ५ सय ८८ वडा बाट प्रतिनिधिमूलक रूपमा छानिएका ७ हजार ५६ जना नेपालीजनमा गरिएको सर्वेक्षण हो । प्रस्तुत प्रतिवेदन भने कर्णाली प्रदेशका ८४ वडा बाट प्रतिनिधिमूलक रूपमा छानिएका १ हजार ८ जनामा गरिएको मत सर्वेक्षणमा आधारित छ । यस प्रतिवेदनमा प्रस्तुत नतिजाहरूले देशको समग्र दिशा, घरपरिवारको अवस्था, स्थानीय अवस्था, सुरक्षा, पहिचान र सामाजिक सम्बन्ध, सुशासन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, निर्वाचन, राजनीतिक सहभागिता, आर्थिक दृष्टिकोण र कोभिड-१९ ले सामाजिक-आर्थिक अवस्थामा पारेको प्रभावका बारेमा कर्णाली प्रदेशको नेपालीजनका धारणा प्रस्तुत गर्दछ ।

यो सर्वेक्षण श्रृत्ला पहिलो पटक स्थानीय चुनाव सम्पन्न भए लगत्तै सन् २०१७ मा शुरु गरिएको थियो । त्यसपछिका सर्वेक्षणहरू सन् २०१८ र सन् २०२० मा सम्पन्न गरिएका थिए । सन् २०२० मा सम्पन्न गरिएको सर्वेक्षणले कोभिड-१९ को सुरुवात हुनुअघिको अवस्थालाई समेटेको थियो भने सन् २०२२ को यो श्रृत्लाले कोभिड-१९ ले देशमा पारेको सामाजिक-आर्थिक प्रभावबारे नेपालीजनका धारणा प्रस्तुत गरेको छ । यस सर्वेक्षणको तथ्याङ्क संकलन कार्य मे १३, २०२२ मा सम्पन्न भएको दोस्रो स्थानीय निर्वाचन पछि सन् २०२२ अगष्टमा गरिएको थियो । त्यसकारण, यो सर्वेक्षणका निष्कर्षहरूलाई देशको संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकारका पाँच वर्षको अवधिलाई नेपाली जनताले कसरी मुल्यांकन गरेका रहेछन् भनेर तीनै तहका सरकारको रिपोर्ट कार्डको रूपमा पनि लिन सकिन्छ ।

नेपाली जनमत सर्वेक्षण, २०२० यता नेपाल लगायत विश्वव्यापी रूपमा महत्त्वपूर्ण घटनाहरू घटेका छन् । नेपालमा संसद विघटन भयो र सर्वोच्च अदालतको आदेशपछि पुनःस्थापना पनि भयो । यसको साथै देशमा नयाँ चुनावी गठबन्धन बन्थो, प्रधानन्यायाधीश विरुद्धको महाभियोग प्रस्ताव आयो, भ्रष्टाचार काण्डका श्रृङ्खला देखा परे, राष्ट्रव्यापी रूपमा कोभिड-१९ ले निम्त्याएको बन्दाबन्दी भोग्नुपर्‍यो, आपूर्तिमा अवरोध आयो र विश्वव्यापी आर्थिक मन्दी र रूस-युक्रेन युद्धका कारण मुद्रास्फीति बढ्न गयो । यी घटनाहरूले नेपालको विकासको गति र नागरिकहरूको दैनिक जीवनमा ठूलो प्रभाव पारेका थिए, जुन कुरा सर्वेक्षणको निष्कर्षमा पनि फल्लिएको छ । यद्यपि, सर्वेक्षणका निष्कर्षहरूले भने नमूनामा परेका नागरिकहरूले तथ्याङ्क सङ्कलनको समयमा व्यक्त गरेको विचारको मात्र प्रतिबिम्बित गर्दछ ।

नेकपा एमालेका अध्यक्ष एवं संसदीय दलका नेता केपी शर्मा ओली नेतृत्वको सरकारको विघटन, एमालेको विभाजनपछि माधवकुमार नेपालको नेतृत्वको नेकपा (एकीकृत समाजवादी) गठन, एमाले र नेकपा माओवादी केन्द्रको पुनरुत्थानले पनि कर्णाली प्रदेश सरकार प्रभावित भयो । सरकारको नेतृत्व गरेको एमाले विचलित भयो, यसैबीच नेपाली कांग्रेसले कर्णाली प्रदेश सरकारमा सामेल भएर अर्को प्रदेशसभाको निर्वाचन सम्म मुख्यमन्त्रीको जिम्मेवारी बाँडफाँट गर्‍यो । फलस्वरूप, नेपाली कांग्रेस बाट २०२१ सेप्टेम्बर २ मा जीवनबहादुर शाही मुख्यमन्त्री बनेका थिए । घोषणा भए अनुसार नै मे १३, २०२२ मा स्थानीय तह निर्वाचन सम्पन्न भयो । यो निर्वाचनको परिणामले कर्णाली प्रदेशको राजनीतिक शक्ति सन्तुलनको अवस्था फेरियो ।

यसअघिका सर्वेक्षणहरूले संघीय संरचना र स्थानीय सरकारको कार्यशैली लगायत देशको समग्र दिशामा आशावादी रहेको धारणा राख्नेहरूको अनुपात कर्णाली प्रदेशमा स्थिर रहेको देखाएको थियो । विगतका सर्वेक्षणको विपरीत, यस वर्ष कर्णाली

प्रदेशको सर्वेक्षणको नतिजाले भने देशको दिशा, आर्थिक अवस्था, राजनीतिक सहभागीता र सुशासनमा नेपालीजन कम आशावादी रहेको देखाएको छ । कर्णाली प्रदेशमा बसोबास गर्ने ४२.१% नेपालीजनमा मात्रै देश सही दिशामा बढेको छ भनेर विश्वास रहेको छ । कोभिड-१९ ले देश र व्यक्तिगत घरपरिवारमा पारेको सामाजिक आर्थिक प्रभाव सर्वेक्षणको नतिजामा प्रस्ट देखिएको छ । त्यसैले नेपालीजनले सुधारिएको स्वास्थ्य सेवा, नगद योजना, रोजगारीका अवसर र बालबालिकाका लागि शैक्षिक सहयोग मार्फत पुनःस्थापनाको लागि सरकारबाट सहयोगको अपेक्षा गरेका छन् ।

कर्णाली प्रदेशका थोरै नेपालीहरूले आफ्नो घरायसी आर्थिक अवस्था अघिल्लो बर्षको तुलनामा राम्रो रहेको बताएका छन् । कर्णाली प्रदेशमा सन् २०२२ मा बढ्दो भ्रष्टाचार, मुद्रास्फीति, खस्किँदै गएको आर्थिक अवस्था र रोजगारी पाउन कठिनाई सबैभन्दा बढी उल्लेख गरिएका समस्या हुन् । कर्णाली प्रदेशमा राजनीतिक दलहरू सबैभन्दा कम विश्वास गरीएको संस्थाको रूपमा देखिएका छन् । कर्णाली प्रदेशमा आर्थिक गतिविधिप्रति सकारात्मक दृष्टीकोण राख्नेहरूको अनुपात सन् २०१८ मा ३०.४% रहेकोमा यस सर्वेक्षणमा २१.७% मा भरेको छ ।

यो प्रदेशमा देशको समग्र दिशाप्रति आशावादी हुनेहरूको अनुपात न्यून रहनुका बावजुद स्थानीय क्षेत्र र स्थानीय सरकारप्रति जनताको अनुकूल धारणा रहेको सर्वेक्षण तथ्याङ्कले संकेत गरेको छ । सन् २०२० को तुलनामा स्थानीय अवस्था सुधार भइरहेको छ भनी विश्वास गर्नेहरूको प्रतिशतमा थोरै कमी आएता पनि देशको समग्र दिशाको दृष्टिकोणको तुलनामा यो संख्या अझै दोब्बरभन्दा बढी छ । संघीय र प्रादेशिक सरकारको तुलनामा स्थानीय सरकारको विश्वास बढ्दै गएको छ । त्यसैगरी, स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाप्रति समग्र सन्तुष्टि ५८.७% मा रहेको छ ।

कर्णाली प्रदेशमा स्थानीय सरकारबाट सेवा लिन सहज भएको प्रतिवेदन दिने उत्तरदाताहरूको संख्या बढेको छ । स्थानीय सरकारहरूले कोभिड-१९ को व्यवस्थापनका लागि सबैभन्दा उत्तरदायी भूमिकामा रहेका कुरा धेरैले उल्लेख गरेका छन् । करीब पाँचमध्ये तीन उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकारको उत्तरदायित्व गत बर्षको तुलनामा उस्तै रहेको बताएका छन् । स्थानीय शासन सञ्चालन प्रक्रियामा जनचेतना र सहभागिताको स्तर भने न्यून रहेको छ । लिंग, जात/जाति र नेपालीबाहेक अन्य मातृभाषाका कारण सार्वजनिक सेवाहरू प्राप्त गर्दा र आफ्नो कार्यस्थलमा कार्य गर्दा अप्ठ्यारो महसुस गर्नेहरूको संख्या पछिल्ला केही बर्षहरूमा कमी हुँदै आएको देखिएको छ । आय, हिड्डुल र निर्णय प्रकृत्यामा महिलाको नियन्त्रण हुनुपर्छ भन्ने सन्दर्भमा पनि अनुकूल विचार राख्नेहरूको अनुपातमा वृद्धि भएको पाइएको छ ।

जातीय, लिङ्ग, शिक्षा र भौगोलिक स्थान जस्ता कुराले उत्तरदाताहरूको मतमा आउने भिन्नताहरू सर्वेक्षणको निष्कर्षहरूमा प्रस्ट रूपमा देखिन्छन् । राष्ट्रिय प्रतिवेदनले मुख्य निष्कर्षहरू र चरहरूबीच महत्त्वपूर्ण भिन्नताहरूलाई मात्र प्रस्तुत गरेको छ । यस कर्णाली प्रदेशको संक्षिप्त प्रतिवेदनले विशेषगरी यस प्रदेशको प्रादेशिक भिन्नताहरूलाई केही विस्तारमा प्रस्तुत गरेको छ । यो प्रादेशिक संक्षिप्त प्रतिवेदनले निम्न छ वटा बृहत् विषयमा मुख्य निष्कर्षहरू प्रस्तुत गर्दछः

जनताको दृष्टिकोण र राष्ट्रिय भावना: देशको सामान्य दिशाप्रति नेपालीजनको दृष्टिकोण, उनीहरू बसेको क्षेत्रको अवस्था र घरपरिवारको अवस्थामा; के सुधार भयो र के समस्याहरू अझै बाँकी छन् ।

सुरक्षा र विवाद समाधान: नेपालीजनको सुरक्षाको भावना, अपराध र हिंसाको अनुभव, विवाद समाधानका लागि प्राथमिकताका निकाय र तिनले न्याय प्रदान गर्दछन् भन्ने जनविश्वासको स्तर ।

पहिचान : भाषिक, जातिय र लैंगिक पहिचानले भेदभाव, सामाजिक मूल्य-मान्यताहरू र नेतृत्वसम्बन्धी धारणा ।

सुशासन र राजनीतिक सहभागीता : स्थानीय स्तरको पुनर्संरचनामा संस्थाहरूप्रतिको विश्वास; सरकारी सेवाहरू र सार्वजनिक सेवा प्रवाह र तिनको गुणस्तर (शिक्षा, स्वास्थ्य सेवा र सडक) बारे चेतना; स्थानीय चुनाव र करसम्बन्धी धारणा ।

आर्थिक दृष्टिकोण र सूचनामा पहुँच : स्थानीय आर्थिक अवस्था, घरायसी आम्दानी, आप्रवास र विप्रेषण, सचेतना र बीमामा पहुँच, र सूचना र जानकारीको लागि रूचाइएका स्रोतहरू सम्बन्धी विचार ।

कोभिड-१९ को प्रभाव : कोभिड-१९ व्यवस्थापन गर्न सरकारले निर्वाह गरेको भूमिका, सामना गर्ने रणनीतिहरू र सामाजिक-आर्थिक सुधारका लागि गर्नुपर्ने आवश्यक कार्य ।

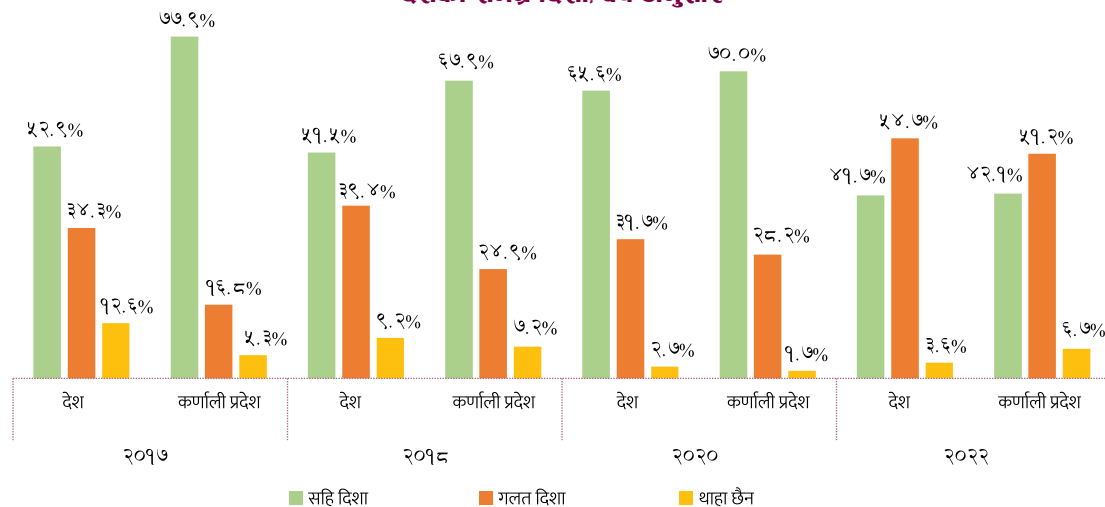
२. देशको दिशाप्रति कर्णालीको दृष्टिकोण

२.१. देशको अवस्था

सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा, कर्णाली प्रदेशका (४२.१%) उत्तरदाताहरूले समग्र रूपमा देश सही दिशामा बढेको कुरामा आशावादी भएको र आधाभन्दा अलि बढी (५१.२%) उत्तरदाताहरूले देश गलत दिशामा गइरहेको र ६.७% ले देशको दिशाबारे अनविज्ञ रहेको बताएका छन् । सन् २०२२ को सर्वेक्षण नतिजाले कर्णाली प्रदेशका नेपालीजन देशको समग्र दिशातर्फ कम आशावादी रहेको देखाएको छ । राष्ट्रिय स्तरमा भने प्रत्येक पाँचमध्ये करीब दुई (४१.७%) ले देश सही दिशामा अघि बढेको विश्वास गरेका छन् ।

अघिल्लो तीन बर्ष, सन् २०१७, सन् २०१८ र सन् २०२० को सर्वेक्षणको तुलनामा सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरू देशको वर्तमान अवस्थाप्रति बढी निराशावादी रहेको तथ्याङ्कले देखाउँछ । सर्वेक्षणको अघिल्लो तीन बर्ष सन् २०१७, सन् २०१८ र सन् २०२० मा कर्णाली प्रदेशका धेरै उत्तरदाताहरूले देश सही दिशामा बढेको विश्वास गरेका थिए (क्रमशः ७७.९%, ६७.९% र ७०%) भने सन् २०२२ मा जनताको आशावादी भावना करीब २७.९% अंकले घटेको छ (सन् २०२० मा रहेको ७०% बाट सन् २०२२ मा ४२.१% पुगेको छ) । यसको विपरीत, देश गलत दिशामा गइरहेको विश्वास गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा २३% अंकको उल्लेखनीय वृद्धि देख्न सकिन्छ ।

देशको समग्र दिशा, बर्ष अनुसार

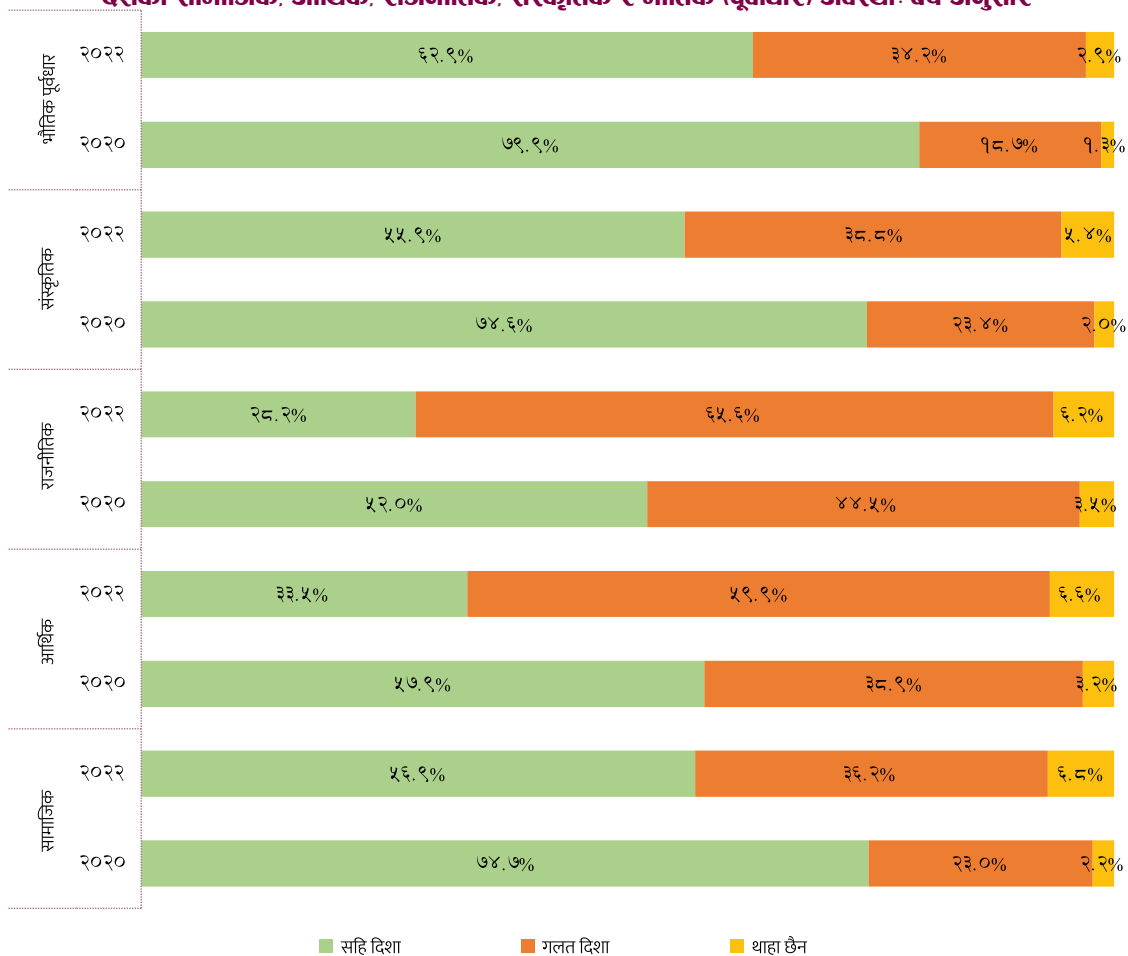

चित्र २.१.१: Q-B1a. देशको समग्र (सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, भौतिक) अवस्थालाई विचार गर्दा तपाईंलाई देश सही दिशातिर गइरहेको जस्तो लाग्छ कि, गलत दिशातिर गइरहेको जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

जनसांख्यिकीय विशेषताका आधारमा पनि देशको अवस्थाका बारेमा उत्तरदाताहरूको दृष्टिकोण फरक/फरक रहेको देखिन्छ । उदाहरणका लागि, ५५ बर्ष र माथि उमेर समूहका (३८.६%) उत्तरदाताहरू भन्दा १८-२४ बर्ष उमेर समूहका बढी (४८.६%) युवा पिडीहरू देशको अवस्थाप्रति सकारात्मक देखिन्छन् । त्यस्तै, औपचारिक शिक्षा नभएकाहरू (५१.४%) भन्दा उच्च शिक्षा (स्नातक र माथिको डिग्री भएका) भएका कम (३१.३%) उत्तरदाताहरूले देश सही दिशातिर बढेको छ भन्नेमा सकारात्मक दृष्टिकोण राखेका छन् । त्यसैगरी, शहरी नगरपालिकाका (३१.९%) उत्तरदाताहरू भन्दा गाउँपालिकाका बढी (५२.५%) उत्तरदाताहरू देश सही दिशामा बढेको छ भन्नेमा आशावादी रहेको देखिन्छ । पहाडी दलित समुदायका (३४.४%) उत्तरदाताहरूभन्दा पहाडी जाति समुदायका (४३.७%) सदस्यहरूले देश सही दिशामा बढेको कुरा व्यक्त गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी, प्रादेशिक औसत (४२.१%) को तुलनामा पहाडी आदिवासी/जनजातिको ठूलो अनुपात (५३.२%) ले देश सही दिशामा बढिरहेको कुरामा सकारात्मक रहेको देखिन्छ ।

सर्वेक्षणमा उत्तरदाताहरूलाई देशको समग्र अवस्थाको साथै सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, सांस्कृतिक र भौतिक स्थितिबारे पनि आफ्नो विचार राख्न भनिएको थियो । कर्णाली प्रदेशमा सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा उल्लिखित सबै क्षेत्रहरूमा उत्तरदाताहरू कम सकारात्मक देखिएका छन् (चित्र २.१.२) । कर्णाली प्रदेशको करीब दुई तिहाई (६२.९%) उत्तरदाताहरूले देशको भौतिक पूर्वाधारको अवस्था सही दिशातिर जाँदैछ भनेर विश्वास गरेका छन् भने आधामन्दा बढी उत्तरदाताहरूले देशको सामाजिक (५६.९%), र सांस्कृतिक (५५.९%) अवस्था सही दिशातिर जाँदैछ भनेर विश्वास गरेका छन् । थोरै (३३.५%) उत्तरदाताहरूले देशको अर्थतन्त्र र राजनीतिक क्षेत्र (२८.२%) सही दिशामा अघि बढेको बताएका छन् ।

देशको सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, सांस्कृतिक र भौतिक (पूर्वाधार) अवस्था: वर्ष अनुसार

चित्र २.१.२: Q-B1b-f. देशको सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, भौतिक अवस्था विचार गर्दा तपाईंलाई देश सही दिशातिर गइरहेको कि गलत दिशातिर गइरहेको जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

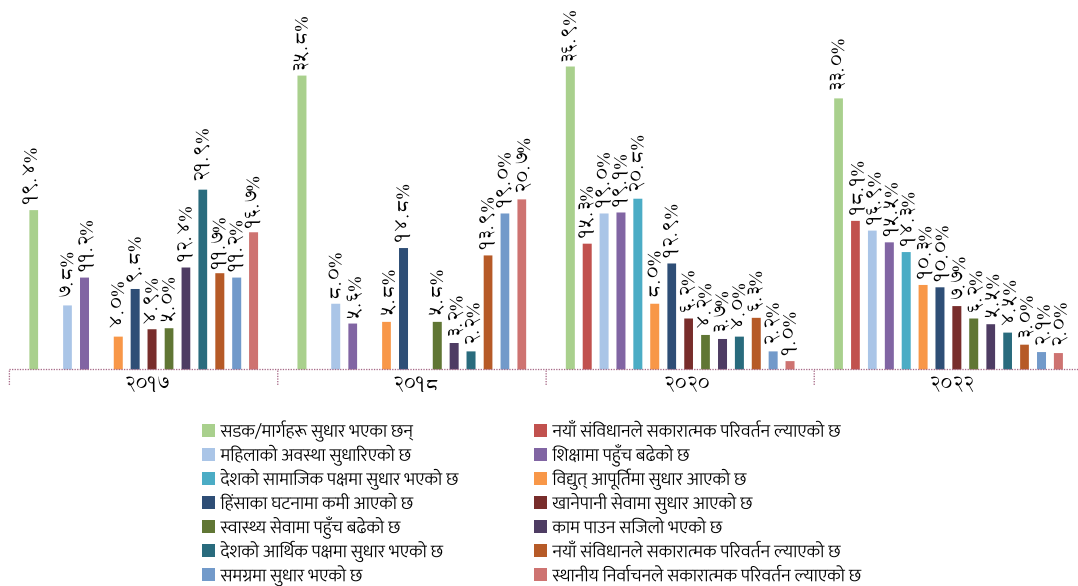
२.२ आशावादी हुनुका कारणहरू

देश सही दिशामा बढेको विश्वास गर्ने कर्णाली प्रदेशका ४२.१% उत्तरदाताहरूलाई त्यसको आधार के के हो जस्तो लाग्छ भनी सोधिएको थियो । जवाफमा, धेरैजसो (३३.०%) उत्तरदाताहरूले बाटोघाटोको अवस्था राम्रो हुनु, देशमा नयाँ संविधान आउनु (१८.१%), महिलाहरूको अवस्थामा सुधार हुनु (१६.९%), शिक्षामा पहुँच वृद्धि हुनु (१५.५%) र देशका सामाजिक पक्षमा सुधार हुनु (१४.३%) जस्ता विषयहरूलाई आशावादी हुनुका मुख्य कारणको रूपमा उल्लेख गरेका छन् ।

नयाँ संविधानले सकारात्मक परिवर्तन ल्याएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा उल्लेखनीय रूपमा गिरावट आएको छ (सन् २०१७ मा रहेको ११.७% बाट घटेर सन् २०२२ मा ३%) । यसैगरी सन् २०१७ को तुलनामा, सन् २०२२ मा नेपालको अर्थतन्त्र समग्रमा राम्रो हुँदै गएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा उल्लेखनीय रूपमा गिरावट आएको छ (सन् २०१७ मा २१.९% बाट सन् २०२२ मा ४.५%), त्यसैगरी स्थानीय चुनावले सकारात्मक परिवर्तन ल्याएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा उल्लेखनीय रूपमा गिरावट (सन् २०१७ मा १६.७% बाट सन् २०२२ मा २%) आएको छ ।

सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा देश सही दिशामा बढेको विश्वास गर्ने शीर्ष स्थानमा रहेका पाँच प्रमुख कारणहरू मध्येको एक कारण "देशमा नयाँ संविधान आएको छ" बाहेक अन्य कारणहरू उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा केहि गिरावट आएको छ जस्तै: सडकको अवस्था राम्रो हुनु (सन् २०२० मा रहेको ३६.९% बाट सन् २०२२ मा ३३%), महिलाहरूको अवस्थामा सुधार आउनु (सन् २०२० मा रहेको १९% बाट सन् २०२२ मा १६.९%), शिक्षामा पहुँच वृद्धि हुनु (सन् २०२० मा रहेको १९.१% बाट सन् २०२२ मा १५.५%), साथै देशका सामाजिक पक्षमा सुधार हुनु (सन् २०२० मा रहेको २०.८% बाट सन् २०२२ मा १४.३%) ।

आशावादी हुनुका कारणहरू, बर्ष अनुसार

चित्र २.२.१: Q-B2. [यदि Q-B1 मा "देश समग्रमा सही दिशातिर गइरहेको छ" भन्ने जवाफ आएमा/ तपाईंलाई देश समग्रमा सही दिशातिर गए जस्तो किन लाग्छ ? (संख्या = ४२४)]

२.३ समस्या र चुनौतीहरू

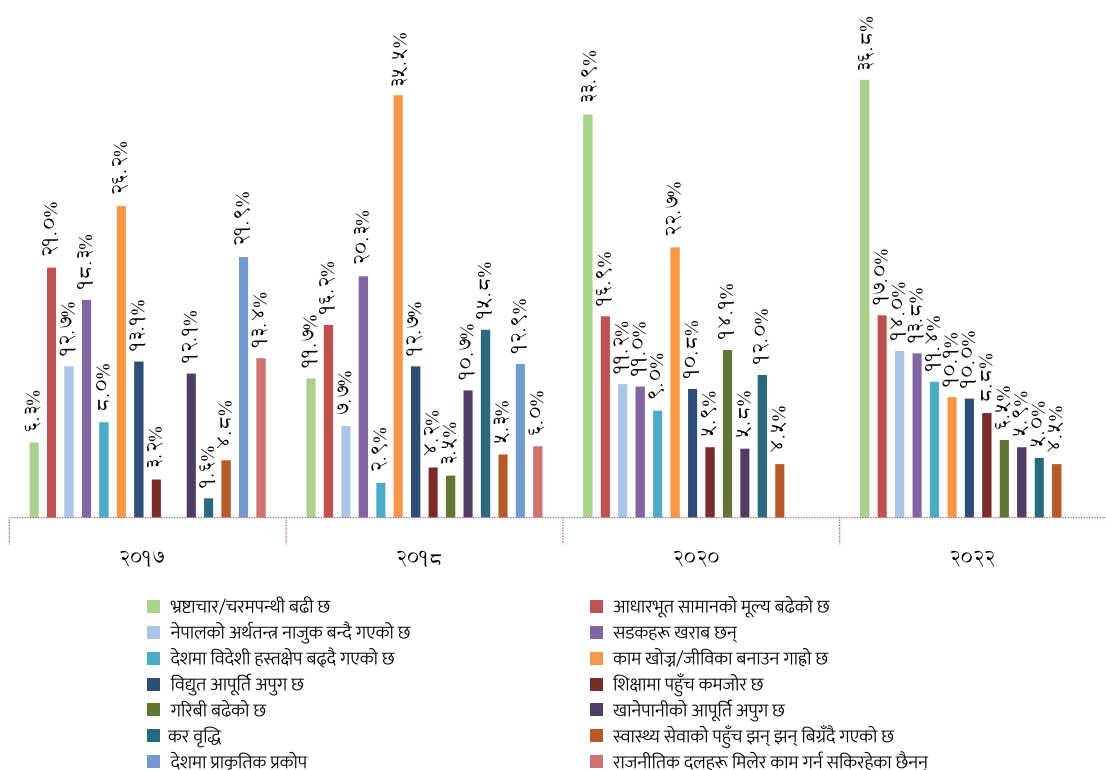
सर्वेक्षणको क्रममा देशले हाल भोगिरहेका समस्या तथा चुनौतीहरू के के हुन् सक्छन् भनी जान्न कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई केही प्रश्नहरू सोधिएको थियो । सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशका करीब एक तिहाई (३६.८%) उत्तरदाताहरूले भ्रष्टाचार बढ्नुलाई देशले हाल भोगिरहेको प्रमुख समस्याको रूपमा उल्लेख गरेका छन् । यसका साथै,

१ सन् २०१७ र सन् २०१८ मा उत्तरदाताहरूलाई आशावादी हुनुका प्रमुख दुई कारणहरू उल्लेख गर्न भनिएको थियो । तर, सन् २०२० र सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूलाई धेरै कारणहरू उल्लेख गर्न अनुमति दिइएको थियो । विभिन्न सर्वेक्षणहरूमा उत्तरदाताहरू आशावादी हुनुको कारण सही तरिकाले तुलना गर्न, सन् २०२० र सन् २०२२ मा पनि उत्तरदाताहरूको पहिलो दुई प्रतिक्रियाहरू लिएर विश्लेषण गरिएको थियो ।

अत्यावश्यक सामानको मूल्यवृद्धि हुनु (१७%) र देशको आर्थिक अवस्था बिग्रँदै जानुलाई (१४%) उत्तरदाताहरूले देशले हाल भोगिरहेको अन्य मुख्य समस्याको रूपमा उल्लेख गरेका छन् ।

सन् २०१७ र सन् २०१८ मा उत्तरदाताहरूको सबैभन्दा बढी हिस्सा (क्रमशः २६.२% र ३५.५%) ले जिविकोपार्जन गर्न र काम पाउन गाह्रोलाई देशले हाल भोगिरहेको प्रमुख समस्याको रूपमा उल्लेख गरेको भएता पनि उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा सन् २०२० मा रहेको २२.७% बाट घटेर सन् २०२२ मा १०.९% मा पुगेको छ । सर्वेक्षणका चारवटै बर्षलाई तुलना गर्दा, सन् २०१७ र सन् २०१८ मा अधिकांश उत्तरदाताहरूले देशको मुख्य समस्या जिविकोपार्जन गर्न र काम पाउन गाह्रो भएको प्रतिक्रिया दिएका थिए भने सन् २०२० र सन् २०२२ मा यस प्रतिक्रियालाई बढदो भ्रष्टाचार/चन्दा आतंकले प्रतिस्थापित गरेको छ (सन् २०२० मा ३३.९% र सन् २०२२ मा ३६.८%) । त्यसैगरी देशको बिग्रँदै गएको आर्थिक अवस्था उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको प्रतिशतमा निरन्तर वृद्धि भएको छ । उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा सन् २०१८ मा रहेको ७.७% बाट बृद्धिभई सन् २०२२ मा १४% पुगेको छ भने अत्यावश्यक वस्तुको मूल्य बढेको उल्लेख गर्नेहरूको हिस्सा सन् २०१८, सन् २०२० र सन् २०२२ मा लगभग स्थिर रहेको छ (क्रमशः १६.२%, १६.९%, र १७%) ।

देशले भोगिरहेका मुख्य समस्या तथा चुनौतीहरू, बर्ष अनुसार

चित्र २.३.१: Q-B3. तपाईंलाई अहिले देशले भोगिरहेको प्रमुख समस्याहरू के के हुन् जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)^२

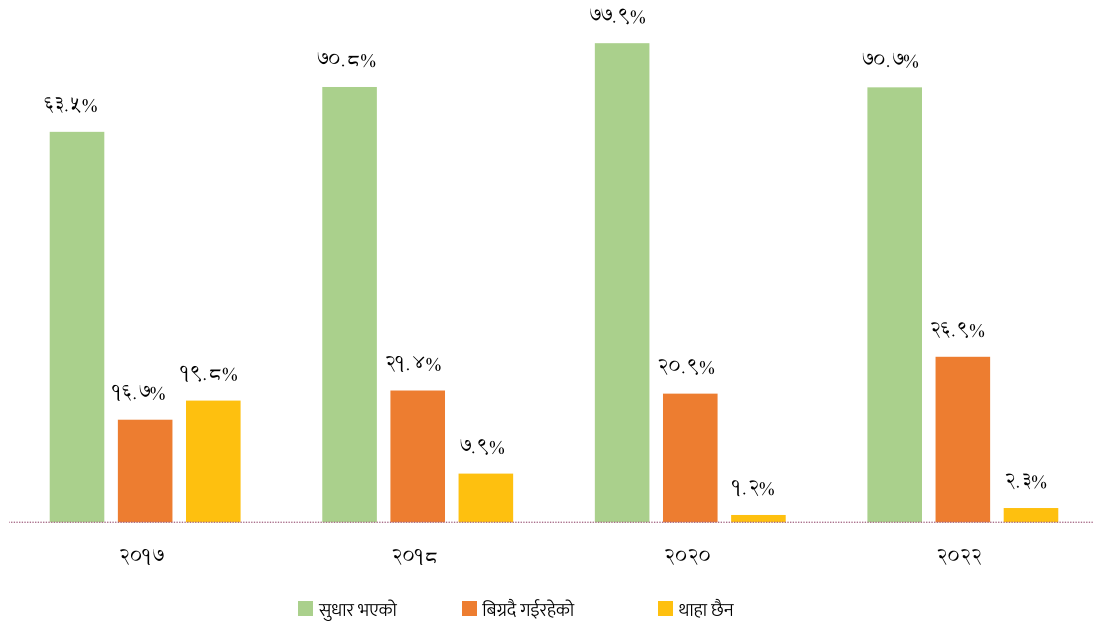
२.४ स्थानीय क्षेत्रको अवस्था

सर्वेक्षणमा कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई उनीहरूको स्थानीय क्षेत्र (जहाँ उनीहरू धेरैजसो बस्छन् र काम गर्छन्) को अवस्था सुझिएको छ वा बिग्रँदै गईरहेको छ भनेर प्रश्न सोधिएको थियो । सर्वेक्षणमा कर्णाली प्रदेशमा बसोबास गर्ने दुई तिहाई भन्दा बढी (७०.७%) उत्तरदाताहरूले सन् २०२२ मा आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको समग्र अवस्थाप्रति आशावादी रहेको जनाएका छन् ।

२ सन् २०१७ र सन् २०१८ मा उत्तरदाताहरूलाई आशावादी हुनुका प्रमुख दुई कारणहरू उल्लेख गर्न भनिएको थियो । तर, सन् २०२० र सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूलाई धेरै कारणहरू उल्लेख गर्न अनुमति दिइएको थियो । विभिन्न सर्वेक्षणहरूमा उत्तरदाताहरू आशावादी हुनुको कारण सही तरिकाले तुलना गर्न, सन् २०२० र सन् २०२२ मा पनि उत्तरदाताहरूको पहिलो दुई प्रतिक्रियाहरू लिएर विश्लेषण गरिएको थियो ।

आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको अवस्था सुधार हुँदै गएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१७ मा रहेको ६३.५%% उत्तरदाताहरूको अनुपातमा बृद्धि भई सन् २०१८ मा ७०.८% र सन् २०२० मा उच्च ७७.९% पुगेकोमा सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको उक्त अनुपातमा ७.२% अंकले गिरावट आई ७०.७% पुगेको छ । अर्कोतर्फ, आफ्नो स्थानीयको अवस्था बिग्रँदै गएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको संख्या सन् २०२० मा रहेको २०.९% बाट बढेर सन् २०२२ मा २६.९% पुगेको छ ।

स्थानीय अवस्था, बर्ष अनुसार

चित्र २.४.१: Q-B4a. समग्रमा, यहाँको स्थानीय ठाउँको (गाउँपालिका/नगरपालिका) अवस्था कस्तो लाग्छ ?
[सामाजिक, आर्थिक, राजनीतिक, धार्मिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधारको आधारमा] (संख्या = १००८)

कर्णाली प्रदेशका ५५ र सो भन्दा माथि उमेर समूहका (६३.६%) उत्तरदाताहरू भन्दा १८-२४ बर्ष उमेर समूहका बढी (७४.९%) उत्तरदाताहरू, आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको अवस्था प्रती आशावादी रहेका छन् । यसैबीच, अशिक्षितहरू (६५.३%) उत्तरदाताहरू भन्दा उच्च शिक्षा (स्नातक र सोभन्दा माथिका) भएका बढी (७०.६%) उत्तरदाताहरू आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको अवस्था प्रती आशावादी रहेका छन् । त्यसैगरी, शहरी नगरपालिकाहरूका (६९.९%) उत्तरदाताहरू भन्दा गाउँपालिकाका बढी (७२.६%) उत्तरदाताहरू आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको अवस्था प्रती आशावादी छन् । कर्णाली प्रदेशका पहाडी दलित समुदायका (६६%) उत्तरदाताहरू भन्दा पहाडी आदिवासी/जनजाति समुदायका बढी (८०.४%) सदस्यहरूले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा सुधार भइरहेको कुरा व्यक्त गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी, प्रादेशिक औसत (७०.७%) को तुलनामा, पहाडी दलितहरूको कम हिस्सा (६६%) आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको अवस्था प्रती आशावादी रहेका छन् ।

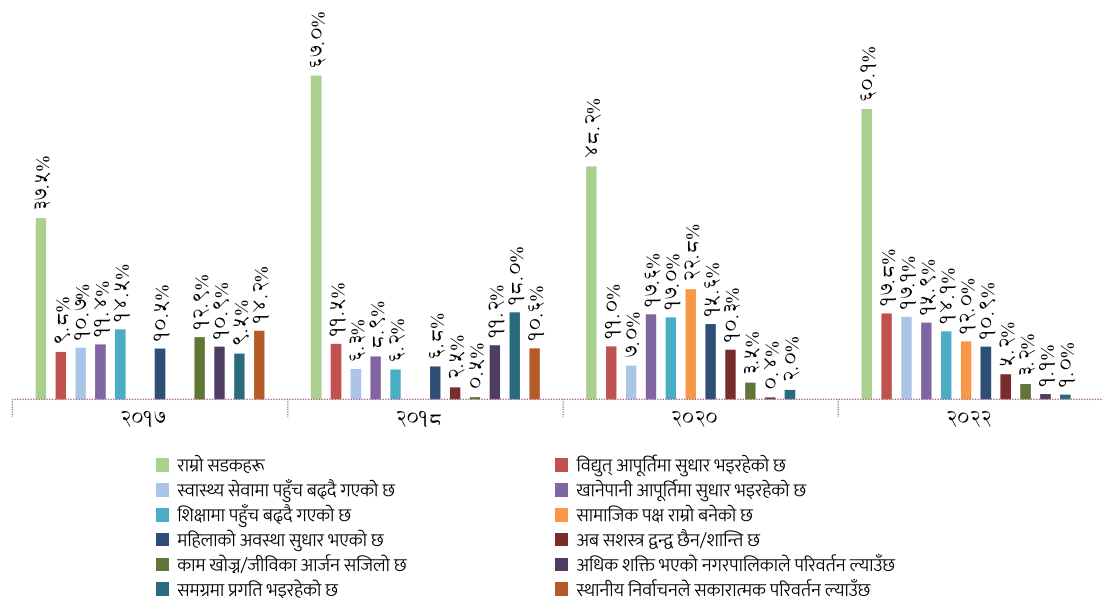
२.५ स्थानीय क्षेत्रको अवस्थामा सुधारका कारणहरू

आफ्नो स्थानीय तहको समग्र अवस्था सुधारोन्मुख रहेको बताउने कर्णाली प्रदेशका ७०.७% उत्तरदाताहरूलाई त्यसको कारण खुलाउन आग्रह गरिएको थियो । उत्तरदाताहरूका अनुसार, सडक अवस्थामा सुधार हुनु (६०.९%), विद्युत् आपूर्ति मा सुधार आउनु (१७.८%) र स्वास्थ्य सेवामा पहुँच बढ्नु (१७.९%) स्थानीय तहको समग्र अवस्था सुधारोन्मुख हुनुको प्रमुख कारणहरू रहेका बताएका छन् । अन्य उल्लेखित कारणहरूमा खानेपानीमा सुधार आउनु (१५.९%), शिक्षामा पहुँच बढ्नु (१४.९%) र सामाजिक पक्षहरू राम्रो हुँदै जानु (१२.०%) रहेका छन् ।

सर्वेक्षणका चारवटै संस्करणमा, सडक अवस्थामा सुधार हुनु सबैभन्दा बढी उल्लेख गरिएको कारण रहेको छ । सन् २०१७ मा ३७.५% उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय तहका सडक अवस्थामा सुधार भएको उल्लेख गरेकोमा सन् २०१८ मा उक्त हिस्सामा वृद्धि भई ६७% पुगेको थियो भने सन् २०२० मा उत्तरदाताहरूको उक्त अनुपातमा केही गिरावट आई ४८.२% पुग्यो र सन् २०२२ मा भने केहि वृद्धिभई ६०.९% पुगेको छ । साथै चित्र २.५.१ देखिए अनुसार, सन् २०२२ मा

स्वास्थ्य सेवामा पहुँच बढेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंशमा वृद्धि देख्न सकिन्छ । त्यसैगरी, विद्युत आपूर्तिमा सुधार आउनुलाई स्थानीय अवस्थाप्रति आशावादी बनाएको व्यक्त गर्ने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१७ मा ९८% रहेकोमा उक्त अंशमा बृद्धि भई सन् २०१८ मा ११.५% रहयो भने सन् २०२० मा उक्त हिस्सा ११% भएकोमा सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा भने उक्त हिस्सा १७.८% कायम रहेको छ ।

स्थानीय अवस्थाहरूमा आशावादी हुने कारणहरू, बर्ष अनुसार

चित्र २५१: Q-B5. /यदि त(द्यद्बामा "सुधिरहेको छ" भन्ने जवाफ आएमा/ समग्रमा गएको एक बर्ष र अहिलेको अवस्थालाई तुलना गर्दा तपाईं बसेको स्थानीय (गाउँपालिका/नगरपालिका) ठाउँमा के के कुराहरूमा सुधार भएको जस्तो लाग्छ ? (संख्या = ७१३)^३

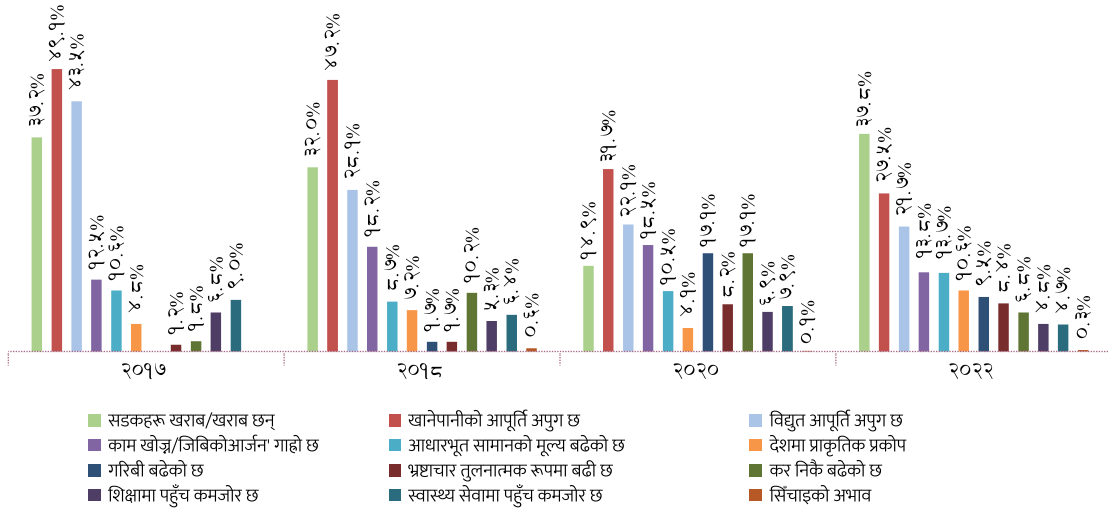
२.६ स्थानीय क्षेत्रका समस्या तथा चुनौतीहरू

कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई सर्वेक्षणमा आफ्नो स्थानीय तहमा रहेको समस्या र चुनौतीहरूको बारेमा बताउन भनीएको थियो । सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा कर्णाली प्रदेशका एक चौथाईभन्दा बढी (३७.८%) उत्तरदाताहरूले सडकको अवस्था बिग्रिएको, २७.५% उत्तरदाताहरूले खानेपानीमा पर्याप्त सुधार नभएको र २१.७% उत्तरदाताहरूले बिजुली आपूर्तिमा पर्याप्त सुधार नभएकोलाई स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख समस्याको रूपमा चित्रण गरेका छन् । यसैगरी कर्णाली प्रदेशका दशमध्ये करीब एक (१३.८%) उत्तरदाताले जिविकोपार्जन गर्न र काम पाउन कठिनाइहरू भएको र १३.७% उत्तरदाताहरूले आवश्यक सर-ससामानको मूल्य बढेको उल्लेख गरेका छन् ।

स्थानीय सडकको अवस्था बिग्रनुलाई प्रमुख समस्याको रूपमा उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको प्रतिशतमा सर्वेक्षण बर्षहरूमा उतारचढाव आएको देखिन्छ (सन् २०१७ मा रहेको ३७.२% मा केहि गिरावट आई सन् २०१८ मा ३२% भएको र सन् २०२० मा न्यूनतम १४.९% मा पुगी सन् २०२२ मा ३७.८% कायम रहेको) । त्यस्तै, सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा खानेपानीमा र विद्युत आपूर्तिमा पर्याप्त सुधार नभएको जनाउने उत्तरदाताहरूको संख्यामा भने खासै परिवर्तन आएको छैन ।

३ सन् २०१७ र सन् २०१८ मा उत्तरदाताहरूलाई स्थानीय क्षेत्रमा सुधार हुनुका प्रमुख दुई कारणहरू उल्लेख गर्न भनिएको थियो तर सन् २०२० र सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूलाई स्थानीय क्षेत्रमा सुधार हुनुका धेरै कारणहरू उल्लेख गर्न अनुमति दिइएको थियो । विभिन्न सर्वेक्षणहरूमा स्थानीय क्षेत्रमा सुधार हुनुका प्रमुख कारणहरू सही तरिकाले तुलना गर्नको लागि सन् २०२० र सन् २०२२ मा पनि उत्तरदाताहरूको पहिलो दुई प्रतिक्रियाहरू लिएर विश्लेषण गरिएको थियो।

स्थानीय तहका समस्या र चुनौतीहरू, बर्ष अनुसार

चित्र २.६.१: Q-B6. तपाईंको विचारमा यहाँका स्थानीय स्तरका प्रमुख समस्याहरू के के हुन् ? (संख्या = १००८)^४

भौगोलिक क्षेत्रको आधारमा पनि उत्तरदाताहरूको प्रतिक्रियाहरूमा केही भिन्नताहरू रहेको देखिन्छ । हिमाली क्षेत्रमा बसोबास गर्ने (३४.६%) र पहाड क्षेत्रमा बसोबास गर्ने (३८.८%) ले सडक र गोरेटोहरूको अवस्था बिग्रिएको उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, हिमाली क्षेत्रका २९.५% उत्तरदाताहरूले बढ्दो गरिबी, १९.९% ले विद्युत आपूर्तिमा पर्याप्त सुधार नभएको, १८.८% ले खानेपानी आपूर्ति/सुविधा मा पर्याप्त सुधार नभएको जस्ता समस्याहरू उल्लेख गरेका छन् । पहाडी क्षेत्रमा ३०.४% उत्तरदाताहरूले खानेपानी आपूर्ति/सुविधामा पर्याप्त सुधार नभएको, २२.६% ले विद्युत् आपूर्तिमा पर्याप्त सुधार नभएको र ३३.५% उत्तरदाताहरूले आधारभूत वस्तु तथा सर-ससामानको मूल्य बढेको उल्लेख गरेका छन् ।

गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने उत्तरदाताहरूले सडक र गोरेटोहरूको अवस्था बिग्रिएको (३४.९%), खानेपानी आपूर्ति/सुविधामा पर्याप्त सुधार नभएको (२४.९%), विद्युत आपूर्तिमा पर्याप्त सुधार नभएको (२३.३%) र जिविकोपार्जन गर्न र काम पाउन गाह्रो भएको (१३.८%) उल्लेख गरेका छन् । गाउँपालिकाका उत्तरदाताहरूको प्रतिक्रिया जस्तै शहरी नगरपालिकाका उत्तरदाताहरूले सडक र गोरेटोहरूको अवस्था बिग्रिएको (४०.५%), खानेपानीको आपूर्ति/सुविधा मा पर्याप्त सुधार नभएको (३०%), विद्युत आपूर्तिमा पर्याप्त सुधार नभएको (२०.२%), आधारभूत वस्तु तथा सर-ससामानको मूल्य बढेको (१४.९%) र जिविकोपार्जन गर्न र काम पाउन गाह्रो भएको (१३.७%) जस्ता समस्याहरू उल्लेख गरेका छन् ।

२.७ घरपरिवारको अवस्था

अघिल्ला तीन बर्ष जसरी नै सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा पनि सम्पूर्ण उत्तरदाताहरूसँग गएको एक बर्ष र अहिलेको अवस्थालाई तुलना गर्दा उनीहरूको घरपरिवारको अवस्था सुध्रिएको छ कि, उस्तै छ कि वा बिग्रिएको छ भनी सोधिएको थियो । जस अन्तर्गत आर्थिक अवस्था, वासस्थानको भौतिक अवस्था, शारीरिक तथा स्वास्थ्य अवस्था, समुदायका अन्य मानिसहरूसँगको सम्बन्ध, सरकार र अधिकारीहरू सँगको सम्बन्ध, बिजुलीमा उनीहरूको पहुँच र खानेपानी आपूर्तिमा पहुँच लगायत नौ वटा शीर्षकमा प्रश्नहरू समावेश गरिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई नौ वटा शीर्षकमा आफ्नो राय दिदा एक देखि तीनको स्केलमा एक बर्षको अवधिलाई सम्भेर दिनुहोला भनी भनीएको थियो । जसमा १ ले "सुध्रिएको", २ ले "उस्तै रहेको" र ३ ले "अघिल्लो बर्ष भन्दा बिग्रिएको" भन्ने जनाउँद थियो (तालिका २.७.१) ।

^४ सन् २०१७ र सन् २०१८ मा उत्तरदाताहरूलाई स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख दुई समस्याहरू उल्लेख गर्न भनिएको थियो तर सन् २०२० र सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूलाई स्थानीय क्षेत्रका धेरै समस्याहरू उल्लेख गर्न अनुमति दिइएको थियो । विभिन्न सर्वेक्षणहरूमा स्थानीय क्षेत्रका प्रमुख समस्याहरू सही तरिकाले तुलना गर्नको लागि, सन् २०२० र सन् २०२२ मा पनि उत्तरदाताहरूको पहिलो दुई प्रतिक्रियाहरू लिएर विश्लेषण गरिएको थियो ।

कर्णाली प्रदेशका धेरैजसो उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरायसी अवस्था गत वर्षजस्तै रहेको बताए । सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा घरपरिवारको अवस्थामा सुधार आएको उल्लेख गर्नेहरूको संख्या भने घटेको छ । यद्यपि, सन् २०२२ मा घरपरिवारको अवस्था बिग्रिएको छ भन्नेहरूको अनुपातमा भने कमी आएको छैन ।

आफ्ना घरपरिवारको आर्थिक अवस्था बिग्रिएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०२० मा ११.५% बाट सन् २०२२ मा ९.८ % मा भरेको छ । कूल उत्तरदाताहरू मध्ये, ३.३% ले आफ्नो घरको भौतिक अवस्था बिग्रिएको, १६.६% ले आफ्नो परिवारको सदस्यको स्वास्थ्य अवस्था बिग्रिएको बताए, १३.८% ले विद्युत आपूर्तिको पहुँच नभएको बताए भने ८.४% ले खानेपानीमा पहुँच कम भएको उल्लेख गरेका छन् ।

आफ्नो घरपरिवारको आर्थिक अवस्था राम्रो भएको भनेर उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०२० मा रहेको ४२% बाट घटेर सन् २०२२ मा ३२.३% पुगेको छ । त्यसैगरी, आफ्नो घरको भौतिक अवस्था राम्रो भएको उल्लेख गर्ने व्यक्तिहरूको अनुपात सन् २०२० मा रहेको २८.८% मा ४.४% अंकले गिरावट आई सन् २०२२ मा २४.४% पुगेको छ ।

घरपरिवारको अवस्था, वर्ष अनुसार

	वर्ष	अझ राम्रो	उस्तै	नराम्रो	थाहा छैन
तपाईंको घरको आर्थिक अवस्था	सन् २०१७	३४.०%	५४.२%	११.८%	०.१%
	सन् २०१८	२८.७%	६२.९%	८.४%	०.०%
	सन् २०२०	४२.०%	४६.५%	११.५%	०.०%
	सन् २०२२	३२.३%	५७.८%	९.८%	०.०%
तपाईंको घर/बासस्थानको भौतिक अवस्था	सन् २०१७	२०.६%	७३.५%	५.८%	०.१%
	सन् २०१८	१८.०%	७५.७%	६.३%	०.०%
	सन् २०२०	२८.८%	६८.६%	२.५%	०.०%
	सन् २०२२	२४.४%	७२.३%	३.३%	०.०%
तपाईंको परिवारका सदस्यहरूको स्वास्थ्य अवस्था	सन् २०१७	३३.२%	५१.४%	१५.३%	०.१%
	सन् २०१८	२४.३%	५९.९%	१५.८%	०.०%
	सन् २०२०	३२.८%	५३.६%	१३.६%	०.०%
	सन् २०२२	२९.०%	५४.४%	१६.६%	०.०%
समुदायका अन्य व्यक्तिहरूसँगको सम्बन्ध	सन् २०१७	४६.०%	५१.१%	२.८%	०.१%
	सन् २०१८	३६.८%	६१.०%	२.२%	०.०%
	सन् २०२०	४३.३%	५४.२%	२.६%	०.०%
	सन् २०२२	४०.९%	५७.८%	१.३%	०.०%
स्थानीय सरकार र अधिकारीहरूसँग सम्बन्ध	सन् २०१७	२०.२%	६८.७%	६.९%	४.१%
	सन् २०१८	३०.७%	६२.२%	७.१%	०.०%
	सन् २०२०	३३.०%	६३.५%	३.६%	०.०%
	सन् २०२२	२३.८%	७३.८%	२.४%	०.०%
बिजुलीमा पहुँच	सन् २०१७	११.९%	५१.५%	३४.९%	१.७%
	सन् २०१८	१५.७%	५०.०%	३४.२%	०.०%
	सन् २०२०	३०.२%	५७.२%	१२.६%	०.०%
	सन् २०२२	२४.२%	६२.०%	१३.८%	०.०%
पिउने पानीमा पहुँच	सन् २०१७	१५.७%	५६.३%	२८.०%	०.०%
	सन् २०१८	२२.९%	५८.०%	१९.१%	०.०%
	सन् २०२०	२९.१%	६४.३%	६.७%	०.०%
	सन् २०२२	२६.७%	६४.९%	८.४%	०.०%
बजारहरूमा पहुँच	सन् २०२२	२३.८%	६७.७%	८.५%	०.०%
सार्वजनिक यातायातमा पहुँच	सन् २०२२	२६.७%	५९.९%	१३.३%	०.०%

तालिका २७१: Q-B7. गएको एक वर्ष र अहिलेको अवस्थालाई तुलना गर्दा अहिले निम्नको सन्दर्भमा तपाईंको घरपरिवारको अवस्था कस्तो छ, सुध्रिएको छ, उस्तै छ वा बिग्रिएको छ ? (संख्या = १००८)

२.८ घरपरिवारको अनुभवहरू

गएको एक बर्षमा पैसा नभएको कारण खान नपाएको वा औषधी उपचार गर्न नपाएको अथवा बच्चालाई विद्यालय पठाउन नपाएको अवस्था भोग्नुपर्ने भनी कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई सोध्दा बहुसंख्यक उत्तरदाताहरूले यस्तो अवस्था भोग्नु नपरेको बताएका छन् । तर, विगतका बर्षहरूको तुलनामा, गएको एक वर्षमा पैसा नभएको कारण "कहिलेकाहिँ" औषधी उपचार गर्न नपाएको (सन् २०२० मा २५.८% बाट सन् २०२२ मा ३५.७%) र बच्चालाई विद्यालय पठाउन नपाएको (सन् २०२० मा १६.३% बाट सन् २०२२ मा २७.२%) उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा वृद्धि भएको छ । यद्यपि, पैसाको अभावका कारणले कहिलेकाहिँ खाना खान नपाएको (सन् २०२० मा १५.२% बाट सन् २०२२ मा ११.४%) उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा भने घटेको छ (तालिका २.८.१) ।

पैसाको अभावको कारण घरायसी अनुभव, बर्ष अनुसार

		सधैँजसो	प्राय जसो	कहिले काहिँ	कहिल्यै भएन
पैसा नभएको कारण खाना किन्न नपाएर खाना नखाएको	सन् २०१८	०.६%	२.५%	१९.९%	७७.०%
	सन् २०२०	-	-	१५.२%	८४.८%
	सन् २०२२	-	-	११.४%	८८.६%
पैसा नभएको कारण औषधी उपचार गर्न नपाएको	सन् २०१८	२.१%	४.९%	२२.१%	७०.९%
	सन् २०२०	-	२.५%	२५.८%	७१.७%
	सन् २०२२	०.४%	४.२%	३५.७%	५९.७%
पैसा नभएको कारण बालबालिकालाई विद्यालय पठाउन नपाएको	सन् २०१८	१.६%	२.८%	१६.४%	७९.२%
	सन् २०२०	०.१%	१.३%	१६.३%	८२.३%
	सन् २०२२	०.३%	२.७%	२७.२%	६९.९%

तालिका २.८.१: Q-B8. गत १२ महिनामा तपाईं वा तपाईंको घरपरिवारले पैसा नभएको कारणले तल उल्लेखित समस्याहरू कतिको सामना गर्नु पर्यो ? (संख्या = १००८) ('भन्न चाहन्न' र 'लागू नहुने' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

३. व्यक्तिगत सुरक्षा र विवाद समाधान

३.१ हिंसा, अपराध र न्याय सम्बन्धी घरपरिवारको अनुभव

विभिन्न किसिमका हिंसा तथा अपराधिक गतिविधिप्रतिको अनुभवलाई बुझ्न सर्वेक्षणको पहिलो चरणदेखि नै उत्तरदाताहरूलाई यससम्बन्धी केही प्रश्नहरू सोधिदै आइएको छ । विभिन्न १७ किसिमका हिंसा वा अपराधका शीर्षकहरू उत्तरदातालाई पढेर सुनाई उत्तरदाता आफै वा उनको परिवारका अन्य कुनै सदस्यहरूले विगत एक बर्षमा त्यस्ता कुनै अपराधिक घटना भोग्नुपऱ्यो कि परेन भनेर सोधिएको थियो ।

विगत एक बर्षमा कर्णाली प्रदेशका थोरै मात्र उत्तरदाताहरूले हिंसा र अपराधको अनुभव गरेको सर्वेक्षणले देखाएको छ । सर्वेक्षण नतिजा अनुसार, कर्णाली प्रदेशका १७% उत्तरदाताहरूले वा उनको परिवारका अन्य कुनै सदस्यहरूले विगत एक बर्षमा कुनै पनि किसिमका हिंसा वा अपराधका घटनाहरू सामना नगरेको बताएका छन् । यद्यपि, बढीमा (३.३%) उत्तरदाताहरू वा उनीहरूका परिवारका सदस्यहरूले विगत एक बर्षमा पढेर सुनाईएका हिंसा वा अपराधका घटनाहरू मध्ये कम्तिमा कुनै एक किसिमका हिंसा वा अपराधका घटना सामना गर्नुपरेको बताएका छन् । उदाहरणको लागि, सबैभन्दा बढी करीब (३.३%) उत्तरदाताहरूले विगत एक बर्षमा ऋण/उधारो वा लेनदेनमा ठगीका घटनाहरू सामना गरेको बताए । साथै २.६% उत्तरदाताहरूले आफूले चोरीको अनुभव गरेको र १.१% ले शारीरिक स्ममा आक्रमण भोगेको बताए । त्यसैगरी, एकदम कम (०.१%) ले जबरजस्ती, सवारी साधनको पार्टपुर्जा चोरी, वैदेशिक रोजगारीको क्रममा यौन शोषण भोग्नुपरेको जस्ता घटनाहरू सामना गर्नुपरेको बताएका छन् ।

विगतका चार सर्वेक्षण बर्षहरूको तथ्याङ्क तुलना गर्दा उत्तरदाताहरू वा उनीहरूका परिवारका सदस्यहरूले विगत एक बर्षमा भोगेको हिंसा वा अपराधका अनुभवको अनुपात घट्दै गएको सर्वेक्षणले देखाएको छ । उदाहरणका लागि, आफ्नो घरपरिवार परिवारका सदस्यहरू चोरीको सिकार भएको बताउने व्यक्तिहरू हिंसा सन् २०१७ मा रहेको ४.५% बाट बृद्धि भई सन् २०१८ मा ५.६% र सन् २०२० मा ४.५% पुगी सन् २०२२ मा २.६% पुगेको पाइयो । त्यसैगरी, जबरजस्ती असुली/फिरौती को सिकार भएको बताउने व्यक्तिहरू प्रतिशत सन् २०१७ मा ४.१% रहेको थियो, सन् २०१८ मा ५.२%, सन् २०२० मा ०.५% र सन् २०२२ मा घटेर ०.१% पुगेको छ । अर्कोतर्फ, २०२२ मा ०.२% उत्तरदाताहरूले हत्या/हत्याको प्रयास, यौन हिंसा र मानव बेचबिखनका र शारीरिक शोषणको सामनाको अनुभव गरेको बताएका छन् (तालिका ३.१.१)।

हिंसा र अपराधको अनुभव, बर्ष अनुसार

हिंसा र अपराधको प्रकार	सन् २०१७	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
चोरी	४.५%	५.६%	४.५%	२.६%
कुटपिट/शारिरिक दुर्व्यवहार	३.२%	२.४%	०.७%	१.१%
हतियार प्रहार	०.४%	१.०%	०.०%	०.६%

हिंसा र अपराधको प्रकार	सन् २०१७	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
उधारो/उधारो वा लेनदेनमा ठगी	०.०%	०.०%	३.५%	३.३%
तोडफोड र प्रवेश / लुटपाट	०.९%	०.४%	०.४%	०.२%
फिरोती	४.९%	५.२%	०.५%	०.९%
सवारी साधन वा सवारी पार्टपुर्जा चोरी भएको सम्पत्ति	०.०%	०.३%	०.९%	०.९%
गाईवस्तु चोरी	९.४%	२.९%	०.४%	०.५%
राजनैतिक सभा सम्मेलन, बन्द, हडतालमा कुनै किसिमको हिंसाको शिकार हुनुपरेको	०.४%	०.६%	०.९%	०.४%
अपहरण	०.०%	०.३%	०.९%	०.३%
हत्या/हत्याको प्रयास	०.०%	०.७%	०.०%	०.२%
यौनजन्य दुर्व्यवहार	०.०%	०.०%	०.०%	०.२%
मानव बेचबिखन	०.०%	०.९%	०.०%	०.२%
लिङ्गमा आधारित हिंसा (घरेलु हिंसा, बोक्सीविद्या, छाउपडी, दाइजो जस्ता हानिकारक अभ्यासहरू)	०.०%	१.९%	०.४%	०.७%
शारीरिक शोषणको सामना गर्नुपरेको	०.०%	०.५%	०.९%	०.२%
वैदेशिक रोजगारीको क्रममा यौन शोषणको सामना गर्नुपरेको छ	०.०%	०.९%	०.०%	०.९%
वैदेशिक रोजगारीको क्रममा आर्थिक शोषणको सामना गर्नुपरेको छ	०.०%	२.०%	१.९%	०.६%

तालिका ३.१.१: Q-C3A-R. गएको वर्ष भित्रमा तपाईं वा तपाईंका परिवारका कोही सदस्यहरू तलकामध्ये कुनै किसिमका चोरी, अपराध वा हिंसाबाट पीडित हुनुपरेको थियो ? (संख्या = १००८)

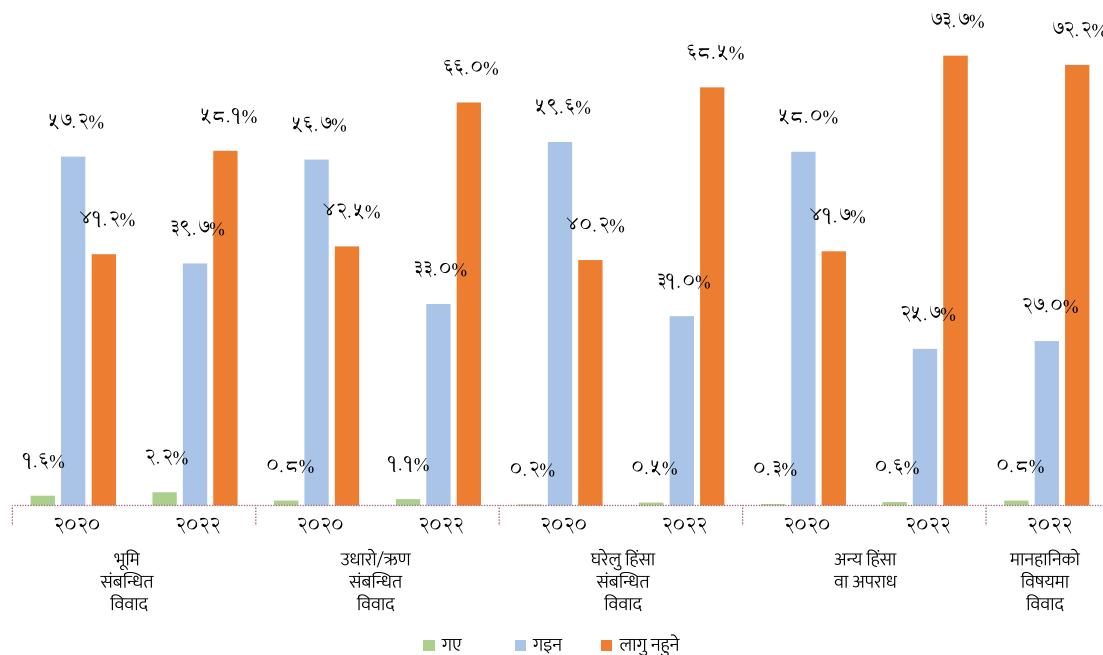
३.२. न्याय र विवाद समाधानका संयन्त्रहरू

यस सर्वेक्षणमा कर्णाली प्रदेशका जनताले विभिन्न किसिमका विवादहरू जस्तै: जग्गा सम्बन्धी, लेनदेन/ऋण सम्बन्धी, घरेलु हिंसा सम्बन्धी, अन्य कुनै अपराध सम्बन्धी र मानहानी/भुटो आरोप जस्ता विवादहरूबाट पीडित हुँदा त्यसको समाधानको लागि उनीहरूको सबैभन्दा बढी रोजाईमा पर्ने निकाय पत्ता लगाउने प्रयास यस खण्डमा गरिएको छ ।

सन् २०२२ मा, प्रत्येक दशमध्ये छ जना उत्तरदाताहरूले उल्लेखित कुनै पनि प्रकारको विवादको सामना नगरेकोले उनीहरूलाई यो प्रश्न लागू नभएको भनेर प्रतिक्रिया दिएका छन् । विगतका वर्षहरूको तथ्याङ्कलाई हेर्दा, आफूले कुनै किसिमको विवादको सामना नगरेकोले आफूहरूलाई यो प्रश्न लागू नहुने प्रतिक्रिया दिने व्यक्तिको संख्यामा उल्लेख्य वृद्धि भएको देखाउँछ । उदाहरणका लागि, सन् २०२० मा जग्गा सम्बन्धी विवादको लागि, उत्तरदाताहरूको पाँचमध्ये दुई भाग भन्दा अलि बढी (४९.२%) ले आफूहरूलाई यो प्रश्न लागू नहुने उल्लेख गरेका थिए भने सन् २०२२ मा सो हिस्सा बढेर ५८.९% पुगेको छ ।

विगत एक वर्षमा जग्गा सम्बन्धी, ऋण/लेनदेन सम्बन्धी, घरेलु हिंसा, अन्य कुनै अपराध र मानहानी/भुटो आरोप जस्ता विवादहरूबाट पीडित हुँदा त्यसको समाधानको लागि कुनै निकाय वा पदाधिकारीकोमा जानुभयो भनी सोध्दा उत्तरदाताहरूको सानो अनुपात ०.५% देखि २.२% सम्मले आफू र आफ्नो परिवारका सदस्यहरू विगत एक वर्षमा विवाद समाधानका लागि कुनै न कुनै संस्था, अधिकारी वा व्यक्ति कहाँ गएको जानकारी दिएका छन् । सन् २०२० र सन् २०२२ को तथ्याङ्क तुलना गर्दा, विभिन्न प्रकारका विवादहरू समाधानको लागि मद्दत खोज्ने उत्तरदाताहरूको प्रतिक्रियामा खासै उल्लेखनिय भिन्नता नभएको देखिन्छ ।

पछिल्लो एक बर्षमा विवाद समाधानको वास्तविक अनुभव, बर्ष अनुसार

चित्र ३.२.१: Q-C&A-E. विगत एक वर्षमा तपाईं वा तपाईंको परिवारका सदस्यहरू निम्नलिखित विवाद वा भै-भगडा समाधानका लागि कुनै संस्था, अधिकारी वा व्यक्तिसँग विवाद समाधानका लागि मद्दत लिन जानुभएको छ ? (संख्या = १००८)

हिंसा वा विवाद अनुभव गरेपछि आफूले सहयोग खोजेको बताउने कर्णाली प्रदेशका एकदम सानो हिस्सा (२.२%) उत्तरदाताहरूलाई उनीहरूले सम्पर्क गरेका संस्था, अधिकारी वा व्यक्तिहरूबारे थप सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशमा विभिन्न किसिमका विवादहरू समाधानका लागि विभिन्न संघ-संस्थामा मद्दत लिन जानेहरूको अनुपात बढेता पनि प्रहरी र वडाध्यक्ष/सदस्यको सहयोग लिएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा शीर्ष स्थानमा रहेको छ तर यो हिस्सामा सन् २०२२ मा अघिल्लो बर्षको तुलनामा केहि गिरावट आएको छ । जग्गाको विवादको सन्दर्भमा, कर्णाली प्रदेशका ३७.५% उत्तरदाताहरूले प्रहरीको सहयोग लिने गरेको उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, वडा अध्यक्ष/सदस्य (१८.४%), साथीभाई तथा परिवार (१३.३%) र मालपोत कार्यालय (८.३%) को सहयोग लिएको बताएका छन् । उधारी/ऋणको मामिलामा, प्रहरी (५२.९%), वडा अध्यक्ष/सदस्य (१९.९%), साथीभाई र परिवार (१३.३%) र गाउँ वा नगरपालिका कार्यालय (५.३%) मा सहयोग लिएको बताए । विभिन्न बर्षको तथ्याङ्कले घरेलु हिंसा, अन्य हिंसा र मानहानिका मुद्दाहरूमा उत्तरदाताहरूले प्रहरीको सहयोगलाई प्राथमिकता दिएको देखाउँछ ।

गएको एक बर्षमा विवाद समाधानको लागि आफ्नो रोजाईमा परेको विभिन्न संस्था वा अधिकारीहरूसँग सहयोग माग्नु गएको बताउने कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई विवाद समाधान प्रक्रियाको नतिजाबारे थप सोधिएको थियो । जग्गा सम्बन्धी विवादका लागि विवाद समाधान संयन्त्रमा पुगेका उत्तरदाताहरूमध्ये करीब ५८.४% ले न्याय पाएको बताए भने ऋणको विवादको समाधानका लागि पुगेका एक तिहाईभन्दा अलि कम ३१.३% ले न्याय पाएको बताए भने २०.८ % ले प्रक्रियामा रहेको र ४७.८ % ले न्याय नपाएको बताएका छन् । सन् २०२२ मा घरेलु हिंसामा ७८.७% र अन्य हिंसा र अपराध सम्बन्धी विवादमा ८२.३% ले न्याय पाएको बताएका छन् । त्यस्तै, मानहानी सम्बन्धीको विवादमा ७१.३ % ले न्याय पाएको बताएका छन् ।

सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशका एकदम सानो हिस्सा (२.२%) उत्तरदाताहरूले मात्र हिंसा वा विवाद समाधान लागी आफूले सहयोग खोजेको बताएकोले विभिन्न हिंसा वा विवाद समाधानका मुद्दाहरूमा न्याय पाउने उत्तरदाताहरूको प्रतिशत अघिल्लो बर्षको तुलनामा बढी रहेको देखिन्छ ।

४. पहिचान

४.१ मातृभाषा

सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा सहभागी सबै उत्तरदाताहरूलाई उनीहरूको मातृभाषाको बारेमा सोध्दा, कर्णाली प्रदेशका बहुसंख्यक (९७.३%) उत्तरदाताहरूले नेपाली भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको बताएका थिए^५ । जबकि, बाँकी २.७% ले नेपाली बाहेक अरु भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको बताए । कर्णाली प्रदेशमा नेपाली भाषा पछि सबैभन्दा बढी (२.१%) उत्तरदाताहरूले मगर भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको र त्यसपछि (०.७%) उत्तरदाताहरूले थारु भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको उल्लेख गरेका छन् ।

प्रदेश र पारिस्थितिक क्षेत्र अनुसार मातृभाषा

		समग्रमा	भौगोलिक क्षेत्र		
			हिमाल	पहाड	तराई
समग्र देश	नेपाली	४९.३%	६९.६%	६६.९%	२९.४%
	नेपाली बाहेक अरु	५१.७%	३०.४%	३३.१%	७०.६%
कर्णाली प्रदेश समग्र देश	नेपाली	९७.३%	१००.०%	९६.४%	-
	नेपाली बाहेक अरु	२.७%	-	३.६%	-

तालिका ४.१.१: Q-DI. तपाईंको मातृभाषा के हो ? (संख्या = १००८)

सन् २०१७, सन् २०१८, सन् २०२० र सन् २०२२ मा गरिएका सबै सर्वेक्षणहरूमा नेपाली भाषालाई मातृभाषा भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूका अंश लगभग समान रहेको छ । त्यसैगरी, फरक मातृभाषा भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१७ मा रहेको ८.९% बाट सन् २०२२ मा २.७% मा घटेको छ ।

४.२ नेपालीबाहेक अन्य भाषा मातृभाषा हुनुका असुविधाहरू

नेपालीबाहेक अन्य भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको बताउने (२.७%) उत्तरदाताहरूलाई, काम गर्ने ठाउँमा साथीभाईसंग कुरा गर्दा, प्रहरी चौकीमा उजुरी गर्न जाँदा, सरकारी कार्यालयमा कुनै सेवा लिन जाँदा, स्वास्थ्य चौकी वा अस्पतालमा उपचार गर्न जाँदा, विद्यालय वा विश्वविद्यालयमा पढ्दा र सार्वजनिक कार्यक्रममा भाग लिँदा आफ्नो मातृभाषाको सट्टा नेपाली भाषा बोल्नु पर्दा कुनै असजिलो, असुविधा वा समस्या भोग्नुपरेको छ भनी सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशको अधिकांश

५ सन् २०११ को जनगणना अनुसार नेपाली कुल जनसंख्याको ४४.६% ले मातृभाषाको रूपमा बोल्छन्। तर सन् २०२१ को जनगणनाको प्रारम्भिक नतिजामा मातृभाषाको सन्दर्भमा पछिल्लो जनगणनाको तथ्याङ्क उपलब्ध छैन।

उत्तरदाताहरूले उल्लिखित पाँचवटा अवस्थाहरूमा आफ्नो मातृभाषाको सट्टा नेपाली भाषा बोल्नु पर्दा भाषाको कारणले आफूहरूलाई कुनै पनि प्रकारको असुविधा महसुस गर्नु नपरेको बताएका छन् । पहिलेका बर्षहरूको तुलनामा सन् २०२२ मा नेपाली भाषा आफ्नो मातृभाषा नभएको कारण अप्ठ्यारो महसुस गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपातमा उल्लेखनीय गिरावट आएको छ । मात्र २.७ % उत्तरदाताहरूले नेपालीबाहेक अन्य भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको उल्लेख गरेका हुनाले यो प्रश्नको आधार संख्या निकै सानो रहेको छ ।

अघिल्लो बर्षहरूको तुलनामा सन् २०२२ मा नेपाली भाषा आफ्नो मातृभाषा नभएको कारण अप्ठ्यारो महसुस गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपातमा उल्लेखनीय गिरावट आएको छ । २.७% उत्तरदाताहरूले मात्र नेपालीबाहेक अन्य भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको उल्लेख गरेका हुनाले यो प्रश्नको आधार संख्या निकै सानो रहेको छ ।

नेपालीबाहेक अन्य भाषा आफ्नो मातृभाषा भएको कारण असुविधाको महसुस, बर्ष अनुसार

	असुविधा महसुस	सन् २०१७	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
काम गर्ने ठाउँमा सहकर्मी वा अरु मानिसहरूसँग कुराकानी गर्दा	भएको छ	२.५%	-	-	-
	भएको छैन	९७.५%	१००.०%	१००.०%	१००.०%
आफूलाई परेको समस्या प्रहरीमा उजुरी गर्दा	भएको छ	५.९%	-	-	-
	भएको छैन	९४.१%	१००.०%	१००.०%	१००.०%
सरकारी कार्यालयमा नागरिकता जन्मदर्ता, विवाहदर्ता आदि सेवा प्राप्त गर्न	भएको छ	२.६%	-	-	-
	भएको छैन	९७.४%	१००.०%	१००.०%	१००.०%
स्वास्थ्य चौकी, अस्पतालमा सेवा वा उपचार गर्न	भएको छ	२.४%	-	-	-
	भएको छैन	९७.६%	१००.०%	१००.०%	१००.०%
विद्यालय वा विश्वविद्यालय अध्ययन गर्न	भएको छ	-	-	-	-
	भएको छैन	१००.०%	१००.०%	१००.०%	१००.०%
सार्वजनिक कार्यक्रममा सहभागी हुँदा	भएको छ	-	-	-	-
	भएको छैन	१००.०%	१००.०%	१००.०%	१००.०%

तालिका ४.२.१: Q-D2a-e. [यदि Q-D1 मा मातृभाषा "नेपाली होइन" भन्ने आएमा] तलका विभिन्न अवस्थामा तपाईंको आफ्नो मातृभाषाको सट्टा नेपाली भाषा बोल्नुपर्दा असुविधा महसुस भएको छ ? (संख्या =२८) ५५६) ('थाहा छैन', 'भन्नु चाहन्छु' र 'लागू नहुने' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

४.३ जात/जातीयताको कारण भएको असुविधा

कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई उनीहरूको आफ्नो जात/जातीयताको कारणले गर्दा काम गर्ने ठाउँमा सहकर्मी वा अरु मानिसहरूसँग कुराकानी/अन्तरक्रिया गर्दा, प्रहरीमा उजुरी गर्दा, सरकारी कार्यालयमा नागरिकता जन्मदर्ता, विवाहदर्ता आदि बनाउन जाँदा, स्वास्थ्य चौकी/अस्पतालमा उपचार गर्न जाँदा र विद्यालय वा विश्वविद्यालयमा पढ्दा कुनै असुविधा महसुस गर्नुपरेको छ कि छैन भनेर सोधिएको थियो ।

सन् २०२२ को तथ्यांक अनुसार, उल्लिखित सबै पाँच अवस्थाहरूमा उल्लेखनीय संख्यामा उत्तरदाताहरूले आफ्नो जात/जातिको कारणले आफूलाई अप्ठ्यारो महसुस गर्नु नपरेको बताएका छन् । आफ्नो जात/जातिको कारणले गर्दा अप्ठ्यारो महसुस गर्ने मानिसहरूको अनुपात समयसँगै घट्दै गएको देखिन्छ (तालिका ४.३.१) ।

उत्तरदाताहरूको सानो अनुपात ०.९% देखि ४.७% सम्मले उनीहरूको आफ्नो जात/जातीयताको कारणले उल्लिखित अवस्थाहरूमा अप्ठ्यारो महसुस गरेको उल्लेख गरेका छन् । त्यसमध्ये, सबैभन्दा बढी (४.७%) उत्तरदाताहरूले काम गर्ने ठाउँमा सहकर्मी वा अरु मानिसहरूसँग कुराकानी/अन्तरक्रिया गर्दा आफ्नो जात/जातीयताको कारणले अप्ठ्यारो महसुस गरेको, करीब २% ले आफूलाई परेको समस्या प्रहरीमा उजुरी गर्दा अप्ठ्यारो महसुस गरेको, १.८% उत्तरदाताहरूले सरकारी सेवाहरू प्राप्त गर्दा वा स्वास्थ्य सेवाहरू पढ्नुपर्दा अप्ठ्यारो महसुस गरेको र ०.९% ले विद्यालय वा विश्वविद्यालयमा पढ्दा आफ्नो जात/जातीयताको कारणले अप्ठ्यारो महसुस हुने गरेको बताएका छन् ।

जात/जातीयताको कारण असुविधा. बर्ष अनुसार

	असुविधा महसुस	सन् २०१७	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
काम गर्ने ठाउँमा सहकर्मी वा अरु मानिसहरूसँग कुराकानी गर्दा	भएको छ	६.६%	५.२%	३.५%	४.७%
	भएको छैन	९३.४%	९४.८%	९६.५%	९५.३%
आफूलाई परेको समस्या प्रहरीमा उजुरी गर्दा	भएको छ	७.५%	४.८%	१.२%	२.०%
	भएको छैन	९२.५%	९५.२%	९८.८%	९८.०%
सरकारी कार्यालयमा नागरिकता जन्मदर्ता, विवाहदर्ता आदि सेवा प्राप्त गर्न	भएको छ	६.२%	५.९%	२.९%	१.८%
	भएको छैन	९३.८%	९४.९%	९७.९%	९८.२%
स्वास्थ्य चौकी, अस्पतालमा सेवा वा उपचार गर्न	भएको छ	३.६%	३.६%	१.८%	१.९%
	भएको छैन	९६.४%	९६.४%	९८.२%	९८.१%
विद्यालय वा विश्वविद्यालय अध्ययन गर्न	भएको छ	३.०%	३.२%	१.२%	०.९%
	भएको छैन	९७.०%	९६.८%	९८.८%	९९.१%

तालिका ४.३.१: Q-D3a-e. उल्लेखित विभिन्न अवस्थामा तपाईंको आफ्नो जातजाति/समुदायको पहिचानले गर्दा तपाईंलाई असुविधा महसुस भएको छ ? (संख्या = १००८) (थाहा छैन, भन्न चाहन्न र लागू नहुने भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

४.४ लिङ्गका कारण भोग्नुपरेको असहजता

सर्वेक्षणमा महिला उत्तरदाताहरूको एक सानो संख्या (१.९% - ५.९%) ले विभिन्न परिस्थितिहरूमा महिला भएकै कारण असुविधा वा असजता महसुस गरेको उल्लेख गरेका छन् । महिला भएकै कारणले असुविधा वा असहजता महसुस गर्नेहरूको संख्या सानो भएपनि, महिलाहरूको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा (५.९%) ले काम गर्ने ठाउँमा सहकर्मी वा ग्राहकसँग कुराकानी गर्दा, ३.९% ले आफूलाई परेको समस्या प्रहरीमा उजुरी गर्न जाँदा, ३.७% महिला उत्तरदाताहरूले सार्वजनिक यातायातमा यात्रा गर्दा, ४% ले सार्वजनिक स्थान वरिपरि घुम्दा/हिँड्दा, २.३% ले सरकारी कार्यालयमा सार्वजनिक सेवाहरूमा पहुँच गर्दा, २.२% ले स्वास्थ्य सेवाहरूमा पहुँच गर्दा र सबैभन्दा सानो अंश (१.९%) महिलाहरूले विद्यालय/विश्वविद्यालयमा पढ्दा महिला भएकै कारण असुविधा वा असजता महसुस गरेको उल्लेख गरेका छन् ।

महिला वा यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक भएकै कारण असुविधा. बर्ष अनुसार

	असुविधा महसुस	सन् २०१७	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
काम गर्ने ठाउँमा सहकर्मी वा अरु मानिसहरूसँग कुराकानी गर्दा	भएको छ	१३.०%	८.८%	५.७%	५.९%
	भएको छैन	८७.०%	९१.२%	९४.३%	९४.१%
आफूलाई परेको समस्या प्रहरीमा उजुरी गर्दा	भएको छ	१५.१%	१०.४%	३.७%	३.९%
	भएको छैन	८४.९%	८९.६%	९६.३%	९६.१%
सरकारी कार्यालयमा नागरिकता जन्मदर्ता, विवाहदर्ता आदि सेवा प्राप्त गर्न	भएको छ	१३.४%	१०.२%	३.५%	२.३%
	भएको छैन	८६.६%	८९.८%	९६.५%	९७.७%
स्वास्थ्य चौकी, अस्पतालमा सेवा वा उपचार गर्न	भएको छ	८.०%	७.८%	३.९%	२.२%
	भएको छैन	९२.०%	९२.२%	९६.१%	९७.८%
विद्यालय वा विश्वविद्यालय अध्ययन गर्न	भएको छ	७.३%	५.७%	२.७%	१.९%
	भएको छैन	९२.७%	९४.३%	९७.३%	९८.९%
सार्वजनिक यातायातमा यात्रा गर्दा	भएको छ	०.०%	१३.०%	५.६%	३.७%
	भएको छैन	०.०%	८७.०%	९४.४%	९६.३%
सार्वजनिक स्थानहरूमा घुम्दा/हिँड्दा	भएको छ	०.०%	०.०%	३.०%	४.०%
	भएको छैन	०.०%	०.०%	९७.०%	९६.०%

तालिका ४.४.१: Q-D4a-g. [महिला र यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक महिलाहरू मात्र सोधिएको] महिला वा यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यक भएकै कारणले उल्लेखित विभिन्न अवस्थामा तपाईंलाई असुविधा महसुस भएको छ ? (संख्या = ५२०) (थाहा छैन, भन्न चाहन्न र लागू नहुने भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

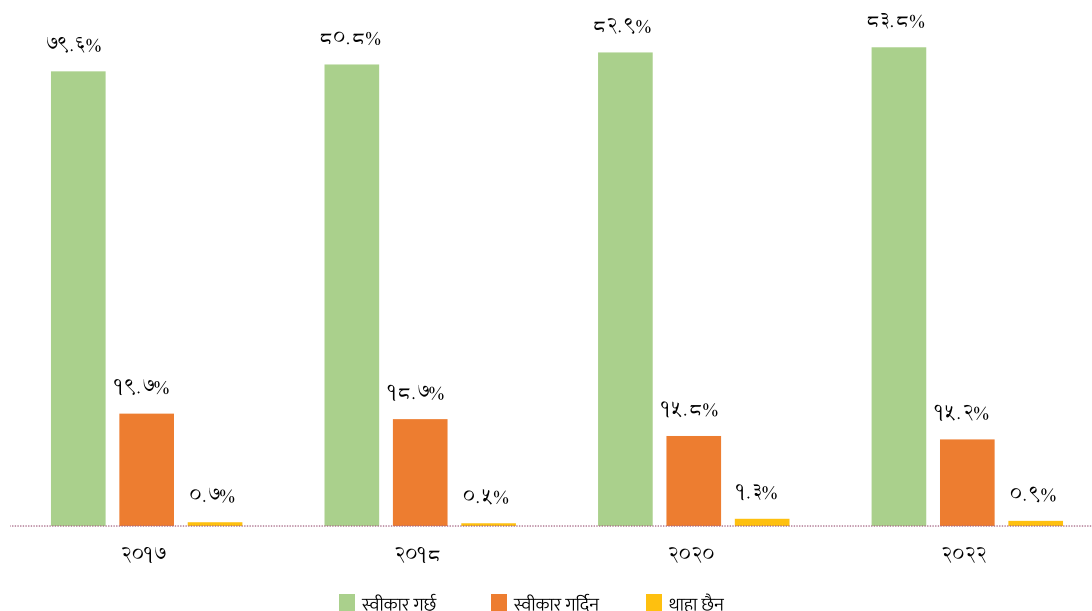
४.५ सामाजिक मान्यताहरू

अन्तर-जातीय विवाहप्रतिको धारणा

सर्वेक्षणमा अन्तर-जातीय विवाहप्रति उत्तरदाताहरूको धारणा पनि बुझ्ने कोसिस गरिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका अधिकांश (८३.८%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो छोरा वा छोरीले आफ्नो भन्दा फरक जात-समुदायको केटा वा केटीसंग विवाह गरेमा स्वीकार्ने बताएका छन् भने यसको विपरीत, लगभग १५.२% ले आफ्नो परिवारमा यसलाई स्वीकार नगर्ने बताएका छन् ।

आफ्नो छोराछोरीले अर्को जातिको छोराछोरीसंग विवाह गर्दा स्वीकार गर्ने भन्नेहरूको अनुपात क्रमशः बढ्दै गएको छ । सन् २०१७ मा रहेको ७९.६% बाट सन् २०१८ मा ८०.८% भई सन् २०२० मा केहि बृद्धी भई ८२.९% र सन् २०२२ मा उक्त हिस्सा ८३.८% मा पुगेको छ । अर्कोतर्फ, आफ्ना छोराछोरीलाई आफ्नो जात बाहिर विवाह गरेमा स्वीकार नगर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा पनि क्रमशः घट्दै गएको छ (सन् २०१७ मा रहेको १९.७% बाट सन् २०१८ मा १८.५% र सन् २०२० मा १५.८% र सन् २०२२ मा १५.२% पुगी सन् २०२२ मा १५.२%) ।

अन्तरजातीय विवाहको स्वीकृति, वर्ष अनुसार

चित्र ४.५.१: Q-D9. तपाईंको सन्तानले आफ्नो भन्दा फरक जातसंग बिहे गरेका खण्डमा स्वीकार गर्नुहुन्छ कि गर्नुहुन्न ? (संख्या = १००८) ('भन्न चाहन्न' र 'लागू नहुने' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

कर्णाली प्रदेशमा अन्तरजातीय विवाह स्वीकृति गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा पहाडी आदिवासी/जनजाति (९५.७%), पहाडी दलित (८९.२%) र पहाडी जाति (७९.९%) मा बढी रहेको छ । यसको विपरीत, कर्णाली प्रदेशका ४०% मुस्लिम उत्तरदाताहरूले आफ्ना छोराछोरीले अर्को जातिसंग विवाह गरेमा अस्वीकार गर्ने बताएका छन् ।

४.६ नेपाली समाजमा महिलाको स्थान

कर्णाली प्रदेशमा महिलाको स्थितिबारे धारणा बुझ्न उत्तरदाताहरूलाई महिलाहरूको अवस्था, लैंगिक समानता, लैंगिक पहिचान र लैंगिक भूमिकासंग सम्बन्धित आठ वटा कथनहरू प्रस्तुत गरिएको थियो । जसमाथि उनीहरूले "पूर्ण सहमत", "केही सहमत", "केही असहमत" र "पूर्ण असहमत" भनी आफ्नो प्रतिक्रिया दिन सक्थे ।

महिलाहरू राजनीतिमा संलग्न हुन सक्छन् भन्ने कुरामा दशमध्ये नौ जना (९६.४%) उत्तरदाताहरू सहमत रहेका छन्^७ । यसैगरी ९४.९% उत्तरदाताहरूले महिलाहरूलाई घरबाहिर काम गर्न प्रोत्साहित गरिनुपर्छ भन्ने कुरा व्यक्त गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको ठुलो हिस्सा निम्न कथनहरूसँग असहमत रहेका छन्: छोराहरू छोरीहरूभन्दा बढी महत्त्वपूर्ण छन् (९३%), सीमित कामहरू हुँदा पुरुषहरूलाई प्राथमिकता दिनुपर्छ (९७.२%), श्रीमानबाहेक परिवारका अन्य पुरुष सदस्यहरूले (जस्तै: ससुरा, जेठाजु, देवर...) भनेको नमानेको खण्डमा बुहारीलाई सजाय दिनेअधिकार हुन्छ (८७.२%) ।

सर्वेक्षणका वर्षहरूमा, महिलाहरूले आफ्नो आयआर्जन, आवातजावत र निर्णयहरू माथि नियन्त्रण राख्नुहुँदैन भन्ने भनाईसँग असहमत हुने उत्तरदाताहरूको अनुपातमा उतारचढाव आएको छ । सन् २०१८ मा उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा ४०.७% रहेको मा सन् २०२० मा केहि बृद्धि भई यो हिस्सा ६७.१% थियो र सन् २०२२ मा उक्त अनुपात घटेर ५९% मा पुगेको छ । नतिजाहरूले आफ्नो परिवारको आर्थिक आवश्यकता पूरा गर्ने जिम्मेवारी पुरुषको मात्र हो भन्ने भनाईसँग असहमत हुने उत्तरदाताहरूको अनुपात क्रमशः बढ्दै गएको देखाउँछ । उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा सन् २०१८ मा रहेको ४१.६% बाट सन् २०२० मा ७२.४% पुगी सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको उक्त हिस्सामा केहि बृद्धि भई ९१.२% कायम रहेको पाइन्छ ।

लैङ्गिक भूमिका र लैङ्गिक समानता सम्बन्धी धारणा: वर्ष अनुसार

	वर्ष	पूर्ण सहमत	केही सहमत	केही असहमत	पूर्ण असहमत	थाहा छैन
परिवारमा छोरीभन्दा छोराको महत्त्व बढी हुन्छ	सन् २०१७	४.८%	१०.४%	३३.४%	५१.३%	०.१%
	सन् २०१८	१.८%	९.४%	१५.०%	७३.७%	०.२%
	सन् २०२०	२.६%	४.०%	९.८%	८३.६%	०.०%
	सन् २०२२	१.९%	५.१%	१९.२%	७३.८%	०.०%
महिलालाई घरबाहिरको कामको लागि प्रोत्साहन गर्नुहुँदैन	सन् २०१७	१.७%	७.२%	२९.६%	६१.४%	०.२%
	सन् २०१८	८.०%	९.५%	२८.२%	५४.२%	०.२%
	सन् २०२०	१.८%	२.१%	१२.६%	८३.४%	०.१%
महिलाहरूले राजनीतिमा संलग्न हुन सुहाउँदैन	सन् २०२२	०.७%	४.१%	२०.९%	७४.०%	०.२%
	सन् २०१७	११.४%	१२.१%	२३.७%	५२.५%	०.२%
	सन् २०१८	८.८%	११.५%	२४.१%	५५.४%	०.२%
आयआर्जन गर्ने, घुमफिर गर्ने तथा अन्य निर्णय प्रक्रियामा महिलाहरूको नियन्त्रण हुनुहुँदैन	सन् २०२०	०.९%	१.७%	१५.३%	८२.१%	०.०%
	सन् २०२२	०.३%	२.८%	१७.२%	७९.२%	०.४%
	सन् २०१८	२७.१%	३२.०%	१८.७%	२२.०%	०.२%
श्रीमानले भनेको नमानेमा, श्रीमानले श्रीमतीलाई सजाय दिने अधिकार हुन्छ	सन् २०२०	२१.६%	११.२%	१४.५%	५२.६%	०.१%
	सन् २०२२	२६.३%	१४.१%	१३.८%	४५.२%	०.५%
	सन् २०१८	१७.९%	२३.६%	२०.९%	३७.५%	०.१%
जब जागिर सिमित हुन्छ तब जागिर प्राप्त गर्न पुरुषहरूको लागि बढी अवसर हुनुपर्छ	सन् २०२०	१४.०%	१२.८%	१६.०%	५७.२%	०.०%
	सन् २०२२	२.६%	१६.९%	२०.०%	६०.४%	०.२%
	सन् २०१८	१५.५%	१५.३%	२४.४%	४४.६%	०.२%
परिवारको आर्थिक आवश्यकता पूरा गर्ने जिम्मेवारी पुरुषको हो	सन् २०२०	२.८%	५.७%	१९.१%	७२.३%	०.१%
	सन् २०२२	०.१%	२.२%	२०.७%	७६.५%	०.६%
	सन् २०१८	३९.६%	१८.८%	१५.८%	२५.८%	०.१%
श्रीमान बाहेक परिवारका अन्य पुरुष सदस्यहरूले भनेको नमानेको खण्डमा तिनमा बुहारीलाई सजाय दिने अधिकार हुन्छ	सन् २०२०	१५.४%	१२.२%	१६.६%	५५.८%	०.०%
	सन् २०२२	३.८%	४.६%	१८.५%	७२.७%	०.४%
	सन् २०१८	१.७%	४.३%	१९.०%	७५.१%	०.०%
सन् २०२२	१.१%	११.६%	१८.०%	६९.२%	०.१%	

तालिका ४.६.१: Q-D10a-m. नेपाली समाजमा रहेका महिला र पुरुषहरूको स्थानका बारेमा केही भनाइहरू पढेर सुनाईन्छ, ती भनाईप्रति तपाईं सहमत हुनुहुन्छ कि असहमत ? (संख्या = १००८) ('भन्न चाहन्न' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

७ पूर्ण सहमत र केही सहमतको संयुक्त आंकडा ।

४.७ नेतृत्वदायी भूमिकामा लैंगिक प्राथमिकता

राष्ट्रिय देखि स्थानीय स्तरसम्मका विभिन्न सरकारी र गैरसरकारी संस्थाहरूका दशवटा फरक-फरक तहको नेतृत्वदायी पदमा कर्णाली प्रदेशका जनताहरूले कसको नेतृत्वलाई स्वीकार्छन् भनेर बुझ्न केही प्रश्नहरू सोधिएको थियो । जसमा उत्तरदाताहरूलाई "पुरुष", "महिला" वा "मुख्य कुरा व्यक्तिको सक्षमता हो, महिला पुरुष जो भएपनि हुन्छ" भन्ने कुरा रोज्न लगाइएको थियो ।

सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशका तीन-चौथाई भन्दा बढी उत्तरदाताहरूले विभिन्न संस्था वा संस्थाहरूमा कुनै पनि नेतृत्वदायी पदका लागि व्यक्तिको लिंग महत्वपूर्ण मापदण्ड नभई मुख्य कुरा व्यक्तिको सक्षमता हो भन्ने विचार राखेका छन् । यद्यपि, नेतृत्व स्थितिको लागि लिंग महत्वपूर्ण मापदण्ड हो भन्ने सोच्नेहरूमा केही भिन्नताहरू देखिन्छ । कर्णाली प्रदेशमा नेतृत्वदायी पदका लागि पुरुषलाई भन्दा महिलालाई प्राथमिकता दिने उत्तरदाताहरूको अंश तुलनात्मक रूपमा बढी छ । उदाहरणको लागि, वडाध्यक्ष पदका लागि ४.९% उत्तरदाताहरूको प्राथमिकतामा पुरुष परेका छन् भने १९.२% उत्तरदाताहरूको रोजाईमा महिला परेका छन् । यसैगरी १८.१% उत्तरदाताहरूले संघीय सरकारको प्रमुख कार्यकारी पदका लागि महिलालाई रुचाउँछन् । त्यस्तै, बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको अध्यक्ष पदका लागि १९.९% ले महिला नेतृत्वलाई राम्रो भएको ठान्छन् । त्यसैगरी, २०.९% ले उपभोक्ता समूहहरूको अध्यक्ष पदमा महिलालाई प्राथमिकता दिएका छन् ।

सर्वेक्षण वर्षहरूमा, लिंगको पर्वाह नगरी व्यक्ति नेतृत्वको भूमिकामा सक्षम हुनुपर्छ भन्ने विश्वास गर्ने उत्तरदाताहरूमा उल्लेखनीय वृद्धि भएको छ । सन् २०१८ को तुलनामा सन् २०२० मा विभिन्न संस्थाहरूमा नेतृत्वदायी पदका लागि व्यक्तिको लिंग महत्वपूर्ण मापदण्ड नभई मुख्य कुरा व्यक्तिको सक्षमता हो भनेर सोच्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा उल्लेख्य रूपमा बृद्धि भएको र सन् २०२२ मा भने अघिल्लो वर्षमा जस्तै स्थिर रहेको छ देखाउँछ ।

विभिन्न संस्था/संस्थाहरूमा स्टीकार्य नेतृत्व पदहरू, बर्ष अनुसार

	वर्ष	महिला	पुरुष	सक्षम व्यक्ति	थाहा छैन
संघीय सरकारको कार्यकारी प्रमुखको पदमा	सन् २०१८	२३.५%	२३.०%	५३.५%	०.०%
	सन् २०२०	१६.४%	७.८%	७५.८%	०.०%
	सन् २०२२	१८.१%	५.१%	७४.३%	२.५%
प्रदेश सरकारको कार्यकारी प्रमुखको पदमा	सन् २०१८	२४.०%	२१.३%	५४.७%	०.०%
	सन् २०२०	१५.२%	८.१%	७६.७%	०.०%
	सन् २०२२	१६.४%	४.९%	७६.०%	२.७%
स्थानीय सरकारको कार्यकारी प्रमुखको पदमा	सन् २०१८	२४.५%	१९.९%	५५.६%	०.०%
	सन् २०२०	१४.८%	८.८%	७६.४%	०.०%
	सन् २०२२	१८.१%	४.५%	७५.८%	१.६%
वडाध्यक्ष पदमा	सन् २०१८	२७.९%	२२.८%	४९.३%	०.०%
	सन् २०२०	१९.५%	७.३%	७३.२%	०.०%
	सन् २०२२	१९.२%	४.९%	७५.२%	०.७%
राजनीतिक दलको अध्यक्ष पदमा	सन् २०१८	२२.५%	२५.३%	५२.२%	०.०%
	सन् २०२०	१४.९%	८.१%	७७.०%	०.०%
	सन् २०२२	१५.२%	४.३%	७८.९%	१.७%
उपभोक्ता समूहहरूको अध्यक्ष पदमा	सन् २०१८	३०.७%	१९.२%	५०.०%	०.०%
	सन् २०२०	१७.२%	६.६%	७६.२%	०.०%
	सन् २०२२	२०.९%	२.५%	७५.६%	१.०%
बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाको अध्यक्ष पदमा	सन् २०१८	३५.५%	१६.१%	४८.४%	०.०%
	सन् २०२०	१७.९%	६.२%	७५.९%	०.०%
	सन् २०२२	१९.९%	२.८%	७६.२%	१.०%

	वर्ष	महिला	पुरुष	सक्षम व्यक्ति	थाहा छैन
विद्यालय व्यवस्थापन समितिको अध्यक्ष पदमा	सन् २०१८	२२.४%	२७.४%	५०.२%	०.०%
	सन् २०२०	१७.२%	६.९%	७५.८%	०.०%
	सन् २०२२	१५.६%	५.५%	७८.९%	०.८%
निजी कम्पनी/ संस्थाको कार्यकारी प्रमुख पदमा	सन् २०१८	२२.९%	२५.९%	५२.०%	०.०%
	सन् २०२०	१४.९%	७.५%	७७.६%	०.०%
	सन् २०२२	१३.९%	४.४%	७८.९%	२.८%

तालिका ४.७.१: Q-D11a-1. विभिन्न संघ संस्थामा नेतृत्वको बारेमा सोच्दा, उल्लेखित विभिन्न संघ संस्थाहरूमा तपाईंलाई महिला वा पुरुष कसको नेतृत्व बढी स्वीकार्य हुन्छ जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००६) (भन्ने चाहन्छ भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

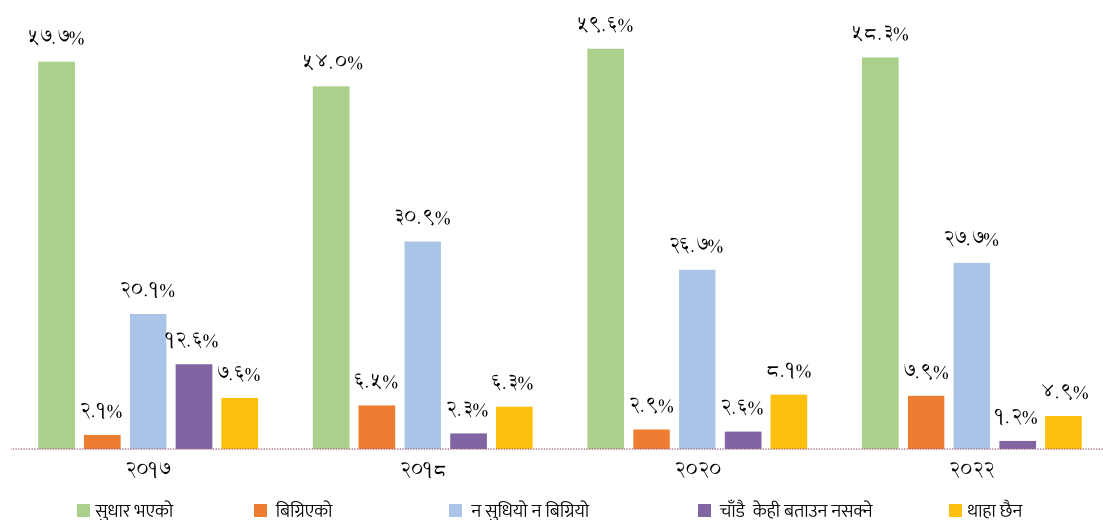
५. सुशासन र राजनीतिक सहभागीता

५.१ स्थानीय निकायको पुनर्संरचना

नेपालमा संघीयता कार्यान्वयनको पाँच वर्ष पुरा भएको सन्दर्भमा सर्वेक्षणमा कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई स्थानीय निकायमा गरिएको पुनर्संरचनाले स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाहको प्रभावकारितामा कस्तो परिवर्तन आएको छ भनेर प्रश्न गरिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका आधाभन्दा बढी (५८.३%) उत्तरदाताहरूले पुनर्संरचनाले स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाह क्षमतामा सुधार ल्याएको महसुस गरेका छन् । जबकि, करीब एक चौथाइ (२७.७%) उत्तरदाताहरू स्थानीय निकायको पुनर्संरचनाले स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाहमा न त सुधार भएको छ न त बिग्निएको छ भन्ने धारणा राख्छन् भने ७.९% उत्तरदाताहरूले स्थानीय निकायमा गरिएको पुनर्संरचनाले स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाह क्षमतामा ह्रास आएको बताउँछन् ।

स्थानीय निकायको पुनर्संरचनाले स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाहको क्षमता अभिवृद्धिमा टेवा पुगेको मान्ने कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूको हिस्सामा सर्वेक्षण बर्षहरूमा खासै भिन्नता आएको छैन । अर्कोतर्फ, अहिलेनै केही भन्न नसकिने भन्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा मा सर्वेक्षण बर्षहरूमा क्रमशः गिरावट आएको छ । उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा सन् २०१७ मा १२.६% थियो भने सन् २०२२ मा उक्त हिस्सा सबैभन्दा न्युन १.२% रहेको छ ।

स्थानीय निकायको पुनर्संरचना प्रतिको दृष्टिकोण, बर्ष अनुसार

चित्र ५.१.१: Q-E4. तपाइको विचारमा पुनर्संरचनापछि जनतालाई सेवा प्रदान गर्ने स्थानीय सरकारको क्षमतामा कस्तो परिवर्तन भएको छ जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

कर्णाली प्रदेशमा गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने, युवा उमेर समूहका र पहाडी जाति समुदायका धेरैजसो उत्तरदाताहरूले स्थानीय निकायको पुनर्संरचनाले सेवा प्रवाहको क्षमता अभिवृद्धिमा टेवा पुगेको विश्वास गरेका छन् ।

५.२ सामाजिक सुरक्षा

सामाजिक सुरक्षामा जनचेतना

सर्वेक्षणमा कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई सरकारले शुरु गरेका विभिन्न नौ प्रकारका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरू र सामाजिक सुरक्षा लाभहरूका बारे जनताले सुनेका छन् कि छैनन् भन्ने पनि बुझ्न खोजिएको थियो । सरकारले लागु गरेका विभिन्न प्रकारका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरू (जुन तालिका ५.२.१ मा सूचीबद्ध गरिएको छ) मध्ये कर्णाली प्रदेशको उत्तरदाताहरूको ठूलो हिस्सा (९६.२%) ले ज्येष्ठ नागरिक भत्ता, (९४.८%) उत्तरदाताहरूले एकल महिला भत्ता र (८५.९%) ले अपाङ्गता भत्ता को बारेमा सुनेको बताएका छन् । उत्तरदाताहरूको लगभग तीन चौथाई (७४.३%) ले बाल संरक्षण अनुदान, बाल पोषण अनुदान (७३.८%) र स्वास्थ्य बीमा (७३.५%) बारे सुनेको उल्लेख गरे । त्यसैगरी, आधाभन्दा बढी (५७.३%) ले बेरोजगारी भत्ता बारे सुनेको बताए भने करीब एक तिहाई (३८.६%) उत्तरदाताहरूले लोपोन्मुख आदिवासी र ३९.४% ले रोजगारीबाट हुने योगदानको बारेमा जानकारी भएको उल्लेख गरेका छन् । सन् २०२० को तुलनामा, सन् २०२२ मा विभिन्न सामाजिक सुरक्षा सुविधाहरूको बारेमा सुनेका उत्तरदाताहरूको अनुपातमा सामान्य वृद्धि भएको छ ।

सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशमा, ज्येष्ठ नागरिक भत्ता, स्वास्थ्य बीमा लाभ, बाल संरक्षण अनुदान, बालबालिका पोषण भत्ता, लोपोन्मुख आदिवासीका लागि अनुदानको बारेमा आफूहरू जानकार रहेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंशमा सामान्य वृद्धि भएको छ । तर, बाँकी अरु प्रकारका सामाजिक सुरक्षा सुविधा/भत्ताहरूको बारेमा सुनेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा केहि गिरावट आएको छ ।

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबारे जानकारी भएका र त्यसको लाभ प्राप्त गर्ने संख्या, वर्ष अनुसार

सामाजिक सुरक्षा प्रावधान	हो, मैले सुनेको छु		हो, हामीले प्राप्त गरेका छौं	
	सन् २०२०	सन् २०२२	सन् २०२०	सन् २०२२
ज्येष्ठ नागरिक भत्ता	९६.२%	९७.८%	२९.०%	२२.५%
एकल महिला भत्ता	९४.८%	९२.९%	१५.७%	८.८%
अशक्तता भत्ता	८५.९%	८०.२%	२.७%	३.९%
बेरोजगारी भत्ता	५७.३%	४९.५%	२.३%	१.९%
स्वास्थ्य बीमा लाभहरू	७३.५%	८०.९%	२४.७%	२२.९%
बाल संरक्षण अनुदान	७४.३%	८४.३%	३९.८%	१९.५%
रोजगारीबाट योगदानमा लाभ	३९.४%	३३.९%	६.९%	२०.३%
बाल पोषण अनुदान	७३.८%	७६.९%	३४.७%	३२.३%
लोपोन्मुख आदिवासीका लागि अनुदान	३८.६%	३९.९%	४.६%	१.९%

तालिका ५.२.१: Q-E8a.1- E8a.10. तपाईंले विभिन्न प्रकारका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको बारेमा सुनुभएको छ ? (संख्या = १००) ।
E8-b.1- E8b.10. तपाईंले वा परिवारका सदस्यहरूले उक्त सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूको लाभ लिनुभएको छ ?

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबारे सचेत रहेका उत्तरदाताहरूलाई उनीहरू वा परिवारका सदस्यहरूले यीमध्ये कुनै सामाजिक सुरक्षा सुविधा पाएका छन् वा छैन भनी थप सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका करीब दशमध्ये तीन (३२.३%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो परिवारले बाल पोषण अनुदान अन्तर्गत लाभहरू प्राप्त गरेको बताए भने एक चौथाई भन्दा कम (२२.५%) ले आफ्नो परिवारमा कसैले ज्येष्ठ नागरिक भत्ता र स्वास्थ्य बीमा (२२.९%) पाएको उल्लेख गरेका छन् । । उत्तरदाताहरूको लगभग समान अंशले (२०.३%) रोजगारी र बाल संरक्षण अनुदान (१९.५%) को लाभ प्राप्त गरेको उल्लेख गरेका छन् र यी बाहेक, एक दशांश भन्दा कमले उनीहरूको परिवारका सदस्यहरूमध्ये कसैले एकल महिला भत्ता (८.८%), अपाङ्गता भत्ता (३.९%), बेरोजगारी भत्ता (१.९%) र लोपोन्मुख आदिवासी को लागि अनुदान (१.९%) प्राप्त गरेको उल्लेख गरेका छन् । रोजगारीबाट योगदान लाभ प्राप्त गर्ने अंश सन् २०२० मा रहेको ६.९% बाट सन् २०२२ मा २०.३% सम्म बढेको छ । अन्य प्रकारका लाभहरू प्राप्त गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा थोरै मात्र वृद्धि भएको छ (तालिका ५.२.१) ।

सामाजिक सुरक्षाप्रतिको सन्तुष्टि

सर्वेक्षणमा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूबाट लाभ प्राप्त गर्नेहरूको सन्तुष्टिलाई शून्यदेखि दशको स्केलमा मापन गरिएको थियो । शून्यले धेरै असन्तुष्ट र दशले धेरै सन्तुष्ट जनाउँछ । सन् २०२२ को सर्वेक्षण तथ्यांकले सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमहरूप्रति उत्तरदाताहरूको सन्तुष्टिको औसत स्तर (७३.९ अंक) भन्दा माथि रहेको संकेत गरेको छ । यस औसतले सरकारको सामाजिक सुरक्षा भत्ताप्रति कर्णाली प्रदेशका मानिसहरूको सन्तुष्टिको स्तर सन्तोषजनक रहेको देखाउँछ ।

५.३ संस्थाप्रतिको विश्वास

सर्वेक्षणका सबै वर्षहरूमा कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई विभिन्न व्यक्ति, संघ, संस्था र निकायहरूप्रति उनीहरूको कति को आस्था वा विश्वास छ भनेर सोधिएको थियो । सर्वेक्षणमा सरकारी र स्वतन्त्र गरी विभिन्न १९ प्रकारका संस्थाहरूप्रति उत्तरदाताहरूको विश्वास कति को छ भनी मापन गरिएको थियो । सन् २०२२ मा अधिकांश (९०.७%) उत्तरदाताहरूले लोक सेवा आयोग प्रति विश्वास गरेको देखिन्छ । त्यसपछि ८८.३% ले नेपाली सेना, ८६% ले सञ्चार माध्यम (टेलिभिजन, रेडियो, पत्रपत्रिका) र सशस्त्र प्रहरी बल लाई विश्वास गरेको बताएका छन् । त्यस्तै, उत्तरदाताहरूको ठूलो हिस्सा (७७.६%) उत्तरदाताहरूले नगरपालिकाका वडाहरू, अदालत (७५.३%), स्थानीय सरकार र सरकारी कर्मचारी (प्रत्येक ७४.०%) र ७३.७% उत्तरदाताहरूले समुदायमा आधारित संस्था-आमा समूह, बचत तथा ऋण समूह, वन प्रयोगकर्ता समूह लाई पनि विश्वास गर्छन् । त्यसैगरी, उत्तरदातामध्ये तीन चौथाई (७२.३%) ले प्रहरीप्रति विश्वास रहेको र दुई तिहाई (६८.४%) ले न्यायिक समिति प्रति विश्वास रहेको बताएका छन् । कर्णाली प्रदेशका करीब पाँचमध्ये तीन (५७%) उत्तरदाताहरूले संघीय सरकार र (५३%) ले प्रादेशिक सरकारप्रति आफ्नो विश्वास रहेको व्यक्त गरेका छन् । कर्णाली प्रदेशका सर्वेक्षण नतिजाले सबैभन्दा कम (४४.९%) उत्तरदाताहरूमा राजनीतिक दलहरूप्रति विश्वास रहेको देखिएको छ ।

संस्थाहरूप्रति विश्वास^८, वर्ष अनुसार

संस्थाको प्रकार	सन् २०१७	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
संघीय सरकार	७१.६%	७४.९%	७१.७%	५७.०%
प्रदेश सरकार	लागु नहुने	७२.६%	७१.२%	५३.०%
जिल्ला समन्वय समिति	लागु नहुने	७३.९%	७१.२%	५६.५%
नगरपालिका/गाउँपालिका/स्थानीय सरकार	लागु नहुने	लागु नहुने	७९.७%	७४.०%
गाउँपालिका/नगरपालिका वडा	लागु नहुने	लागु नहुने	८३.०%	७७.६%
स्थानीय समुदायका नेताहरू	लागु नहुने	लागु नहुने	७८.३%	५८.९%
राजनीतिक दलहरू	७८.७%	७२.४%	६६.०%	४४.९%
अदालतहरू	८०.९%	८४.७%	९०.६%	७५.३%
न्यायिक समितिहरू	लागु नहुने	८०.६%	८५.६%	६८.४%
प्रहरी	९१.९%	८२.०%	९०.७%	७२.३%
सशस्त्र प्रहरी बल	८६.८%	८४.८%	९१.८%	८६.०%
नेपाली सेना	८९.३%	८५.५%	९२.०%	८८.३%
मिडिया (टेलिभिजन, रेडियो, समाचार पत्र)	९४.४%	८९.०%	९३.२%	८६.०%
गैरसरकारी संस्थाहरू/मानव अधिकारवादी	८५.८%	८२.९%	८२.२%	६४.९%
धार्मिक/जातिमा आधारित संगठनहरू	७७.९%	७७.४%	७४.९%	६५.०%
समुदायमा आधारित सामाजिक समूहहरू	९४.४%	८७.२%	८९.५%	७३.७%
लोक सेवा आयोग	लागु नहुने	८४.०%	९१.३%	९०.७%
सामाजिक सञ्जाल (फेसबुक/ट्विटर आदि)	लागु नहुने	लागु नहुने	७४.५%	५६.३%
सरकारी कर्मचारी	लागु नहुने	लागु नहुने	८९.५%	७४.०%

तालिका ५.३.१: Q-E9 a-v: अब तपाईंलाई नेपालका विभिन्न संघ/संगठन, संस्थाहरूको बारेमा सोधिन्छ । तपाईं यी संघ/संगठन, संस्थाहरूलाई कतिको विश्वास गर्नुहुन्छ ? (धेरै विश्वास, केही विश्वास, त्यति विश्वास गर्दिन, पटककै विश्वास गर्दिन) (संख्या = १००८)
(“भन्न चाहान्” र “थाहा छैन” भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

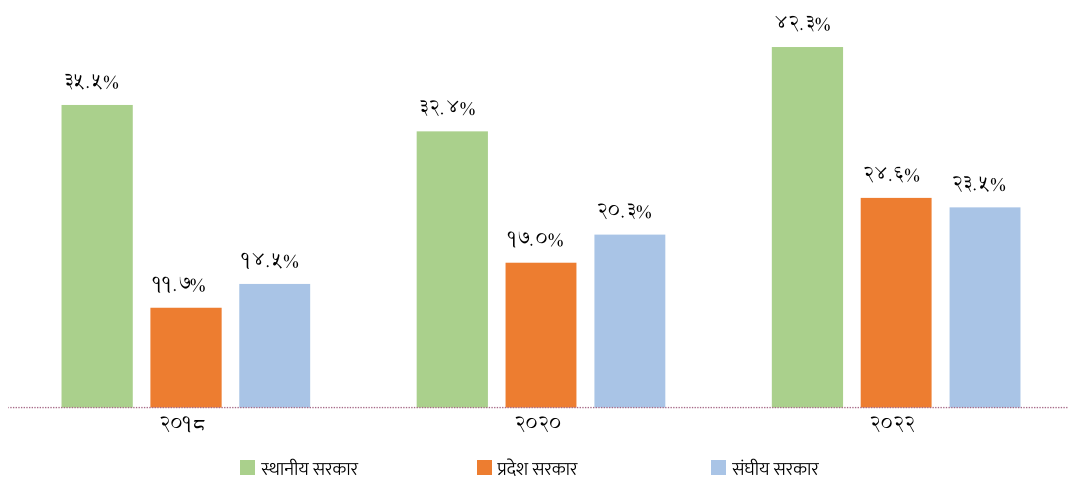
८ धेरै विश्वास र केही विश्वासको संयुक्त आंकडा

५.४ सार्वजनिक सेवाहरूप्रतिको जानकारी

कर्णाली प्रदेशका सबै उत्तरदाताहरूलाई तीन तहका सरकारहरू (स्थानीय, प्रदेश र संघीय) बाट उपलब्ध गराइने विभिन्न सेवाबारे उनीहरू सचेत छन् कि छैनन् भन्ने जान्न प्रश्न सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका करीब पाँचमध्ये दुई (४२.३%) उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकारले उपलब्ध गराएको सार्वजनिक सेवाको बारेमा आफुहरू जानकार भएको उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, २४.६% उत्तरदाताहरूले प्रदेश सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरूबारे जानकारी रहेको र २३.५% ले संघीय सरकारले दिने सेवाबारे आफुहरूलाई थाहा भएको बताएका छन् ।

सन् २०१८ र सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा तीन तहका सरकार: स्थानीय, प्रादेशिक र संघीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरूबारे आफू सचेत रहेको बताउने उत्तरदाताहरूको अंश बढेको छ । सन् २०१८ मा स्थानीय सरकारले उपलब्ध गराएको सार्वजनिक सेवाको बारेमा आफुहरू जानकार भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा ३५.५% रहेकोमा सन् २०२० यस हिस्सामा केही गिरावटआई ३२.४% पुगेको थियो भने सन् २०२२ मा उक्त हिस्सामा ९.९% अंकले बृद्धिभई ४२.३% मा पुगेको छ ।

सरकारी सेवा सुबिधाहरूबारे जानकारी, बर्ष अनुसार

चित्र ५.४.१: Q-E10AM-AOI. तपाईंको स्थानीय, प्रदेश र संघीय सरकारले प्रदान गर्ने सार्वजनिक सेवाहरूको बारेमा जानकार हुनुहुन्छ ? (संख्या = १००८) ("भन्नु वाहान्नु" भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

त्यसैगरी, प्रादेशिक सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरूबारे आफू सचेत रहेको बताउने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१८ मा रहेको १९.७% बाट केही बृद्धिभई सन् २०२० मा १७% पुगेको थियो भने सन् २०२२ मा उक्त हिस्सामा ७.६% अंकले बृद्धिभई २४.६% मा पुगेको छ । यसैगरी संघीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरूबारे आफू सचेत रहेको बताउने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१८ मा रहेको १४.५% बाट केही बृद्धिभई सन् २०२० मा २०.३% पुगेको थियो भने सन् २०२२ मा यो हिस्सामा ३.२% अंकले बृद्धिभई २३.५% मा पुगेको छ ।

कर्णाली प्रदेशमा स्थानीय सरकारबाट प्रदान गरिने सेवाहरूको सन्दर्भमा पुरुष (४९.५%) उत्तरदाताहरू भन्दा महिला (३५.४%) उत्तरदाताहरू निकै कम सचेत रहेका छन् । गाउँपालिका र शहरी नगरपालिकामा बसोबास गर्ने उत्तरदाताहरूमा स्थानीय सरकारहरूले प्रदान गर्ने सेवाहरूको चेतना बारेका प्रतिक्रियामा कुनै उल्लेखनीय भिन्नता देखिएको छैन । हिमालमा बसोबास गर्ने (३६.४%) उत्तरदाताहरूको तुलनामा पहाडमा बसोबास गर्ने बढी (६०%) उत्तरदाताहरू स्थानीय सरकारहरू द्वारा उपलब्ध गराइने सेवाहरूको बारेमा सचेत रहेका छन् । साथै, पहाडी आदिवासी/जनजाति (३९.९%) र पहाडी दलित समुदायका (३८.७%) उत्तरदाताहरू भन्दा पहाडी जाति समुदायका बढी (४३.३%) उत्तरदाताहरू स्थानीय सरकारबाट प्रदान गरिने सेवाहरूको बारेमा जानकार भएको देखिन्छ ।

सरकारले प्रदान गरेका विभिन्न सेवाहरू

सर्वेक्षणमा प्रत्येक तहका सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूबारे जानकार भएका उत्तरदाताहरूलाई प्रत्येक सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरूको नाम उल्लेख गर्न भनिएको थियो । स्थानीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूको सन्दर्भमा कर्णाली प्रदेशका करीब तीन चौथाई (७५.८%) उत्तरदाताहरूले सडक/भौतिक पूर्वाधारको नाम लिएका छन् भने, त्यसपछि क्रमशः खानेपानी

सम्बन्धी सेवा (५०.२%), स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवा (४२.८%), शिक्षा सम्बन्धी सेवा (४२.७%) र करीब एक तिहाई (३३%) ले सरकारी कागजात सम्बन्धी सेवा (जन्म प्रमाणपत्र, विवाह प्रमाणपत्र, नागरिकता आदि) को नाम उल्लेख गरेका छन् ।

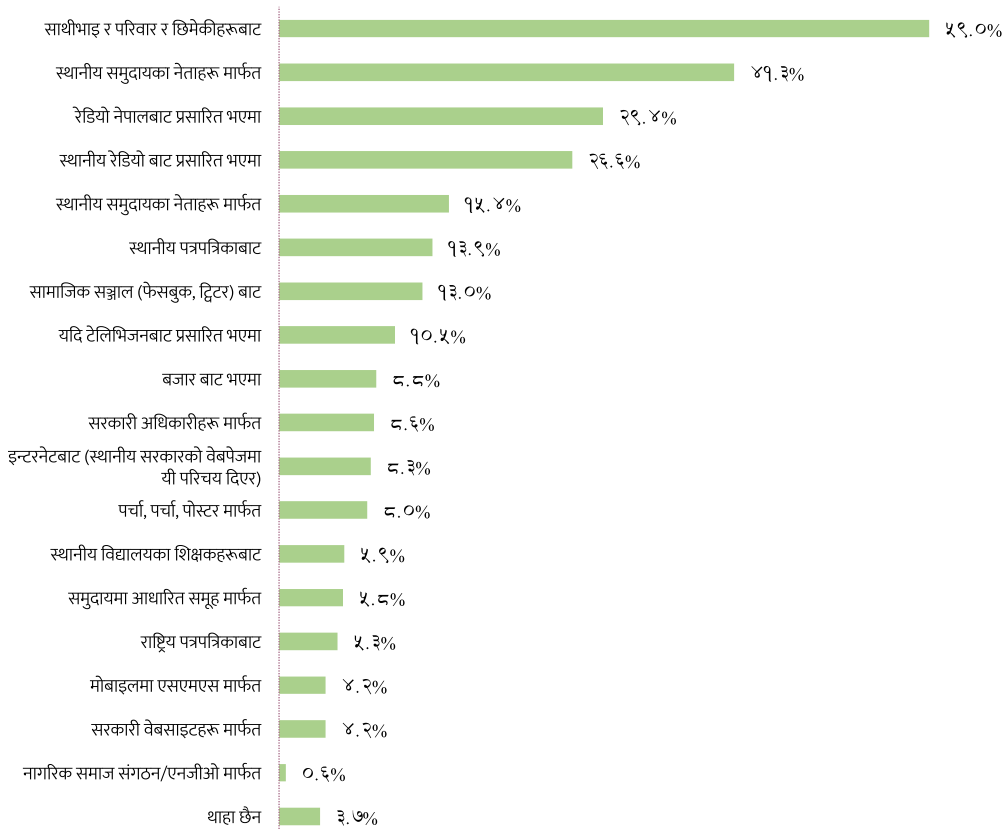
प्रदेश सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूमा पनि अधिकांश (७४.७%) उत्तरदाताहरूले सडक/भौतिक पूर्वाधारको नाम लिएका छन् भने, त्यसपछि क्रमशः खानेपानी सम्बन्धी सेवाहरू (५९.३%), शिक्षा (५६.४%), स्वास्थ्य (५१.१%) र रोजगारी सम्बन्धी सेवाहरू (४१.८%) को नाम उल्लेख गरेका छन् भने एक चौथाई (२५.१%) उत्तरदाताहरूले विद्युत सम्बन्धी सेवाहरूको नाम उल्लेख गरेका छन् ।

संघीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूको सन्दर्भमा, अधिकांश (७३.७%) उत्तरदाताहरूले उच्च शिक्षा सम्बन्धी सेवाको नाम लिएका छन् भने, त्यसपछि राष्ट्रिय राजमार्ग/भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी (७२.७%), स्वास्थ्य सम्बन्धी नीति तथा सेवा (४९.९%), रोजगारी सम्बन्धी सेवा (४९.६%), सामाजिक सुरक्षा (४९.१%), नागरिकता तथा राहदानी सम्बन्धी सेवा (४२.२%) र दुला जलविद्युत योजनाहरू (३७%) जस्ता सेवाहरूको नाम उल्लेख गरेका छन् ।

स्थानीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूको बारेमा जानकारी नभएको बताउने उत्तरदाताहरूलाई ती सूचना जनतासम्म पुर्याउने प्रभावकारी माध्यम के हुन्छ होला भनी सुझाव दिन अनुरोध गरिएको थियो । त्यस सन्दर्भमा, अधिकांश (५९%) उत्तरदाताहरूले साथी, परिवार र छिमेकी जस्ता अनौपचारिक स्रोतहरू, त्यसपछि क्रमशः ४१.३% ले स्थानीय समुदायका नेताहरू, २९.४% ले रेडियो नेपाल, २६.६% ले स्थानीय रेडियो सञ्जाल र लगभग दसमध्ये एक (१३%) ले सामाजिक सञ्जाल प्रभावकारी हुने उल्लेख गरे ।

सन् २०२२ मा, सार्वजनिक सेवाहरू बारे जानकारी साथीहरू/परिवार/छिमेकीहरूबाट पाउन सकिन्छ भनेर उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा १९.९% अंकले उल्लेखनीय वृद्धि भएको देख्न सकिन्छ । त्यसैगरी, स्थानीय सामुदायिक नेता, रेडियो नेपाल र राजनीतिक दलहरूलाई सूचनाको प्रभावकारी माध्यम मान्ने उत्तरदाताहरूको संख्यामा पनि वृद्धि भएको छ । अर्कोतर्फ, सामुदायिक/स्थानीय रेडियो प्रभावकारी माध्यम मान्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा उल्लेखनीय रूपमा घटेको छ (सन् २०२० मा ४६.८% बाट २०२२ मा २६.६%) ।

स्थानीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूबारेमा जानकारी प्रवाह गर्ने प्रभावकारी माध्यमहरू

चित्र ५.४.२: Q-E10AM.3.1. [यदि Q-E10AM.1 मा "थाहा छैन" भन्ने जवाफ आएमा] तपाईंको क्षेत्रमा स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरू बारे तपाईंलाई सजिलैसँग सचेत गराउन के गर्नुपर्छ ? (संख्या = ५८२)

५.५ सार्वजनिक सेवाहरू लिंदाको अनुभव

सर्वेक्षणमा उत्तरदाताहरूलाई स्थानीय सरकारबाट प्राप्त हुने विभिन्न १५ वटा सेवाहरूको नाम उल्लेख गर्दै विगत एक वर्षमा उनीहरूले उक्त कुनै सेवा लिए कि लिएनन् भनेर सोधिएको थियो । सेवाहरू जस्तै: नागरिकताको लागि सिफारिस, सामाजिक सुरक्षा सेवाहरू (अपाङ्गता, ज्येष्ठ नागरिक आदि) को लागि सिफारिस, एकल महिला, ज्येष्ठ नागरिक र अपाङ्गता लागि सामाजिक सुरक्षा भत्ता, जन्म प्रमाणपत्र, मृत्यु प्रमाणपत्र, विवाह प्रमाणपत्र, सम्बन्ध-विच्छेद प्रमाणपत्र, अपाङ्गता परिचय पत्र, सरकारी विद्यालयमा भर्ना, सरकारी स्वास्थ्य चौकी/अस्पताल आदिमा स्वास्थ्य जाँच गराउन लगायत सेवाहरू प्रश्नावलीमा समावेश गरीएका थिए । साथै, उनीहरूलाई यी सेवाहरू प्राप्त गर्न कतिको सजिलो छ भनेर पनि सोधिएको थियो ।

सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशको उत्तरदाताहरूको ठूलो हिस्साले स्थानीय सरकारले उपलब्ध गराएको उल्लिखित कुनै पनि सेवा नलिएको उल्लेख गरेका छन् । विगत एक वर्षमा आफ्नो गाउँ/नगरपालिकाबाट उपलब्ध गराइएका सार्वजनिक सेवाहरू लिएको जवाफ दिनेहरूको ठूलो हिस्साले गाउँ/नगरपालिकाबाट उपलब्ध गराइएका सार्वजनिक सेवाहरू लिंदा सजिलो महसुस भएको जनाएका छन् । उदाहरणका लागि, दशमध्ये करीब सात जना (७६%) उत्तरदाताहरूले नागरिकताको सिफारिस सम्बन्धि कुनै पनि सेवा नलिएको जनाएका छन्, भने उक्त सेवा लिने उत्तरदाताहरू मध्ये ९९.९% ले सेवा प्राप्त गर्न सहज भएको जवाफ दिएका छन् र ८.९% ले सेवा लिनु गार्ने भएको बताएका छन् । समग्रमा रोजगारीसंग सम्बन्धित सेवाबाहेक, स्थानीय नगरपालिकाबाट दिइएका अन्य सेवाहरू प्राप्त गरेका ८०% भन्दा बढी उत्तरदाताहरूले सेवाहरू प्राप्त गर्न सहज भएको बताएका छन् (व्यापार व्यवसाय लाइसेन्स प्राप्त गरेका ८०.९% देखि सरकारी विद्यालयमा भर्ना गरेका ९८.४%) । अन्य सरकारी कामको लागि सिफारिस बाहेकका अन्य सेवाहरू प्राप्त गर्न सहज पहुँच भएको बताउने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा घटेको छ (तालिका ५.५.१) ।

सेवाहरू लिंदाको अनुभव, वर्ष अनुसार

सेवाका प्रकारहरू	विगत एक वर्षमा स्थानीय सरकारबाट प्राप्त सेवाहरू		यदि हो भने, शहरी नगरपालिका/गाउँपालिकामा सेवाहरू प्राप्त गर्न सजिलो	
	सन् २०२०	सन् २०२२	सन् २०२०	सन् २०२२
	सजिलो ^१			
नागरिकताको लागि सिफारिस	३१.८%	२४.०%	९५.३%	९९.९%
सामाजिक सुरक्षा भत्ता (एकल महिला, ज्येष्ठ नागरिक, शारीरिक रूपमा अशक्त)	४९.२%	२६.९%	९७.७%	९०.५%
जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाई प्रमाणपत्र	४०.९%	२८.३%	९९.०%	९५.६%
बसाई सराई प्रमाणपत्र	लागु नहुने	३.६%	लागु नहुने	८९.९%
रोजगारीसंग सम्बन्धित सेवाहरू	७.७%	१०.४%	८०.९%	५९.३%
न्यायिक समितिद्वारा प्रदानहुने सेवाहरू	४.९%	५.३%	९६.०%	९४.९%
भूमि कर/राजस्व सम्बन्धित सेवाहरू	६०.३%	३२.९%	९७.९%	९९.२%
सरकारी विद्यालयमा भर्नाको लागि	६९.०%	५५.९%	९८.७%	९८.४%
सरकारी स्वास्थ्य चौकी/अस्पतालमा स्वास्थ्य जाँचको लागि	८३.८%	७०.८%	९५.७%	९५.३%
प्रहरीबाट सेवा	९९.७%	९७.६%	९७.४%	८५.९%
व्यापार लाइसेन्स	५.२%	४.६%	८८.७%	८०.९%
कर सम्बन्धित काम	४०.४%	२९.२%	९९.९%	९८.९%
अन्य सरकारी कामको लागि सिफारिस	९३.२%	९४.९%	९५.०%	९७.९%
असक्षमता विशेष सेवाहरूको लागि	लागु नहुने	९३.८%	लागु नहुने	९५.६%

तालिका ५.५.१: Q-E10A-P गत १ वर्षमा तपाईंले आफ्नो गाउँपालिका/नगरपालिकामा प्राप्त हुने विभिन्न सेवा सुबिधा लिनुभएको छ ? तपाईंको विगत एक वर्षको अनुभवका आधारमा स्थानीय तहमा निम्न सार्वजनिक सेवाहरू प्राप्त गर्न कतिको सहज वा कठिन छ ?

स्थानीय सरकारबाट कुनै पनि सेवा प्राप्त गर्न प्रयास गर्दा "गार्ने" भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूले निम्न कारणहरू उल्लेख गरेका छन्: "सेवा प्राप्त गर्न जटिल/क्लेशिलो प्रक्रिया", "सेवामा ढिलाइ" र "अधिकारीहरूको गैरजिम्मेवार मनोवृत्ति" अन्य कठिनाईहरूमा प्रहरी सेवा पहुँच गर्दा भेदभावपूर्ण व्यवहार, रोजगारी सम्बन्धी सेवाहरूमा राजनीतिक प्रभाव र सरकारी स्वास्थ्य चौकी/अस्पतालमा स्वास्थ्य जाँचका लागि कठिनाई र दुर्गम भौतिक पूर्वाधार वा सेवाहरू समावेश छन् ।

१ "धेरै सजिलो" र "सजिलो" को संयुक्त आंकडा

५.६ शिक्षाप्रतिको धारणा

विद्यालयको प्रकार र शिक्षाको गुणस्तर

कर्णाली प्रदेशका अधिकांश (८०.१%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो बालबालिकालाई सरकारी विद्यालयमा भर्ना गरेको उल्लेख गरे भने (१३.७%) ले निजी विद्यालयमा भर्ना गरेको उल्लेख गरेका छन् । शहरी नगरपालिकाका (७४.५%) को तुलनामा ग्रामीण नगरपालिकाका धेरै (८५.९%) उत्तरदाताहरूले सरकारी विद्यालयमा आफ्नो बालबालिका भर्ना गरेको उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, पहाडी क्षेत्रका (७९%) उत्तरदाताहरूको तुलनामा हिमाली क्षेत्रका धेरै (८२.९%) उत्तरदाताहरूले आफ्ना छोराछोरीलाई सरकारी विद्यालयमा भर्ना गरेको उल्लेख गरेका छन् । त्यस्तै, ८९.२% पहाडी दलितले आफ्ना बालबालिकालाई सरकारी विद्यालयमा भर्ना गरेको बताए भने ७६.८% पहाडी जाती समुदायकाले आफ्ना बालबालिकालाई सरकारी विद्यालयमा भर्ना गरेको बताएका छन् ।

सरकारी वा निजी विद्यालयमा बालबालिका भर्ना, बर्ष अनुसार

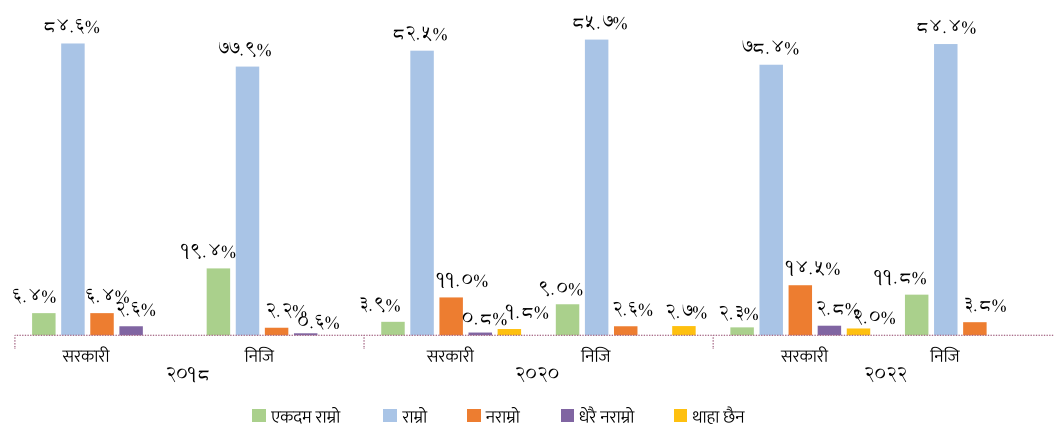
	सरकारी विद्यालय			निजी विद्यालय			दुवै (सरकारी र निजी)		
	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
समग्र	५६.६%	५५.३%	५७.२%	३५.७%	३६.८%	३५.६%	७.७%	७.९%	७.२%
कर्णाली प्रदेश	७९.३%	७५.८%	८०.९%	१२.३%	१७.३%	१३.७%	८.४%	६.९%	६.२%

तालिका ५.६.१: Q-E11. तपाईंको परिवारमा सरकारी विद्यालयमा पढिरहेका बालबालिका छन् ? Q-E11A. तपाईंको परिवारमा निजी विद्यालय मा पढिरहेका बच्चाहरू छन् ? (संख्या = ७२४) ("लागू नहुने" भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

विद्यालय पुग्न लाग्ने समय र शिक्षाको गुणस्तरप्रतिको धारणा

सरकारी विद्यालयमा पढ्ने ८८.२% र निजी विद्यालयमा पढ्ने ९४.९% बालबालिकाहरूलाई घरबाट विद्यालय पुग्न एक घण्टा भन्दा कम समय लाग्ने बताएका छन् । उत्तरदाताहरूको सानो हिस्साले भने आफ्नो बालबालिकालाई घरबाट विद्यालय पुग्न एक घण्टा वा सोभन्दा बढी समय लाग्ने उल्लेख गरे । बहुसंख्यक अभिभावकहरूले सरकारी र निजी दुवै विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तरलाई "धेरै राम्रो" वा "राम्रो" भनेर मूल्याङ्कन गरेका छन् । सरकारी विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तरलाई "धेरै राम्रो" वा "राम्रो" भनेर मूल्याङ्कन गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा क्रमशः गिरावट आएको छ भने निजी विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तरलाई "धेरै राम्रो" वा "राम्रो" भनेर मूल्याङ्कन गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा बिस्तारै बृद्धी भएको देखिए पनि सन् २०२० मा केहि घटेको देखिन्छ । सार्वजनिक विद्यालयहरूमा र निजी विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तरलाई "धेरै राम्रो" भनेर मूल्याङ्कन गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा पनि क्रमशः घट्दै गएको देखिन्छ ।

शिक्षाको गुणस्तर प्रतिको धारणा, बर्ष अनुसार

चित्र ५.६.१: Q-E11b र Q-E11Aii. त्यस विद्यालयको शिक्षाको गुणस्तरलाई कसरी मूल्याङ्कन गर्नुहुन्छ ?^{१०} (संख्या = ४९४ सामुदायिक विद्यालयमा जाने बालबालिका र संख्या = २१७ निजी विद्यालयमा जाने बालबालिकाका अभिभावकहरूसँग सोधिएको)

१० सन् २०१७ मा गरिएको सर्वेक्षणमा निजी विद्यालयको शिक्षाको गुणस्तर मूल्याङ्कन गर्न प्रश्न सोधिएको थिएन ।

विद्यालयमा प्रदान गरिने शिक्षाको गुणस्तरको लागि जिम्मेवार निकायहरू

धेरैजसो अभिभावकहरूले सरकारी र निजी (क्रमशः ८२.७% र ७४.९%) विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तर कायम राख्न प्रमुख जिम्मेवार स्थानीय सरकार हो भन्ने राय व्यक्त गरेका छन् । सर्वेक्षण वर्षहरूमा, उत्तरदाताहरूको बढ्दो संख्याले आफ्नो क्षेत्रमा शिक्षाको गुणस्तर कायम राख्न स्थानीय सरकारको मुख्य भूमिका रहेको उल्लेख गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको थोरै हिस्साले सामुदायिक र निजी विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तर कायम राख्न विद्यालय व्यवस्थापन समिति, शिक्षक वा अभिभावकलाई जिम्मेवार निकायको रूपमा मानेका छन् ।

शिक्षाको गुणस्तर कायम गर्ने जिम्मेवार निकाय, वर्ष अनुसार

जिम्मेवार निकाय	सरकारी विद्यालयमा				निजी विद्यालयमा ^१		
	सन् २०१७	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
स्थानीय सरकार	८६.९%	८०.४%	८४.४%	८२.७%	७१.४%	८४.६%	७४.९%
प्रदेश सरकार	०.९%	२.४%	५.४%	३.९%	३.३%	४.३%	१.८%
संघीय सरकार	१.९%	१०.१%	६.५%	७.९%	७.४%	१.७%	१०.०%
अन्य	०.३%	१.१%	०.३%	-	१२.०%	३.५%	५.८%
थाहा छैन	१०.१%	५.९%	३.४%	५.६%	५.९%	५.८%	७.५%

तालिका ५.६.२: Q-E11c र Q-E11Aiii: तपाईंको छोरा/छोरी अध्ययन गरिरहेको विद्यालयमा शिक्षाको गुणस्तर राम्रो बनाउने प्रमुख जिम्मेवारी कस्को हो ? (संख्या = ६२५ सामुदायिक विद्यालयमा जाने बालबालिका र संख्या = १४४ निजी विद्यालयमा जाने बालबालिकाका अभिभावकहरूसँग सोधिएको)

विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधार्न सुझाव

सर्वेक्षणमा सबै उत्तरदाताहरूलाई विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तर सुधार्न के गर्नुपर्ला भनेर राय मागिएको थियो । जवाफमा, धेरैजसो (५९.९%) उत्तरदाताहरूले शिक्षाको गुणस्तर सुधार्न शिक्षण विधि राम्रो हुनुपर्ने, विद्यालय व्यवस्थापनको गुणस्तर र कर्मचारीहरूको उचित व्यवस्थापन हुनुपर्ने (प्रत्येक ५४.४%) जस्ता सुझाव व्यक्त गरेका छन् । कर्णाली प्रदेशका एक चौथाई भन्दा बढी (३५.९%) उत्तरदाताहरूले किताब, कापी र ड्रेसको मूल्य कम हुनुपर्ने राय दिएका छन् । विद्यालयको गुणस्तर सुधार्न शिक्षण विधि राम्रो हुनुपर्छ भन्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०२० मा रहेको ५४% बाट ५.९% अंकले बढेर सन् २०२२ मा ५९.९% पुगेको छ । त्यस्तै, विद्यालयहरूमा शिक्षाको गुणस्तर सुधार्न विद्यालय भवनको गुणस्तर राम्रो हुनुपर्छ भन्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०२० मा रहेको ३६.९% बाट १२.९% अंकले बढेर सन् २०२२ मा ४९.८% पुगेको छ ।

विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधार्न सुझाव, वर्ष अनुसार

सुझावको प्रकार	सन् २०२०	सन् २०२२
शिक्षण विधिहरू राम्रो/सुधारिएको हुनुपर्छ	५४.०%	५९.९%
विद्यालय व्यवस्थापनको गुणस्तर राम्रो हुनुपर्छ	५८.८%	५४.४%
विद्यालयमा कर्मचारी व्यवस्थापन राम्रो हुनुपर्छ	५४.८%	५४.४%
विद्यालय भवनको गुणस्तर राम्रो हुनुपर्छ	३६.९%	४९.८%
पाठ्यक्रम/पाठ्यक्रमको गुणस्तर सुधार गर्नुपर्छ	३२.५%	३७.६%
कापी, किताब, विद्यालय पोशाकको मूल्य कम हुनुपर्छ	१२.३%	३५.९%
जेहेन्दार विद्यार्थीले छात्रवृत्ति पाउनुपर्छ	२२.१%	३२.३%
बच्चाहरू जाने विद्यालयहरू नजिकै हुनुपर्छ	२१.३%	२८.१%
पढाउने भाषामा परिवर्तन हुनुपर्छ । बालबालिकाहरूले अंग्रेजीमा सिक्न सक्षम हुनुपर्छ	२०.६%	१५.२%
शिक्षकहरूलाई समावेशी शिक्षामा तालिम दिनुपर्छ र विभिन्न अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूलाई पढाउन सक्षम हुनुपर्छ	-	११.९%

११ उत्तरदाताहरूलाई सन् २०१७ मा निजी विद्यालय शिक्षाको गुणस्तर कायम राख्न जिम्मेवार निकाय को हो भन्ने कुरा उल्लेख गर्न सोधिएन।

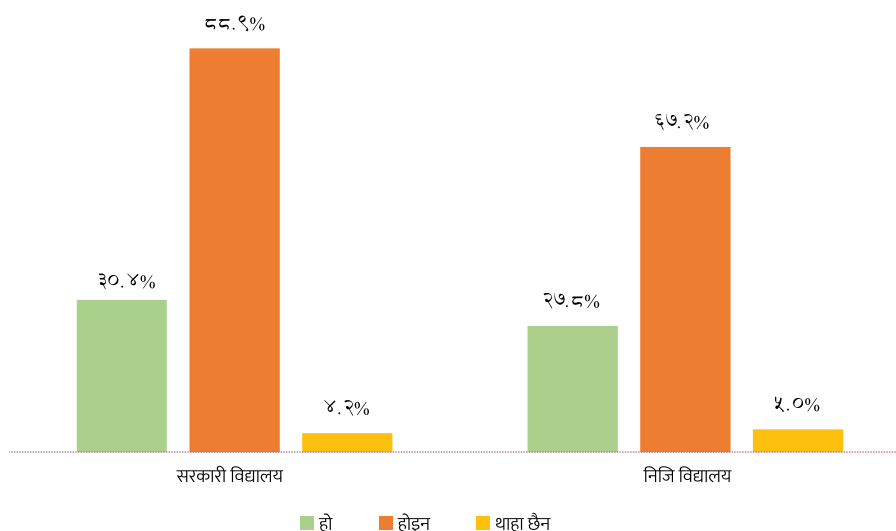
सुझावको प्रकार	सन् २०२०	सन् २०२२
विभिन्न अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूको पनि विविध आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न पर्याप्त लचिलो हुनुपर्छ।	-	६.६%
अशक्तता र विभिन्न आवश्यकता भएका बालबालिकाहरूको आवश्यकता सम्बोधन गर्न सिकने/सिकाउने विधिहरू सजिलो र सबैको पहुँच हुने प्रकारको बनाउनुपर्छ	-	५.३%
अपाङ्गता भएका बालबालिकाको विभिन्न किसिमका आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न शिक्षण विधिहरूमा उनीहरूको पहुँच पुराउन लचिलो हुनुपर्छ	-	३.८%
थाहा छैन	-	१.२%

तालिका ५.६.३: Q-Elig. तपाईंको क्षेत्रका सामुदायिक/निजी विद्यालयहरूको गुणस्तर सुधार गर्न के के गर्नुपर्छ ? (संख्या = १००८)

५.७ कोरोना महामारीमा शैक्षिक अवस्था

सर्वेक्षणमा विद्यालय जाने बालबालिकाहरू भएका घरका उत्तरदाताहरूलाई कोरोना महामारीको बेलामा कर्णाली प्रदेशका सरकारी र निजी विद्यालयहरूले वैकल्पिक कक्षाको व्यवस्था गरे नगरेको बारे सोधिएको थियो । कोरोना महामारीको समयमा कर्णाली प्रदेशमा रहेका (६.८%) सरकारी विद्यालयहरू को तुलनामा चार गुणा बढी (२७.८%) निजी विद्यालयहरू ले वैकल्पिक कक्षाहरू सञ्चालन गरेको पाइयो । कर्णाली प्रदेशका सरकारी र निजी विद्यालयहरूले समग्र राष्ट्रको (सरकारी २३%, निजी ५३.८%) तुलनामा कम वैकल्पिक कक्षाहरू सञ्चालन गरेको देखिन्छ ।

कोरोना महामारीको समयमा वैकल्पिक शिक्षा प्रदान गर्ने विद्यालयहरू

चित्र ५.७.१: Q-Elig. 1 A र Q-Elig. 1. तपाईंको बच्चा पढ्ने स्कुलले कोरोना महामारीको समयमा कुनै अरु विधिबाट पठनपाठन गराएको थियो? (जस्तै- अनलाइन कक्षा, शिक्षक घरमै आएर वा समुदायमा आधारित) (संख्या = ६२५ सरकारी विद्यालयमा जाने बालबालिका र संख्या = १४४ निजी विद्यालयमा जाने बालबालिकाका अभिभावकहरूसँग सोधिएको)

कर्णाली प्रदेशमा, महामारीको बेला शहरी नगरपालिकाका विद्यालयहरूले तुलनात्मक रूपमा धेरै वैकल्पिक कक्षाहरू सञ्चालन गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी, हिमाली क्षेत्रका विद्यालयहरूले पहाडी क्षेत्रको तुलनामा धेरै वैकल्पिक कक्षाहरू वैकल्पिक कक्षाहरूको व्यवस्था गरेको देखिन्छ । कर्णाली प्रदेशको शहरी नगरपालिकाका सरकारी विद्यालय जाने बालबालिकाका अभिभावक मध्ये ९.९% ले आफ्ना बालबालिका भर्ना भएका विद्यालयले कोभिड-१९ को बेला वैकल्पिक शिक्षाको विकल्प उपलब्ध गराएको बताएका छन् । त्यसैगरी पहाडी क्षेत्रको शहरी नगरपालिकाको निजी विद्यालय जाने बालबालिकाका अभिभावकमध्ये ४५.२% ले आफ्ना छोराछोरीहरूले वैकल्पिक शिक्षा पाएको उल्लेख गरेका छन् ।

कोरोना महामारीको समयमा आफ्ना छोराछोरीहरूले विद्यालयबाट वैकल्पिक शिक्षा पाएको उल्लेख गर्ने धेरैजसो उत्तरदाताहरूले सरकारी र निजी दुबै किसिमका विद्यालयहरूले कोरोना महामारीमा अनलाइन कक्षाहरू सञ्चालन गरी पढाई सुचारु गराएको जनाएका छन् । केही सरकारी विद्यालयहरूले भने शिक्षकहरूलाई घरमा पठाएर र समुदायमा आधारित शिक्षाको

माध्यमबाट पनि वैकल्पिक शिक्षा उपलब्ध गराएको पाइयो । आफ्नो स्थानीय सरकारी/निजी विद्यालयले वैकल्पिक शिक्षा उपलब्ध गराएको उल्लेख गरेका कूल उत्तरदाताहरूमध्ये अधिकांशले आफ्ना बालबालिकाले वैकल्पिक कक्षा लिएको उल्लेख गरेका छन् । अनलाइन कक्षाको समय र प्रविधि/पहुँच नहुनु बालबालिकाका लागि महामारीको अवधिमा अनलाइन कक्षाहरू नलिनुको लागि प्रमुख बाधा रहेको पाइयो ।

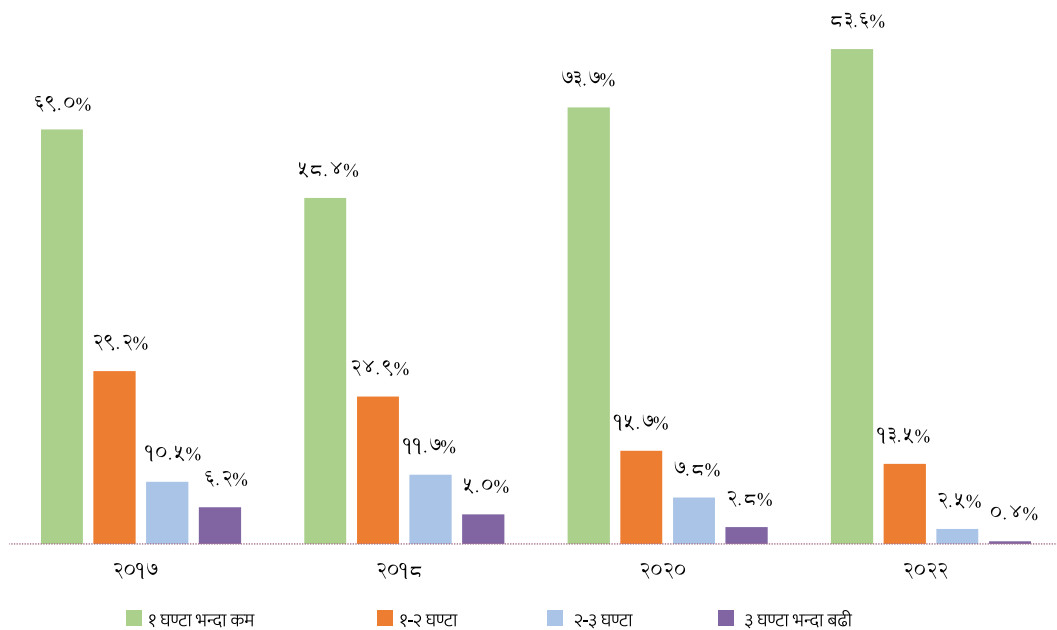
कोभिड-१९ को समयमा आफ्ना बालबालिकालाई सरकारी विद्यालय र निजी विद्यालय पठाउने उत्तरदाताहरूमा विद्यालयले उपलब्ध गराएको वैकल्पिक कक्षाको सकारात्मक मूल्याङ्कन कुनै उल्लेखनीय भिन्नता देखिएको छैन ।

५.८ सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवाप्रतिको धारणा

नजिकको सार्वजनिक स्वास्थ्य चौकी/अस्पतालसम्मको दुरी

कर्णाली प्रदेशको तथ्याङ्कलाई हेर्दा, घरपायक सार्वजनिक स्वास्थ्य चौकी/अस्पताल रहेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको संख्या बढ्दै गएको देखिन्छ । सार्वजनिक स्वास्थ्य चौकी/अस्पताल बाट एक घण्टा भित्र को दुरीमा बसोबास गर्ने उत्तरदाताहरूको संख्या सन् २०१७ मा रहेको ६९% बाट बढेर सन् २०२२ मा ८३.६% पुगेको छ । त्यस्तै, नजिकैको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न लाग्ने समयमा पनि निकै कमी आएको छ ।

स्वास्थ्य चौकी/अस्पताल सम्मको दुरी, बर्ष अनुसार

चित्र ५.८.१: Q-E12a. सबैभन्दा सहज माध्यमको प्रयोग गरी (हिडेर वा गाडी चढेर वा दुबैको प्रयोग गरी), तपाईंलाई आफ्नो घरबाट नजिकको स्वास्थ्य सेवा केन्द्र (स्वास्थ्य चौकी, अस्पताल) पुग्न कति समय लाग्छ ? (संख्या = १००८)

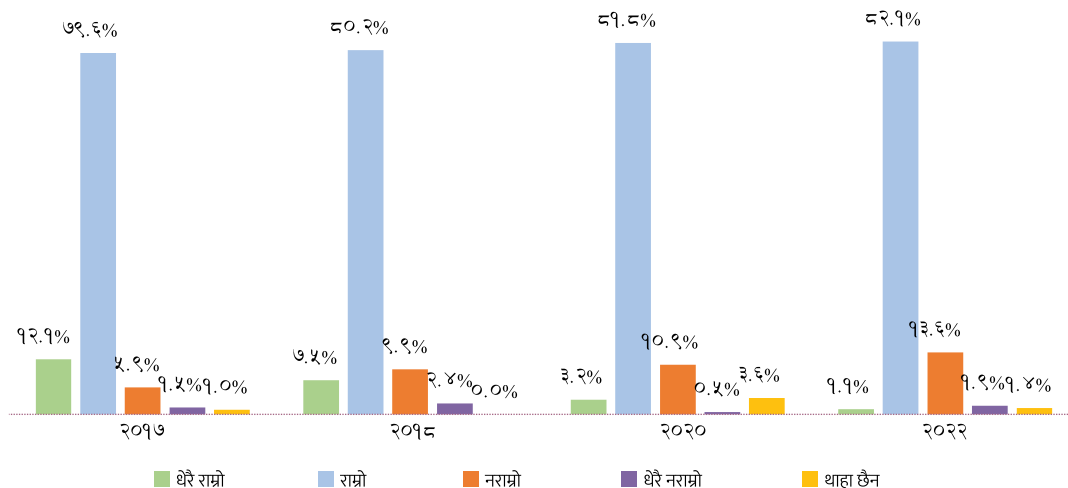
स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरप्रतिको धारणा

कर्णाली प्रदेशका, पाँचमध्ये चार (८२.१%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो वरपरको स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको सेवाको गुणस्तरलाई "राम्रो" भनेका छन् भने १.१% ले यसलाई "धेरै राम्रो" भन्ने बताएका छन् । यसको विपरित, १३.६% ले यसलाई "नराम्रो" र १.९% ले "धेरै नराम्रो" भन्ने जवाफ दिएका छन् । विगतका वर्षहरूमा, स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरको बारेमा आशावादी (राम्रो र धेरै राम्रो) बताउने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१७ मा रहेको ९१.७% बाट घटेर सन् २०२२ मा ८३.२% मा पुगेको छ^{१२} । सर्वेक्षण बर्ष अनुसार हेर्दा, कर्णाली प्रदेशमा आफ्नो वरपरको स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर "धेरै राम्रो" भन्ने उत्तरदाताहरूको संख्या क्रमशः घटेको देखिन्छ (सन् २०१७ मा रहेको १२.१% बाट सन् २०२२ मा १.१%)

१२ उत्तरदाताहरूले भनेको "धेरै राम्रो" र "राम्रो" दुवै पक्षलाई जोडेर यहाँ "राम्रो" मात्र भनिएको छ ।

भने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर "राम्रो" छ भन्ने धारणा राख्नेहरूको संख्या नगन्य अंकले बढेको देख्न सकिन्छ । त्यसैगरी, स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर "नराम्रो" उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको संख्या सर्वेक्षण वर्षहरूमा क्रमशः बढदै गएको छ । स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर "नराम्रो" उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको संख्या सन् २०१७ मा रहेको ५.९% बाट बढेर सन् २०१८ मा ९.९% र सन् २०२० मा १०.९% पुगी सन् २०२२ मा १३.६% पुगेको छ ।

सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरप्रतिको धारणा, बर्ष अनुसार

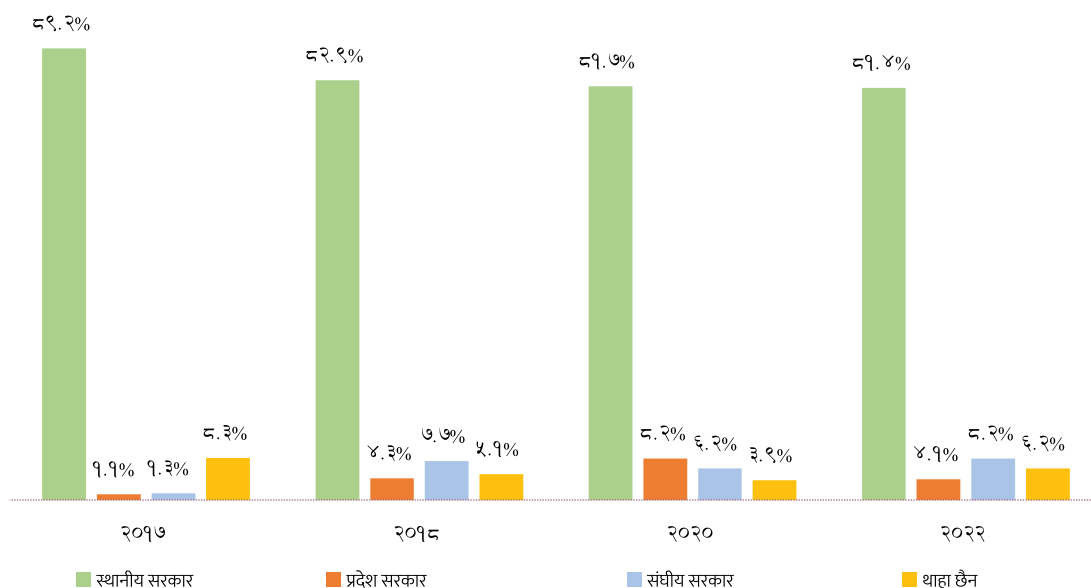

चित्र ५८२: Q-E12b. यहाँको स्थानीय क्षेत्रमा (गाउँपालिका/नगरपालिकामा) रहेका स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको सेवा गुणस्तर कस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर कायम राख्ने जिम्मेवार निकाय

कर्णाली प्रदेशमा, ८१.४% उत्तरदाताहरूले स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर कायम राख्ने दायित्व स्थानीय सरकारको हो भन्ने विश्वास गर्छन । स्थानीय क्षेत्रमा रहेका स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर कायम राख्ने दायित्व स्थानीय सरकारको हो भन्ने उत्तरदाताहरूको संख्या वर्षैपिच्छे घट्दै गएको पाइन्छ (सन् २०१७ मा रहेको ८९.२%, बाट घटेर सन् २०१८ मा ८२.९% र सन् २०२२ मा ८१.४%) । सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको सानो संख्या (४.९%) ले भने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर कायम राख्ने दायित्व प्रदेश सरकारको र (८.२%) ले संघीय सरकारको हो भन्ने जवाफ दिएका छन् ।

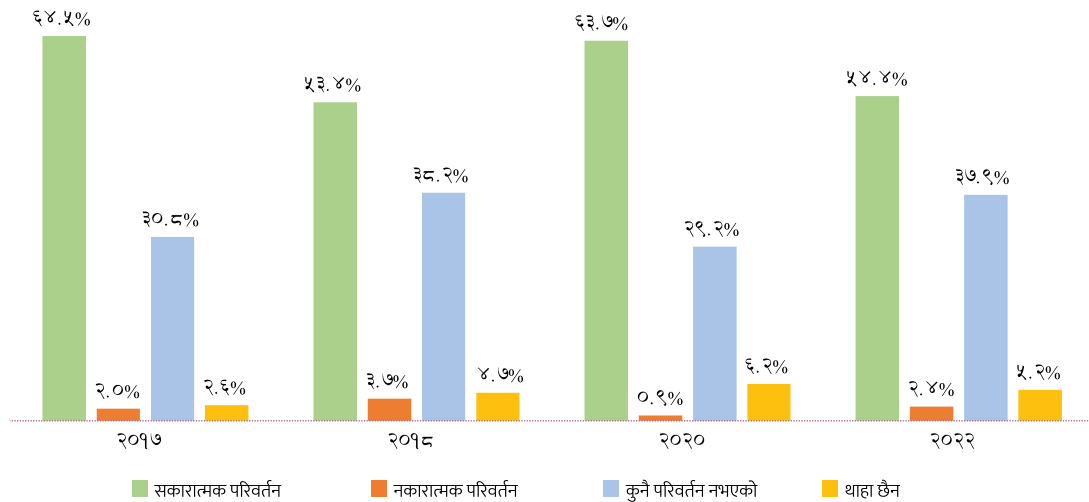
स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर कायम गर्ने जिम्मेवार निकाय, बर्ष अनुसार

चित्र ५८३: Q-E12c. तपाईंलाई यहाँका स्थानीय क्षेत्रमा रहेका स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको गुणस्तरको लागि विभिन्न सरकारी निकायमध्ये प्रमुख जिम्मेवारी कसको हो जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

कर्णाली प्रदेशमा स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा सकारात्मक परिवर्तन भएको छ भन्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा क्रमशः घट्दै गएको छ । सन् २०२२ मा, भण्डै आधा भन्दा अलि बढी (५४.४%) उत्तरदाताहरूले बिगत एक बर्षमा सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा सकारात्मक परिवर्तनहरू भएको उल्लेख गरेका छन् । विगत एक बर्षमा सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा सकारात्मक परिवर्तनहरू भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०१७ मा ६४.५% रहेको मा सन् २०२२ मा घटेर ५४.४% पुगेको छ । सन् २०१८ मा उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा घटेर ५३.७% पुगेको थियो जुन हालसम्मको सर्वेक्षणमा सबैभन्दा न्यून रहेको थियो ।

स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तरमा परिवर्तन, बर्ष अनुसार

चित्र ५.८४: Q-E12d. विगत एक बर्षमा यहाँका स्थानीय क्षेत्रमा (गाउँपालिका/नगरपालिकामा) रहेका स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको गुणस्तरमा कुनै किसिमको परिवर्तन भएको छ जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

सर्वेक्षणमा स्वास्थ्य सेवामा सकारात्मक परिवर्तन भएको भन्ने उत्तरदाताहरूलाई त्यस्तो लाग्नुको कारणहरू पनि सोधिएको थियो । जवाफमा कर्णाली प्रदेशका, ५३.७% उत्तरदाताहरूले स्वास्थ्य सेवा केन्द्रमा औषधीको सहज उपलब्धतालाई स्वास्थ्य सेवामा भएको सकारात्मक परिवर्तनको प्रमुख कारणको रूपमा उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, ४०.७% ले नयाँ स्वास्थ्य सेवा केन्द्र स्थापना, ४०.४% ले स्वास्थ्य सेवा केन्द्रको समुचित व्यवस्थापन, ४०.३% ले स्वास्थ्य सेवा केन्द्र नजिकै हुनुलाई स्वास्थ्य सेवामा सकारात्मक परिवर्तनका प्रमुख कारण मानेका छन् । यसैगरी ३९.३% उत्तरदाताहरूले कर्मचारीको उचित व्यवस्थापनलाई सकारात्मक परिवर्तनको प्रमुख कारणको रूपमा लिएका छन् भने २४.६% ले स्वास्थ्य केन्द्रले प्रदान गरेको गुणस्तरीय सेवा, १६.१% ले स्वास्थ्य खर्चमा कमी जस्ता कारणहरूलाई सेवाको गुणस्तरमा आएको सकारात्मक परिवर्तन भनी उल्लेख गरेका छन् ।

सर्वेक्षणमा सबै उत्तरदाताहरूलाई स्थानीय क्षेत्र (नगरपालिका/गाउँपालिका) मा रहेको स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूबाट उपलब्ध गराइने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार्ने के गर्नुपर्छ भनेर सोधिएको थियो । उत्तरदाताहरूको करीब पाँचमध्ये चार भाग (८२.९%) ले स्थानीय क्षेत्र मा रहेको स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूबाट उपलब्ध गराइने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार्ने औषधीको सहज व्यवस्था हुनुपर्ने उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, निदान विधिको राम्रो र उचित अभ्यास हुनुपर्ने (५५.३%), दक्ष तथा तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मी हुनुपर्ने (४९.७%), प्रयोगशालाको राम्रो व्यवस्था हुनुपर्ने (४६.३%), स्वास्थ्य कर्मचारीको उचित व्यवस्थापन हुनुपर्ने (४९.४%) र स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क हुनुपर्ने (३६%) लाई आफ्नो क्षेत्रमा रहेको स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूबाट उपलब्ध गराइने स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार्ने सम्भावित सुझावको रूपमा उल्लेख गरेका छन् ।

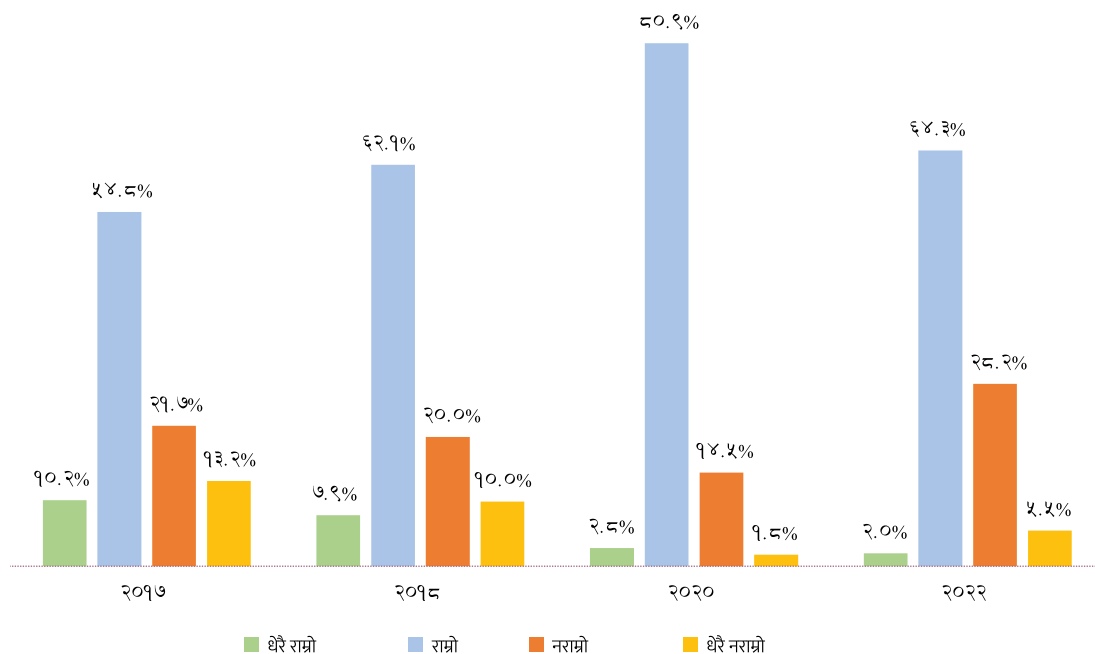
५.५ सडकप्रतिको धारणा

सडकको गुणस्तर

कर्णाली प्रदेशका धेरैजसो उत्तरदाताहरू आफ्नो नगरपालिका/गाउँपालिकाको सडकको गुणस्तरसंग सन्तुष्ट रहेको पाइएको छ । भण्डै दुई तिहाई (६४.३%) उत्तरदाताहरूले सडकको गुणस्तर "राम्रो" भएको उल्लेख गरेका छन् भने एक चौथाई (२८.२%) ले सडकको गुणस्तर "नराम्रो" र केही (५.५%) ले "धेरै नराम्रो" भएको जवाफ दिएका छन् ।

सन् २०१७ देखि सन् २०२० सम्म प्रत्येक बर्ष, उत्तरदाताहरूको ठुलो हिस्साले सडकको गुणस्तर "राम्रो" भएको उल्लेख गरेका छन् । सन् २०२० मा उच्चतम बिन्दु (८०.९%) मा रहेको उत्तरदाताहरूको उक्त हिस्सामा सन् २०२२ मा १६.६% अंकले गिरावट आई ६४.३% पुगेको छ । त्यसैगरी, सन् २०२२ मा आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा सडकको गुणस्तर "नराम्रो" भएको बताउने उत्तरदाताहरूको अनुपातमा भने वृद्धि भएको छ (सन् २०२० मा रहेको १४.५% बाट वृद्धि भएर सन् २०२२ मा २८.२%) । उत्तरदाताहरूको यो अनुपात सन् २०२० मा अन्य बर्षको तुलनामा न्यूनतम (१४.५%) रहेको थियो भने सन् २०२२ मा अन्य बर्षको तुलनामा उच्चतम बिन्दु (२८.२%) मा पुगेको छ ।

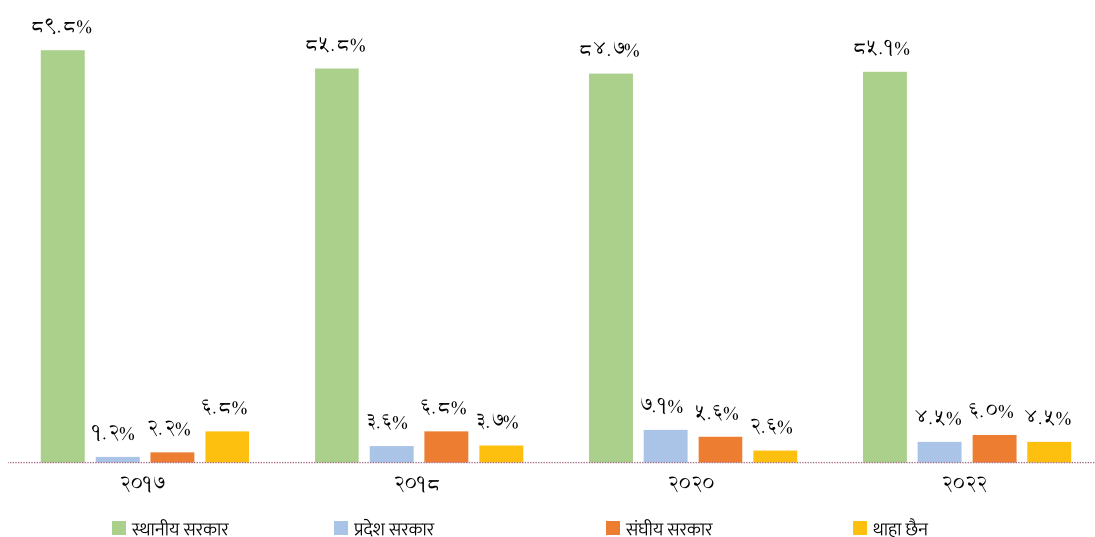
सडकको गुणस्तरप्रतिको दृष्टिकोण, बर्ष अनुसार

चित्र ५.९.१: Q-E13a. तपाईं आफ्नो नगरपालिका/गाउँपालिकामा सडकको गुणस्तर कसरी मूल्याङ्कन गर्नुहुन्छ ? (संख्या = १००८)

कर्णाली प्रदेशको बहुसंख्यक (८५.१%) उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकार नै स्थानीय क्षेत्रमा रहेको सडकको निर्माण र मर्मतका लागि प्रमुख जिम्मेवार निकाय भएको उल्लेख गरेका छन् । यसो भन्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात प्रत्येक सर्वेक्षण बर्षमा लगभग उस्तै र निकै ठुलो रहेको छ (सन् २०१८ मा ८५.८% र सन् २०२० मा ८४.७%) ।

सडक मर्मत सम्भारको लागि जिम्मेवार निकाय, बर्ष अनुसार

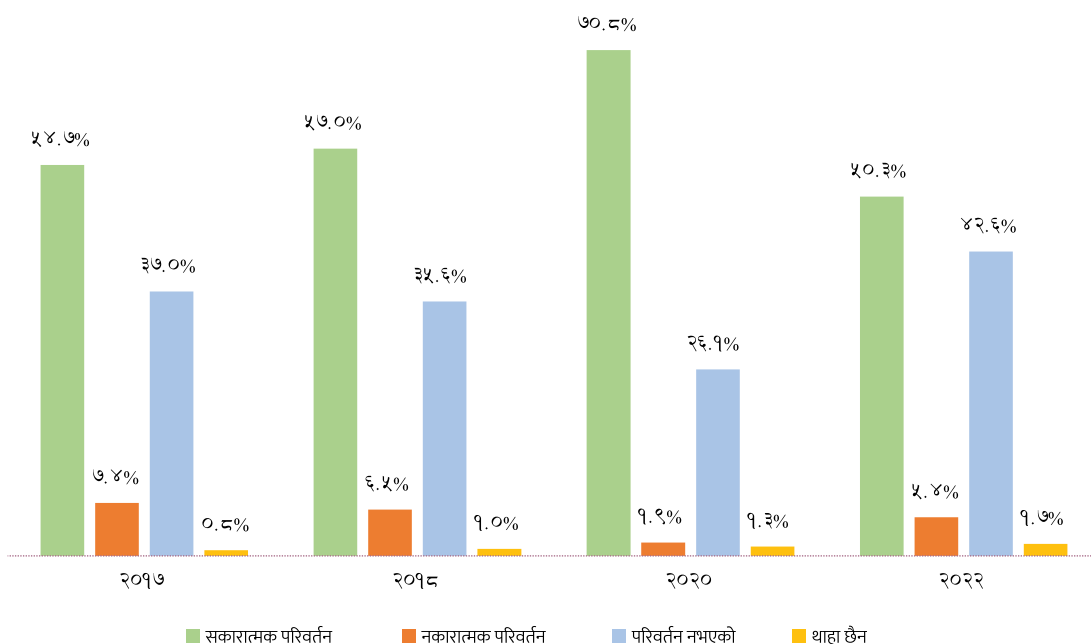

चित्र ५.९.२: Q-E13b. तपाईंको स्थानीय क्षेत्रमा सडक निर्माण र मर्मत सम्भारको लागि मुख्यरूपमा कुन सरकारको प्रमुख जिम्मेवारी हो जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

सडकको गुणस्तरमा परिवर्तन

स्थानीय क्षेत्रमा (गाउँपालिका/नगरपालिकामा) रहेको सडकको गुणस्तरमा सकारात्मक परिवर्तन भएको छ भन्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०२० मा रहेको ७०.८% को तुलनामा घटेर सन् २०२२ मा ५०.३% मा झरेको छ । अर्कोतर्फ, सडकको गुणस्तरमा नकारात्मक परिवर्तन भएको बताउने उत्तरदाताहरूको अंश क्रमशः घट्दै गएको छ । सडकको गुणस्तरमा नकारात्मक परिवर्तन भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् २०१७ मा रहेको ७.४% बाट घटेर सन् २०१८ मा ६.५% र सन् २०२२ मा अझ घटेर ५.४% मा सीमित भएको छ । स्थानीय क्षेत्रमा (गाउँपालिका/नगरपालिकामा) रहेको सडकको गुणस्तरमा कुनै परिवर्तन नभएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको संख्या अघिल्लो बर्ष सन् २०२० मा रहेको २६.९% को तुलनामा सन् २०२२ मा बृद्धिभई ४२.६% पुगेको छ ।

स्थानीय क्षेत्रमा सडकको गुणस्तरमा भएको परिवर्तन, बर्ष अनुसार

चित्र ५.१.३: Q-E13c. विगत एक बर्षमा यहाँका स्थानीय क्षेत्रमा (गाउँपालिका/नगरपालिकामा) रहेका बाटो-घाटोको गुणस्तरमा कुनै किसिमको परिवर्तन भएको जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

सडकको गुणस्तरमा सकारात्मक परिवर्तन हुनुको कारण

कर्णाली प्रदेशमा स्थानीय क्षेत्रमा (गाउँपालिका/नगरपालिकामा) रहेको सडकको गुणस्तरमा सकारात्मक परिवर्तन भएको उल्लेख गर्ने ५०.३% उत्तरदाताहरूलाई त्यस्तो लाग्नुको कारण पनि सोधिएको थियो । यस प्रश्नमा उनीहरूलाई एकभन्दा बढी कारणहरू उल्लेख गर्न सक्ने बताइएको थियो । जवाफमा, कर्णाली प्रदेशको करीब तीन चौथाई (७६.६%) उत्तरदाताहरूले नयाँ सडक निर्माण हुनुलाई नै सडकमा आएको सकारात्मक परिवर्तनको प्रमुख कारण मानेका छन् । ३०.७% ले सडक फराकिलो र स्तरोन्नति हुनु, २७.५% सरकारले क्षतिग्रस्त सडकको छिटो मर्मत गर्नु, २०.३% ले सडकहरूको अवस्थालाई ठीकसँग स्तरोन्नति गरिनु, १८.३% ले सडक परियोजनाहरूको योजना र छलफलमा सबै स्थानीय जनतालाई समावेश गरीनु र १०.९% ले सडक कालोपत्रे हुनुलाई स्थानीय क्षेत्रमा (गाउँपालिका/नगरपालिकामा) रहेको सडकको गुणस्तरमा सकारात्मक परिवर्तनको प्रमुख कारणका रूपमा लिएका छन् ।

सडकको गुणस्तरमा नकारात्मक परिवर्तन हुनुको कारणहरू

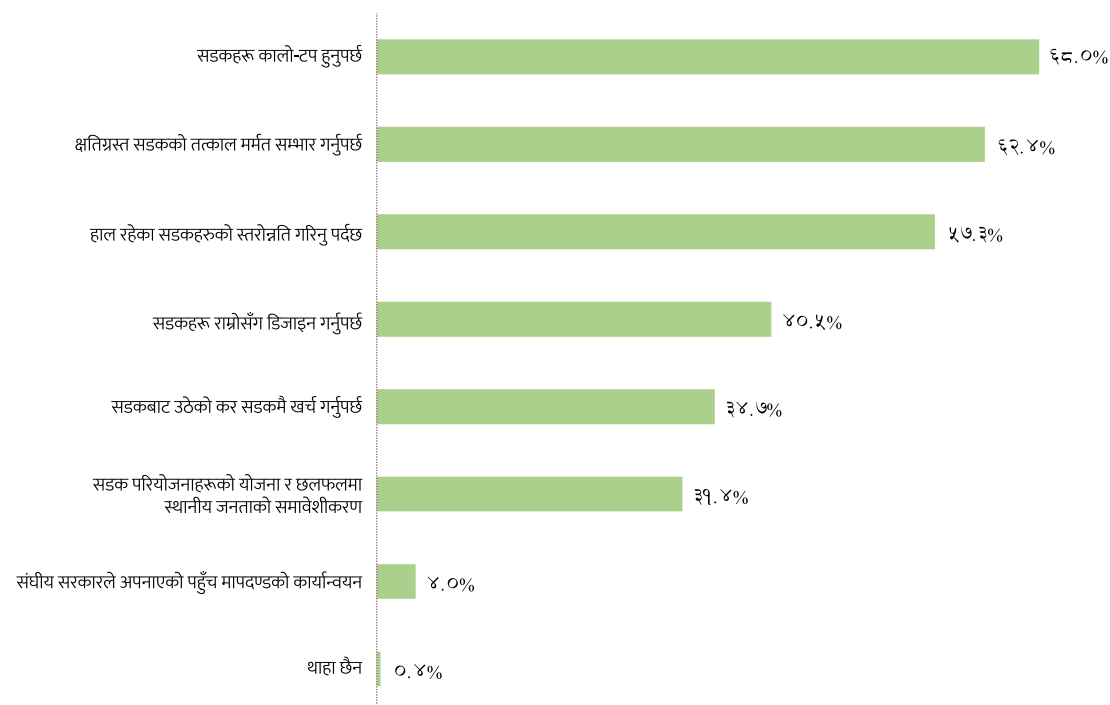
सडकमा नकारात्मक परिवर्तन भएको उल्लेख गर्ने ५.४% उत्तरदाताहरूलाई पनि त्यस्तो लाग्नुको कारणहरू सोधिएको थियो । तीमध्ये धेरैजसो (७०.९%) उत्तरदाताहरूले क्षतिग्रस्त सडक मर्मतमा ढिलाई, ६९.९% ले निर्माण गर्नुपर्ने सडक बन्न नसकेको, ५९.२% ले विद्यमान सडकको अवस्था बिग्रिएकोलाई नकारात्मक परिवर्तनको प्रमुख कारणको रूपमा उल्लेख

गरेका छन् । यसैगरी सडकहरू स्तरोन्नति गर्दा छनोटमा सरकारको पक्षपात (२२.९%), बाढी तथा पहिरो (१५.०%) र सडक परियोजनाहरूको योजना र छलफलमा जनतालाई समावेश नगरिनु (६.६%) लाई कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूले नकारात्मक परिवर्तनको प्रमुख कारणको रूपमा उल्लेख गरेका छन् ।

सडक सेवाको गुणस्तर सुधार्न सुझाव

कर्णाली प्रदेशका अधिकांश (६८.०%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा सडकको गुणस्तर सुधार्न सडक कालोपत्रे गर्नुपर्ने, ६२.४% ले क्षतिग्रस्त सडकहरूको तत्काल मर्मतसम्भार गर्नुपर्ने र ५७.३% उत्तरदाताहरूले अव्यवस्थित सडकहरूको उचित स्तरोन्नति गर्नु पर्नेसुझाव दिएका छन् । अन्य सामान्य रूपमा उद्धृत सुझावहरूमा सडकहरू ठीकसँग डिजाइन गरिनुपर्ने (४०.५%), सडक सम्बन्धी योजना र छलफलमा स्थानीय जनतालाई समावेश गर्नुपर्ने (३९.४%) कुरा उल्लेख गरेका छन् ।

सडक सेवाको गुणस्तर सुधार्न सुझाव

चित्र ५.१४: Q-E13f. स्थानीय क्षेत्रमा (गाउँपालिका/नगरपालिकामा) रहेका सडक सेवाको गुणस्तर सुधार गर्न के गर्नुपर्छ ? (संख्या = १००८)

५.१० कर

हालको करप्रतिको दृष्टिकोण

देशमा भएको विद्यमान करको बारेमा जनधारणा बुझ्न सर्वेक्षणमा उत्तरदाताहरूलाई विगत एक वर्षमा कस्ता किसिमका करहरू तिर्नुभयो भनेर सोधिएको थियो । साथै, करको दरप्रतिको राय थाहा पाउन करसंग सम्बन्धित विभिन्न प्रकारका भनाई पनि पढेर सोधिएको थियो ।

विगत एक वर्षमा कर्णाली प्रदेशका ७०% भन्दा बढी उत्तरदाताहरूले एक वा एकभन्दा बढी प्रकारको कर तिरेको बताए । गतवर्ष सबैभन्दा बढी (६७.९%) उत्तरदाताहरूले जग्गा कर (मालपोत), ६३.३% ले सम्पत्ति कर, ५२.६% ले मनोरञ्जन कर, २७.३% ले सवारी साधन कर र २३% ले व्यापार कर तिरेको बताएका छन् । यसैगरी उत्तरदाताहरूको सानो हिस्साले गत एक वर्षभित्र घर भाडा कर (१२.९%), भूमि दर्ता कर (३४.७%), व्यक्तिगत आयकर (१२.५%) र पारिश्रमिक कर (९.७%) तिरेको बताएका छन् ।

सन् २०१८ देखिको सर्वेक्षणलाई हेर्ने हो भने, हरेक वर्ष कुनै न कुनै कर तिर्ने उत्तरदाताहरूको संख्यामा वृद्धि भएको देखिन्छ । सन् २०१८ मा २९.६% उत्तरदाताहरूले सम्पत्ति कर तिरेको उल्लेख गरेका थिए भने सन् २०२० मा ७५.६% ले

र सन् २०२२ मा ६३.३% उत्तरदाताहरूले सम्पत्ति कर तिरेको बताएका छन् । सन् २०२२ मा विभिन्न प्रकारका करहरू तिरेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१८ को तुलनामा बढेता पनि सन् २०२० को तुलनामा चाहे घटेको छ (तालिका ५.१०.१) ।

कर्णाली प्रदेशका अधिकांश उत्तरदाताहरूले हालको विभिन्न प्रकारका करको दरमा आएको परिवर्तनबारे आफू अनभिज्ञ रहेको जानकारी दिएका छन् । उनीहरू हालको करको स्तरबारे या त भन्न सक्दैनन् वा गत वर्षको तुलनामा हाल कर बढेको ठान्छन् । हालको करको स्तरमा आएको परिवर्तनबारे अनभिज्ञ रहेको जानकारी दिएपनि कृषि कर, जग्गा दर्ता कर, मनोरञ्जन कर र सवारीसाधन कर तिरेको जानकारी दिने ठुलो हिस्साले करको स्तर गत वर्षभन्दा बढी भएको बताए ।

हालको करप्रतिको दृष्टिकोण^{१३}, बर्ष अनुसार

कर को प्रकार	के तपाईं वा तपाईंको परिवारले विगत एक वर्षभित्र निम्न प्रकारको कर तिर्नुभएको छ?			यदि हो भने, के तपाईंलाई करको वर्तमान स्तर उपयुक्त छ जस्तो लाग्छ?				
	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२	संख्या	गत वर्षको भन्दा बढि	गत वर्षको भन्दा कम	गत वर्षको जस्तै	थाहा छैन
सम्पत्ति कर	२९.६%	७५.६%	६३.३%	१९१	५८.३%	१.७%	२६.६%	१३.५%
घर भाडा कर	११.५%	२३.९%	१२.९%	१४	४७.९%	०.०%	४२.०%	११.०%
व्यक्तिगत आयकर	११.९%	३८.५%	१२.५%	१९	५२.८%	०.०%	४२.८%	४.४%
व्यापार कर	५५.६%	५७.२%	२३.०%	३४	५३.५%	५.९%	२८.२%	१२.५%
सवारी साधन कर	६.८%	६४.२%	२७.३%	३३	६९.५%	०.०%	१५.७%	१४.८%
घर-जग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्क	३.३%	५९.९%	३४.७%	६१	७८.२%	०.५%	१२.८%	८.६%
मनोरञ्जन कर	१.०%	६७.०%	५२.६%	६२	७०.७%	०.०%	२७.६%	१.६%
जग्गा कर (मालपोत)	१.१%	७८.२%	६७.९%	२२८	६१.१%	१.४%	२१.०%	१६.४%
विज्ञापन कर	१.३%	२५.०%	१.५%	२	२८.४%	०.०%	३६.९%	३५.५%
कृषि आयकर	५.६%	१७.६%	५.९%	८	८०.९%	०.०%	३.५%	१६.४%
संस्थागत आयकर	६.३%	३९.३%	८.६%	१०	४४.८%	४.४%	२७.७%	२३.९%
पारिश्रमिक कर	०.९%	२२.५%	९.७%	१६	३८.७%	०.०%	४७.९%	१४.२%

तालिका ५.१०.१: Q-E15Ai-Mi. के तपाईंले वा तपाईंको परिवारले पछिल्लो एक वर्षमा निम्न प्रकारका कर/सेवा शुल्क/शुल्कहरू तिर्नुभएको छ ? E15A-M. [Q-E15 Ai-Mi मा यदि छ भन्ने जवाफ आएको के तपाईंलाई कर/सेवा शुल्क/शुल्कको हालको स्तर उपयुक्त छ जस्तो लाग्छ ? ('कर नतिरेको', 'लागू नहुने' र 'भन्न चाहान्नु' भन्ने उत्तर समावेश गरिएको छैन)

बिगतका एक वर्षमा कर्णाली प्रदेशमा कुनै न कुनै प्रकारको कर/सेवा शुल्क तिरेको उल्लेख गर्ने अधिकांश (८६.८%) उत्तरदाताहरूले कर/सेवा शुल्क तिर्ने प्रक्रिया सहज भएको बताएका छन्, तर उत्तरदाताहरूको सानो हिस्सा (१३.२%) ले कर तिर्दा असुविधा महसुस गरेको बताएका छन् । सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा कम व्यक्तिहरूले कर वा सेवा शुल्क तिर्न सजिलो भएको उल्लेख गरेका छन् ।

कर तिर्न सहज सुविधा

कर/सेवा शुल्क तिर्न गाह्रो भएको बताउने १३.२% उत्तरदाताहरूलाई प्रक्रियालाई सहज बनाउन के गर्न सकिन्छ भनी सोधिएको थियो । जवाफमा, उनीहरूले कर भुक्तानीलाई सहज बनाउन सबै प्रकारका कर वा शुल्कहरू अनलाईन मार्फत तिर्न सुविधा (५८.९%) र सबै प्रकारका करहरू तिर्ने व्यवस्था वडा कार्यालयमा नै हुनुपर्ने (५०.८%) जस्ता सुझावहरू दिएका छन् ।

कर प्रतिको दृष्टिकोण

कर्णाली प्रदेशका धेरैजसो उत्तरदाताहरूले आफूलाई करको स्पष्ट बुझाई नभएको बताएका छन् । साथै, उनीहरूले सरकारले कर सङ्कलन र कर खर्च कसरी गर्छ भन्नेबारे स्पष्ट जानकारी पाए हुन्थ्यो भन्ने जिज्ञासा राखेका छन् । सर्वेक्षणमा करको

१३ सर्वेक्षणमा सबै उत्तरदाताहरूलाई विभिन्न कर को शीर्षक पढेर गएको एक वर्षमा कुनै किसिमको कर तिर्नुभयो कि भएन भनेर सोधिएको थियो । कर तिरेको छु भन्ने उत्तरदाताहरूलाई मात्र करको दर प्रतिको धारणा सोधिएको थियो: यस प्रश्नको सम्भावित विकल्पहरूमा: करको दर गत वर्षभन्दा बढी, गत वर्षभन्दा कम, कर नतिरेको, लागू नहुने, भन्न चाहान्नु र थाहा छैन भन्ने उत्तर राखिएको थियो । यस प्रश्नको विश्लेषणमा कर तिरेको छु भन्नेलाई मात्र समावेश गरिएको थियो ।

मामिलामा औसत नेपालीको बुझाइ जान्न उत्तरदाताहरूलाई चारवटा करसम्बन्धी कथनहरू पढेर सोधिएको थियो । जसमा उनीहरूले "पूर्ण सहमत", "सहमत", "असहमत" वा "पूर्ण असहमत" भनेर जवाफ दिन सक्थे । उत्तरदाताहरूले सोधिएको करप्रतिको भनाईमा आफूले अभि बढी जान्न खोजेको कुरामा सहमत ("सहमत" र "पूर्ण सहमत" जोड्दा) भएको उल्लेख गरेका छन् । कर्णाली प्रदेशका धेरैजसो (९६.२%) उत्तरदाताहरूले सरकारका विभिन्न तहहरूले जनताबाट कसरी कर सङ्कलन गर्छन्, ९६.२% ले सरकारले सङ्कलित करहरू कसरी खर्च गर्छ र ९६% उत्तरदाताहरूले कर तिरेबापत नागरिकहरूले के फाइदा पाउँछन्) भन्ने जान्न खोजेको देखिन्छ । । विगतका सर्वेक्षणमा जस्तै यसपटक पनि आधाभन्दा कम (३४.२%) उत्तरदाताहरूले मात्र सरकारले मानिसहरूले तिरको करको सही रूपमा प्रयोग गरेको छ भन्ने विश्वास गरेको देखिन्छ ।

कर्णाली प्रदेशका धेरैजसो उत्तरदाताहरूले सोधिएको करप्रतिको भनाईमा आफूले अभि बढी जान्न खोजेको कुरामा सहमति ("सहमत" र "पूर्ण सहमत" जोड्दा) भएको उल्लेख गरेका छन्: सरकारका विभिन्न तहहरूले जनताबाट कसरी कर सङ्कलन गर्छन् (९६.२%), सरकारले सङ्कलित करहरू कसरी खर्च गर्छ (९६.२%); र कर तिरेबापत नागरिकहरूले के फाइदा पाउँछन् (९६.०%) भन्ने जान्न खोजेको देखिन्छ । । विगतका सर्वेक्षणमा जस्तै यसपटक पनि आधाभन्दा कम (३४.२%) उत्तरदाताहरूले मात्र सरकारले मानिसहरूले तिरको करको सही रूपमा प्रयोग गरेको छ भन्ने विश्वास गरेको देखिन्छ ।

कर प्रतिको दृष्टिकोण, बर्ष अनुसार

	बर्ष	एकदम सहमत	सहमत	असहमत	एकदम असहमत	थाहा छैन
मैले संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय सरकारका लागि तिर्नुपर्ने करहरूको स्पष्ट जानकारी चाहन्छु	सन् २०१८	१९.२%	७४.९%	३.०%	१.२%	१.७%
	सन् २०२०	७८.८%	२०.६%	०.३%	०.०%	०.४%
	सन् २०२२	५९.२%	३७.०%	०.४%	०.४%	३.०%
सरकारले कर कसरी खर्च गर्छ भन्नेबारे थप जानकारी चाहन्छु	सन् २०१८	२१.४%	७६.१%	०.९%	०.५%	१.०%
	सन् २०२०	७९.३%	१९.३%	१.०%	०.०%	०.४%
	सन् २०२२	६०.८%	३५.४%	०.३%	०.४%	३.२%
एक नागरिकको हैसियतमा मैले कर तिरेको बदलामा हामीले के के फाइदा पाउँछौं भन्ने स्पष्ट जानकारी जान्न चाहन्छु	सन् २०१८	०.०%	०.०%	०.०%	०.०%	०.०%
	सन् २०२०	७९.४%	१९.०%	१.२%	०.०%	०.४%
	सन् २०२२	६१.५%	३४.५%	०.५%	०.४%	३.१%
मैले तिरेको करको सही सदुपयोग भएको विश्वास लिएको छु	सन् २०१८	२५.९%	१५.६%	३०.४%	२५.६%	२.४%
	सन् २०२०	२७.०%	१३.५%	३०.८%	२१.३%	७.४%
	सन् २०२२	१९.८%	२२.४%	१२.७%	१५.६%	३७.६%

तालिका ५.१०.२: Q-E16.Ai-iv: तपाईं यी कथनहरूसँग कति हदसम्म पूर्ण सहमत/सहमत/असहमत/ पूर्ण असहमत हुनुहुन्छ ? (संख्या = १००८)

कर तिर्दा अतिरिक्त नगद वा उपहार दिएको अनुभव

विगतका एक बर्षमा कुनै न कुनै कर तिर्ने कर्णाली प्रदेशका लगभग एक प्रतिशत (१.१%)^{१४} उत्तरदाताहरूले कर तिर्ने क्रममा कसैलाई सरकारले तोकेको बाहेक केही अतिरिक्त नगद वा उपहार दिनुपरेको उल्लेख गरेका छन् । उत्तरदाताहरू जसले कर तिर्दा आफूले अतिरिक्त नगद वा कुनै प्रकारको उपहार दिएको उल्लेख गरे, उनीहरूमध्ये ५३.२% ले तेस्रो पक्ष/दलाल र ३७.१% ले स्थानीय सरकारका कर्मचारीहरूलाई अतिरिक्त नगद वा केही प्रकारको उपहार दिएको उल्लेख गरेका छन् ।

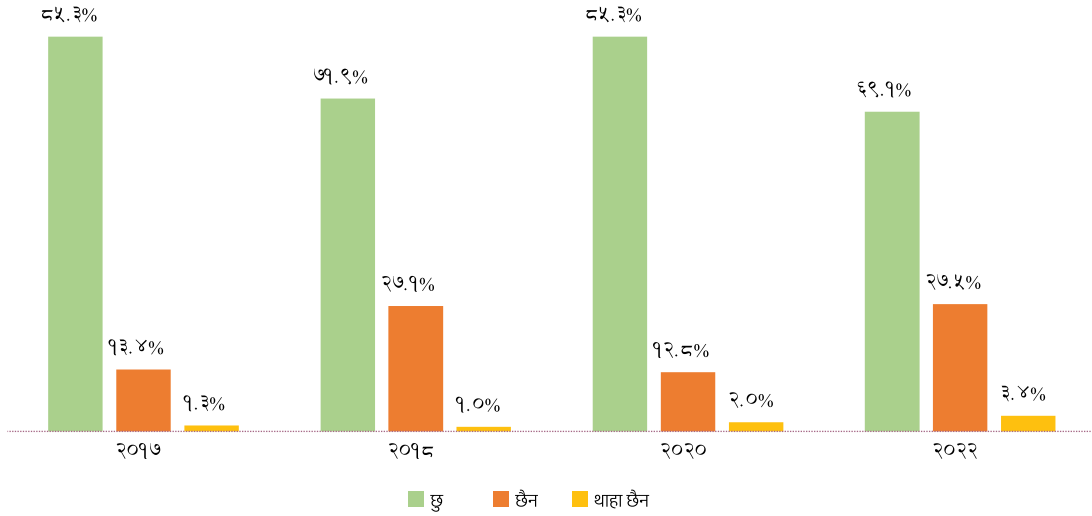
राम्रो सेवाको लागि थप स्थानीय कर तिर्न इच्छुक

कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई सडक मर्मतसम्भार, शिक्षा वा स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार भएमा हालको स्थानीय करको दरभन्दा बढी कर तिर्न इच्छुक हुनुहुन्छ कि हुनुहुन्न भनी प्रश्न सोधिएको थियो । सन् २०२२ मा, कर्णाली प्रदेशका दशमध्ये भण्डै सात (६९.१%) उत्तरदाताहरूले सडक मर्मत, शिक्षा वा स्वास्थ्य सेवा जस्ता सेवाको गुणस्तरमा सुधार भएमा बढी स्थानीय कर तिर्न इच्छुक रहेको बताएका छन् भने २७.५% ले थप कर तिर्न इच्छुक नभएको बताएका छन् ।

सर्वेक्षण बर्ष अनुसार हेर्दा, सडक मर्मतसम्भार, शिक्षा वा स्वास्थ्य सेवाको गुणस्तर सुधार भएमा आफूहरू बढी कर तिर्न इच्छुक रहेको बताउने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०१७ र सन् २०२० मा अधिक ८५.३% भएता पनि सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको यस हिस्सामा १६.२% अंकले गिरावटलाई ६९.१% पुगेको छ ।

१४ विगत एक बर्षभित्र एक वा सोभन्दा बढी कर तिरेकाहरूको प्रतिक्रिया मात्र विश्लेषणमा समावेश गरिएको थियो ।

राम्रो सेवाको लागि थप स्थानीय कर तिर्न इच्छुक संख्या, बर्ष अनुसार

चित्र ५.१०.१: Q-E16. यदि स्थानीय निकायले प्रदान गर्ने सेवा सुविधा (जस्तै: बाटो-घाटो, स्वास्थ्य, शिक्षा) को गुणस्तर बढेमा के तपाईं अहिलेको भन्दा बढी स्थानीय कर वा सेवा शुल्क तिर्न इच्छुक हुनुहुन्छ ? (संख्या = १००८) ("भन्नु चाहान्नु" भन्ने उत्तर समावेश गरिएको छैन)

५.११ भ्रष्टाचार

उपलब्ध सेवाहरूमा भ्रष्टाचार

कर्णाली प्रदेशका सबै उत्तरदाताहरूलाई विभिन्न नौ किसिमका सेवाहरू लिन जस्तै: जग्गा/मालपोत सम्बन्धी काम गर्दा, विभिन्न सरकारी कागजात निकाल्दा, प्रहरीबाट सेवा लिन, अदालतबाट सेवा लिन, रोजगारी खोज्दा, स्वास्थ्य सेवा लिन, विद्यालय वा विश्वविद्यालयमा भर्ना गर्दा, यातायात सम्बन्धी सेवाहरू लिन र बैकिङ सम्बन्धी सेवाहरू लिन गएको एक बर्षमा कुनै प्रकारको पैसा, उपहार वा घुस दिनुपरेको थियो कि थिएन भनेर सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका अधिकांश उत्तरदाताहरूले तालिकामा उल्लेख भएका सेवाहरू आवश्यकता नभएको बताएका छन् । उत्तरदाताहरूको सबैभन्दा बढी हिस्साले आफूलाई अदालतबाट सेवा (८१.९%), सवारी साधनसम्बन्धी सेवा (८१.७%), प्रहरी सेवा (७९.३%) र रोजगारी खोजी (७७.८%) जस्ता सेवाहरू आवश्यक नभएको बताए ।

कर्णाली प्रदेशका अधिकांश उत्तरदाताहरूले तालिकामा उल्लेख भएका निम्न सेवाहरू: अदालतबाट सेवा (८१.९%), सवारी साधनसम्बन्धी सेवा (८१.७%), प्रहरी सेवा (७९.३%) र रोजगारी खोजी (७७.८%) जस्ता सेवाहरू विगत एक वर्षमा आवश्यक नभएको नभएको बताएका छन् ।

कर्णाली प्रदेशका थोरै उत्तरदाताहरूले मात्र विभिन्न सेवाहरू लिन घुस तिर्नुपरेको स्वीकारेका छन् । सन् २०२२ मा, कर्णाली प्रदेशका थोरै मात्र (०.३% देखि ०.८% सम्म) उत्तरदाताहरूले नौ विभिन्न सेवाहरू प्राप्त गर्न घुस दिनुपरेको स्वीकार गरेका छन् । सेवाहरू प्राप्त गर्न घुस तिरेको बताउने ०.८% उत्तरदाताहरूले जग्गासम्बन्धी सेवाहरू (जमिन खरिद, बिक्री, हस्तान्तरण वा जग्गा कर तिर्ने, फ्लटिङ आदि) र ०.५% उत्तरदाताहरूले सवारीसाधन सम्बन्धी सेवाहरू (लाइसेन्स प्राप्त गर्ने/नविकरण गर्ने/ब्लुबुक, नाम स्थानान्तरण, इत्यादि) का लागि घुस दिएको उल्लेख गरेका छन् (तालिका ५.११.१) । सन् २०२२ मा सन् २०२० को तुलनामा सेवाहरू प्राप्त गर्न आफूले घुस तिरेको बताउने उत्तरदाताहरूको अंशमा कुनै उल्लेखनीय परिवर्तन भएको छैन ।

सेवाको लागि घुस दिनुपरेको बर्ष अनुसार

सेवाको प्रकार	सन् २०१७	सन् २०१८	सन् २०२०	सन् २०२२
जग्गासम्बन्धी सेवा लिन	३.९%	२.४%	१.२%	०.८%
विभिन्न सरकारी कागजातहरू प्राप्त गर्न	१.९%	१.९%	१.५%	०.५%
प्रहरीबाट सेवा लिन	०.५%	२.४%	१.८%	०.३%
अदालतबाट सेवा लिन	०.६%	२.९%	०.०%	०.३%

रोजगारीको खोजीमा	१.४%	१.२%	०.०%	०.३%
स्वास्थ्य सेवा लिन	०.५%	१.०%	०.३%	०.५%
विद्यालय वा विश्वविद्यालयमा भर्ना हुन	०.८%	०.३%	०.६%	०.५%
सवारी साधन सम्बन्धी सेवा प्राप्त गर्न	-	-	३.२%	०.५%
बैंकिङसम्बन्धी सेवाहरू लिन	-	-	१.०%	०.५%

तालिका ५.११.१: Q-E17a-g. तपाईंले विगत एक बर्ष भित्रमा उल्लेखित कुनै पनि सेवा सुविधा लिँदा कुनै कर्मचारीलाई सरकारले तोकेको भन्दा बढी पैसा वा उपहार वा कुनै सहयोग गर्नुपरेको थियो ? (संख्या = १००८) (थाहा छैन, र 'भन्न चाहन्न' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

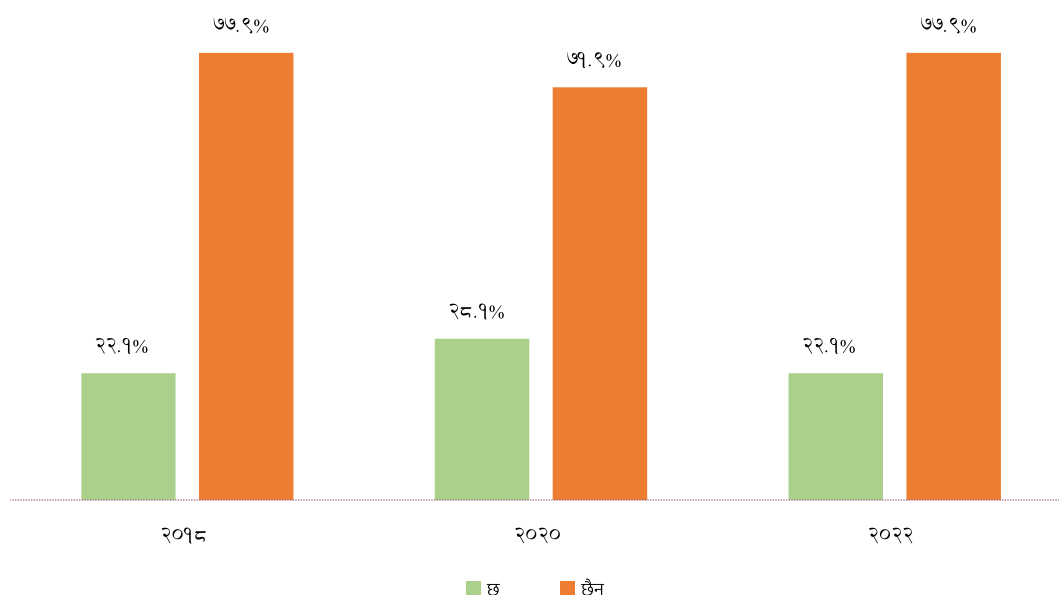
५.१२ स्थानीय शासन प्रक्रियाप्रतिको जनचेतना र सहभागीता

स्थानीय सरकारले कार्यान्वयनका लागि बनाएका परियोजनाहरू प्रतिको जनचेतना

कर्णाली प्रदेशका तीन-चौथाई (७७.९%) भन्दा बढी उत्तरदाताहरूले चालु आर्थिक बर्षको लागि आ-आफ्नो स्थानीय सरकारले कार्यान्वयनका लागि बनाएका कुनै पनि विकास आयोजना वा बजेटबारे अनभिज्ञ रहेको उल्लेख गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको पाँचमध्ये एक भाग (२२.१%) ले मात्र आफ्नो गाउँपालिकाले/नगरपालिकाले कार्यान्वयन गर्न लागेको योजनाको बारेमा जानकारी भएको बताएका छन् ।

सर्वेक्षण बर्ष अनुसार हेर्दा, स्थानीय सरकारहरूले बनाएका स्थानीय विकास परियोजनाहरूबारे सचेत रहेको बताउने उत्तरदाताहरूको अंशमा कुनै उल्लेखनीय परिवर्तन भएको छैन । चालू आर्थिक बर्षमा स्थानीय सरकारले कार्यान्वयन गरेको कुनै विकास परियोजना वा बजेट कार्यान्वयनको लागि बनाइएको योजनाको बारेमा थाहा भएको उत्तरदाताको हिस्सा सन् २०१८ र सन् २०२२ मा २२.१% रहेको र सन् २०२० मा भने उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा २८.१% रहेको थियो ।

स्थानीय सरकारको विकास परियोजनाहरू बारे जानकारी बर्ष अनुसार

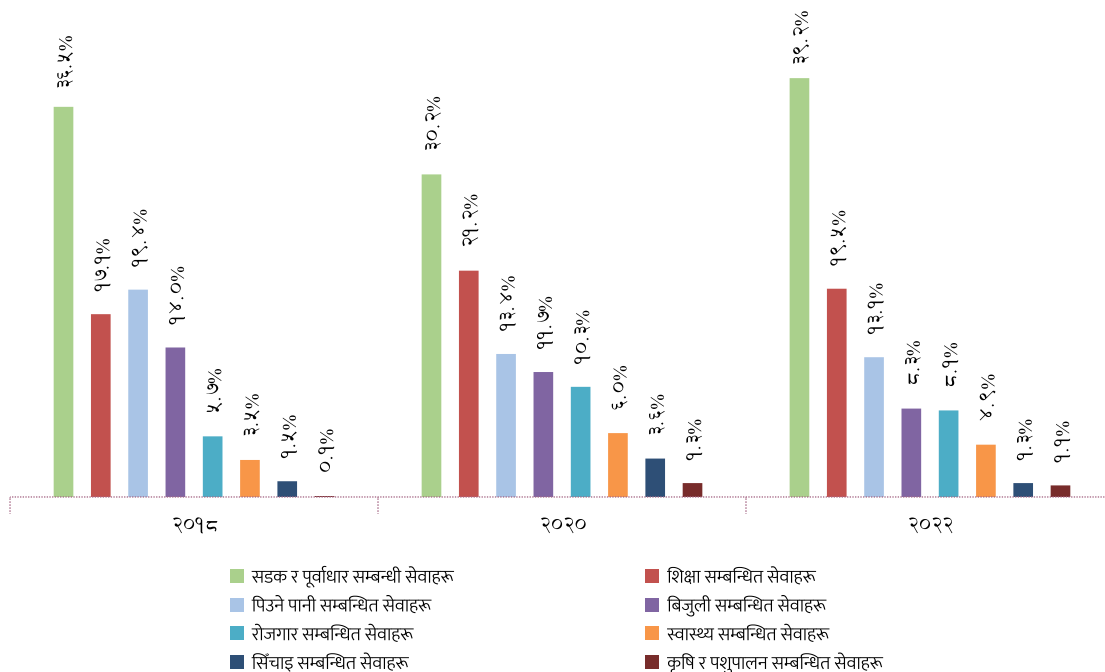
चित्र ५.१२.१: Q-E18. के तपाईंलाई यस आर्थिक वर्षमा स्थानीय सरकारले कार्यान्वयन गरेको कुनै विकास परियोजना वा बजेट कार्यान्वयनको लागि बनाइएको योजनाको बारेमा जानकारी छ ? (संख्या = १००८)

स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरूको प्राथमिकता

सर्वेक्षणमा स्थानीय सरकारले उपलब्ध गराउने विभिन्न सेवाहरू जस्तै: स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि, पूर्वाधारलगायतको सूची पढेर सुनाई ती सेवाहरूमध्ये स्थानीय सरकारले कुन सेवालाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्नुपर्छ भनेर उत्तरदाताहरूलाई सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका ३९.२% उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकारले सडक र अन्य भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी सेवाहरूलाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्नुपर्छ भनी आफ्नो राय व्यक्त गरेका छन् । त्यसैगरी, उत्तरदाताहरूको अनुसार अन्य प्रमुख प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने सेवाहरूमा शिक्षा (१९.५%), खानेपानी (१३.१%), विद्युत (८.३%) र रोजगारी (८.१%) रहेका छन् । आफ्नो स्थानीय सरकारले सडक र भौतिक पूर्वाधार सेवालाई प्राथमिकता दिनुपर्छ भन्ने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१८

मा ३६.५% र सन् २०२० मा ३०.२% शीर्ष स्थानमा रहेको थियो । अन्य सेवाहरू उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपातमा भने थोरै गिरावट आएको छ ।

स्थानीय सरकारले प्राथमिकतामा राख्नु पर्ने सेवाहरू, बर्ष अनुसार

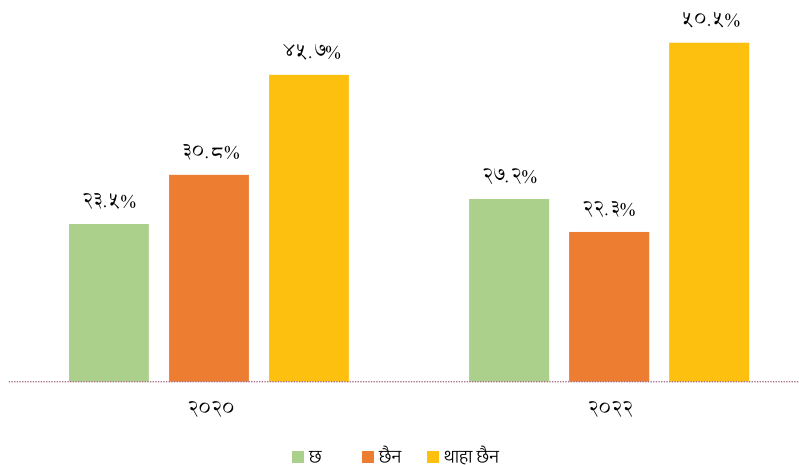

चित्र ५.१२.२: Q-E19. तपाईंको विचारमा स्थानीय सरकारले कुन चाहिँ सेवालाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्नुपर्छ जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

सार्वजनिक सुनुवाई प्रक्रिया प्रतिको जागरूकता र सहभागीता

कर्णाली प्रदेशका एक चौथाईभन्दा बढी उत्तरदाताहरू (२७.२%) ले मात्र विगत एक बर्षमा आफ्नो वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा कम्तीमा एउटा सार्वजनिक सुनुवाई भएको जनाएका छन् । गत बर्ष आफ्नो वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा कम्तीमा एउटा सार्वजनिक सुनुवाई भएको छ भन्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा थोरैले बढेको छ (सन् २०२० मा २३.५% बाट सन् २०२२ मा २७.२%) ।

वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा सार्वजनिक सुनुवाईको सचेतना, बर्ष अनुसार

चित्र ५.१२.३: Q-E20. पछिल्लो एक बर्षमा तपाईंको वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा सार्वजनिक सुनुवाई भएको छ ? (संख्या = १००८)

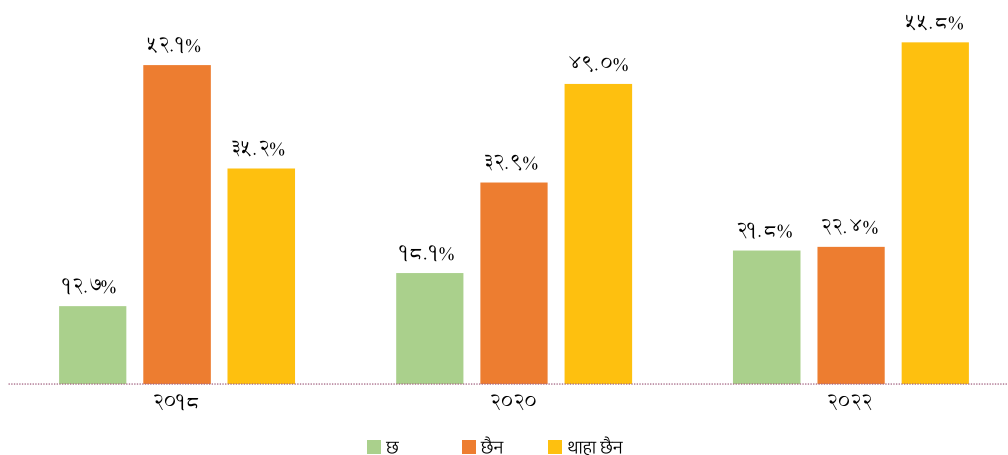
आफ्नो वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा सार्वजनिक सुनुवाई भएको बताउने उत्तरदाताहरूलाई गत एक वर्षमा सञ्चालन गरिएका कुनै पनि सार्वजनिक सुनुवाईमा उनीहरूको सहभागीता बारे सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका दुई तिहाई भन्दा बढी (६७.४%) उत्तरदाताहरूले आफूले कहिल्यै सार्वजनिक सुनुवाईमा भाग नलिएको र दशमध्ये तीन (२९.२%) ले केही सार्वजनिक सुनुवाईमा भाग लिएको उल्लेख गरेका छन् । जबकि, थोरै (३.३%) उत्तरदाताहरूले मात्र यी धेरैजसो कार्यक्रममा भाग लिएको बताउँछन् ।

आफ्नो वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकाले सञ्चालन गरेको सार्वजनिक सुनुवाईमा जनसहभागीता सन् २०१८ मा रहेको १३.६% बाट बढेर सन् २०२० मा ४६.९% पुगेको मा सन् २०२२ मा भने उत्तरदाताहरूको उक्त हिस्सा ३२.५% मा घटेको छ । यसैबीच, अधिकांश कार्यक्रममा सहभागी भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा अघिल्लो वर्षको तुलनामा सन् २०२२ मा थोरैले घटेको देख्न सकिन्छ । अर्कोतर्फ, सार्वजनिक सुनुवाईमा “कहिल्यै” भाग नलिएको बताउने उत्तरदाताहरूको संख्या सन् २०१८ मा रहेको ८६.४% बाट घटेर सन् २०२० मा ५३.९% पुगेकोमा सन् २०२२ मा फेरि बढेर ६७.४% पुगेको छ ।

सार्वजनिक लेखापरीक्षणमा जागरूकता र सहभागीता

कर्णाली प्रदेशको धेरैकम उत्तरदाताहरूले मात्र विगत वर्षमा आफ्नो वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा गरिएको सार्वजनिक लेखापरीक्षण बारेमा थाहा भएको जनाएका छन् । कर्णाली प्रदेशको लगभग पाँचमध्ये एक (२१.८%) उत्तरदाताले मात्र विगत वर्षमा आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा कम्तीमा एउटा सार्वजनिक लेखा परीक्षण भएको जनाएका छन् । विगत वर्षमा आफ्नो वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा गरिएको सार्वजनिक लेखापरीक्षणको बारेमा सचेत रहेको उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०१८ मा रहेको १२.७% बाट बढेर सन् २०२० मा १८.९% र सन् २०२२ मा २१.८% पुगेको छ । कर्णाली प्रदेशमा, गत वर्ष आफ्नो वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा सार्वजनिक लेखापरीक्षण भएकोबारे थाहा नहुने उत्तरदाताहरूको अनुपात, सन् २०१८ मा रहेको ३५.२% बाट बढेर सन् २०२२ मा ५५.८% पुगेको छ ।

वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा सार्वजनिक लेखापरीक्षण, बर्ष अनुसार

चित्र ५.१२.४: Q-E21. पछिल्लो एक वर्षमा तपाईंको गाउँपालिका/नगरपालिका/वडामा सार्वजनिक परीक्षण भएको छ ? (संख्या = १००८)

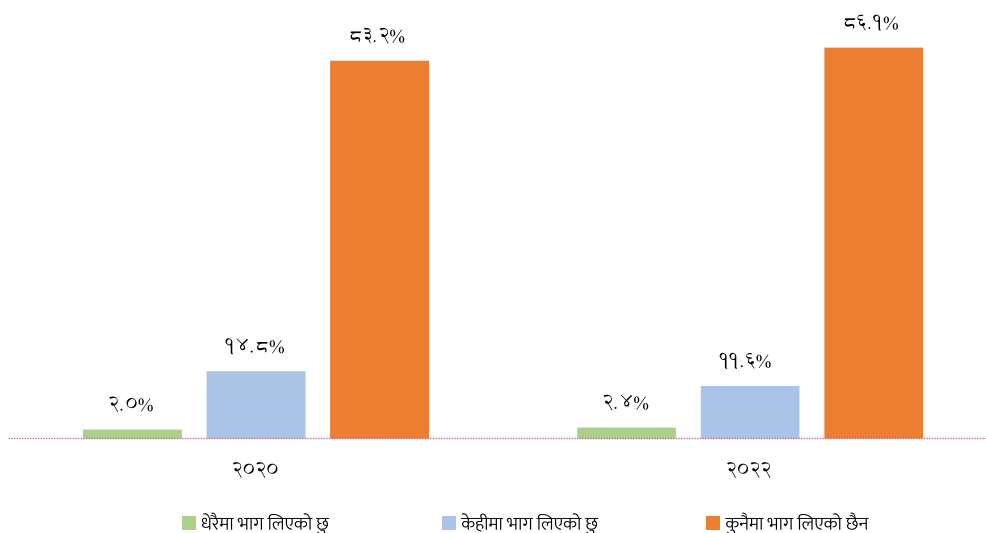
कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई सामुदायिक विकास कार्यक्रमको लेखापरीक्षण कार्यक्रमहरूमा उनीहरूको सहभागीता बारे सोधिएको थियो । गत वर्ष आफ्नो नगरपालिका/गाउँपालिकामा सार्वजनिक लेखापरीक्षण भएको बताउने कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई सामुदायिक विकास कार्यक्रमको कुनै पनि लेखापरीक्षणमा उनीहरूको सहभागीताको बारेमा सोधिएको थियो । जवाफमा दुई तिहाई (६६.७%) उत्तरदाताहरूले आफूहरूले सामुदायिक विकास कार्यक्रमहरूको कुनै पनि सार्वजनिक लेखापरीक्षणमा भाग नलिएको उल्लेख गरे । जबकि, २८.४% ले आफूले केही सार्वजनिक लेखापरीक्षणमा भाग लिएको उल्लेख गरेका छन् र ४.९% उत्तरदाताहरूले तीमध्ये अधिकांशमा भाग लिएको उल्लेख गरेका छन् । केही सार्वजनिक लेखापरीक्षणमा भाग लिएको उल्लेख गरेका उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०१८ मा रहेको ६% बाट बढेर सन् २०२० मा ३३.७% पुगेको थियो तर, सन् २०२२ मा उक्त हिस्सा घटेर २८.४% मा पुगेको छ । यसैबीच, सार्वजनिक लेखापरीक्षण कार्यक्रमहरूमा कहिल्यै भाग नलिएका बताउने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०१८ मा रहेको ९३% बाट सन् २०२२ मा ६६.७% मा झरेको छ । सन् २०२० मा सार्वजनिक लेखापरीक्षण कार्यक्रमहरूमा कहिल्यै भाग नलिएका बताउने उत्तरदाताहरूको हिस्सा ५९.७% पुगेको थियो ।

स्थानीय विकास योजनाहरूको तयारी/कार्यान्वयन प्रक्रियामा सहभागीता

स्थानीय विकास योजनाको तयारी र कार्यान्वयन प्रक्रियामा जनसहभागीताका सम्बन्धमा जानकारी लिन केही प्रश्नहरू गरिएको थियो । आफ्नो वडा/गाउँपालिका/नगरपालिकामा कुनै स्थानीय विकास योजनाहरू तयार गर्दा वा ती योजनाहरू कार्यान्वयन गर्दा तपाईंले भाग लिनुभएको थियो भनी सोध्दा, कर्णाली प्रदेशका दशमध्ये आठ (८६.९%) उत्तरदाताहरूले त्यस्ता कार्यक्रमहरूमा कहिल्यै भाग नलिएको जनाएका छन् । त्यसैगरी, ९९.६% उत्तरदाताहरूले केही कार्यक्रमहरूमा सहभागी भएको बताएका छन्, जबकि उत्तरदाताहरूको सानो अनुपात (२.४%) ले भने अधिकांश योजनाहरूमा भाग लिएको बताएका छन् ।

सन् २०२० र सन् २०२२ मा स्थानीय विकास योजनाको तयारी र कार्यान्वयन प्रक्रियामा केहीमा वा धेरैजसोमा भाग लिएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंशमा कुनै उल्लेखनीय भिन्नता देखिदैन । स्थानीय विकासको तयारी र कार्यान्वयनमा कहिल्यै सहभागी नभएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपातमा भने सन् २०२० मा रहेको ८३.२% बाट २.९% अंकले बृद्धी भई सन् २०२२ मा ८६.९% पुगेको छ ।

स्थानीय विकास योजनाहरूमा सहभागीता, बर्ष अनुसार

चित्र ५.१२५: Q-E23. विगत एक बर्षमा तपाईंले आफ्नो गाउँपालिका/नगरपालिका/वडाको स्थानीय विकास योजना तयार गर्दा वा ती योजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा सहभागी हुनुभयो ? (संख्या = १००८) ('थाहा छैन' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

कर्णाली प्रदेशमा स्थानीय विकास योजनाहरूको तयारी/कार्यान्वयन प्रक्रियामा सहभागी भएको बताउने तीन चौथाई (७५.९%) उत्तरदाताहरूले सडक र भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी विकास योजना तयार गर्दा वा कार्यान्वयन गर्दा सहभागी भएको उल्लेख गरेका छन् । त्यस्तैगरी उत्तरदाताहरूले खानेपानी सम्बन्धी (५४.४%), स्वास्थ्य सम्बन्धी (३९%), शिक्षा सम्बन्धी (२४.५%), बिजुली सम्बन्धी (२२.२%) र रोजगारी सम्बन्धी (१४.२%) विकास योजना तयार गर्दा वा कार्यान्वयन गर्दा सहभागी भएको उल्लेख गरेका छन् ।

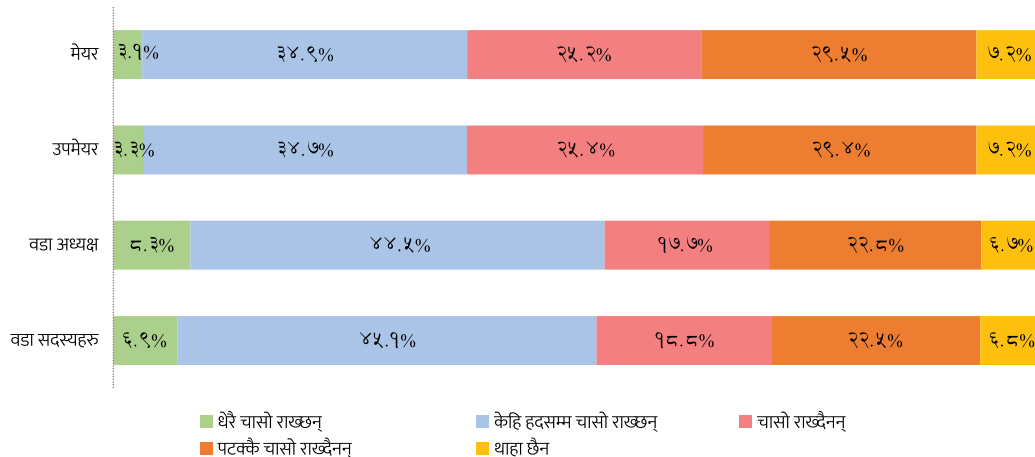
५.१३ निर्वाचित पदाधिकारीहरूप्रतिको धारणा

स्थानीय जनताप्रति निर्वाचित पदाधिकारीको चासो

सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरू: मेयर, उपमेयर, वडाध्यक्ष र वडा सदस्यले उनीहरूको ख्याल गर्छन् कि गर्दैनन् भनेर सोधिएको थियो । सन् २०२२ मा अधिकांश उत्तरदाताहरूले निर्वाचित प्रतिनिधिहरूले सामान्य जनताको "चासो" (धेरै चासो राख्ने र 'चासो राख्ने' राख्छन् भन्ने विश्वास गर्छन् । निर्वाचित पदाधिकारीहरूप्रति जनताको विश्वासको यो स्तर 'वडाध्यक्ष' (५२.८%) त्यस्तै 'वडा सदस्य' (४५.९%), 'मेयर' र 'उपमेयर' (३८%) मा उच्च रहको पाइन्छ । उत्तरदाताहरूको एक सानो अंशले मात्र निर्वाचित अधिकारीहरूले सर्वसाधारणको धेरै ख्याल

राख्छन् भनेर उल्लेख गरेका छन् । यसैबीच, दशमध्ये तीन उत्तरदाताहरूले निर्वाचित अधिकारीहरूले सर्वसाधारणको वास्ता नगर्ने कुरा उल्लेख गरेका छन् । उदाहरणका लागि, २९.५% उत्तरदाताहरूले मेयर र २९.४% उत्तरदाताहरूले उपमेयरले सर्वसाधारणको वास्ता नगर्ने कुरा उल्लेख गरेका छन् ।

स्थानीय जनताप्रति निर्वाचित पदाधिकारीको चासो

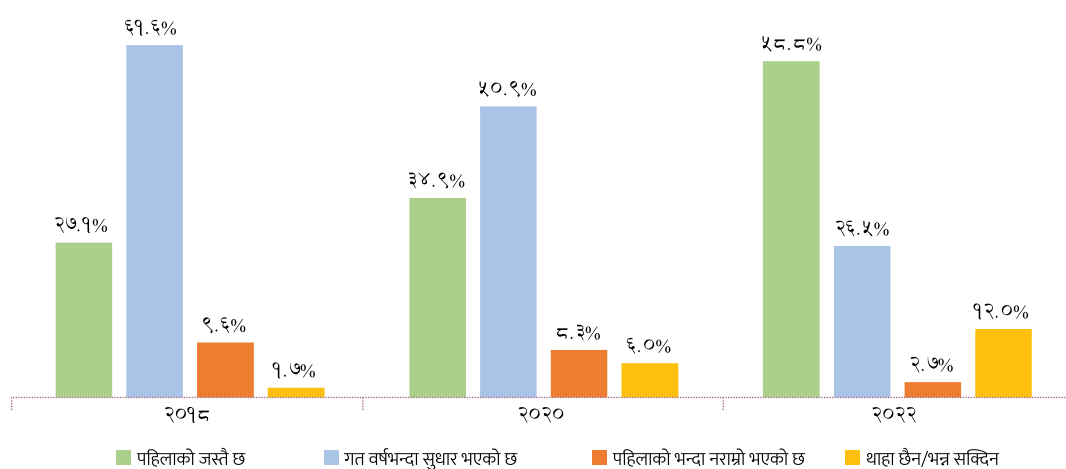

तालिका ५.१३.१: Q-F1i-iv: निम्न सरकारी निकायमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको बारेमा तपाईंको धारणा के छ ? के तपाईंलाई लाग्छ कि उनीहरूले स्थानीय जनताको ख्याल राख्छन् ? (संख्या = १००८)

५.१४ स्थानीय सरकारको उत्तरदायित्व प्रतिको धारणा

विभिन्न सर्वेक्षण वर्षमा जनताहरूका आवश्यकताहरूप्रति स्थानीय सरकारले देखाएको तदारुकता/संवेदनशीलता र उत्तरदायित्वलाई लिएर आमजनताको जवाफमा उल्लेखनीय भिन्नता रहेको देखिन्छ । सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूको करीब पाँचमध्ये तीन भाग (५८.८%) ले स्थानीय सरकारले जनताका आवश्यकताहरू प्रति देखाएको तदारुकता/संवेदनशीलता गत वर्षको जस्तै रहेको जनाएका छन् । उत्तरदाताहरूको यो अनुपात सन् २०१८ मा सबैभन्दा न्युन (२७.९%) रहेको थियो भने सन् २०२० मा उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा ३४.९% रहेको थियो । त्यसैगरी, सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा कर्णाली प्रदेशका २६.५% उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकारको तदारुकता/संवेदनशीलतामा सुधार भएको विश्वास गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको यो अनुपात सर्वेक्षण वर्षहरूमा सबैभन्दा न्युन रहेको देखिन्छ । उत्तरदाताहरूको यो अनुपात सन् २०१८ मा ६९.६% र सन् २०२० मा ५०.९% रहेको थियो ।

जनताका आवश्यकताहरू प्रति स्थानीय सरकारको तदारुकता प्रतिको धारणा, वर्ष अनुसार

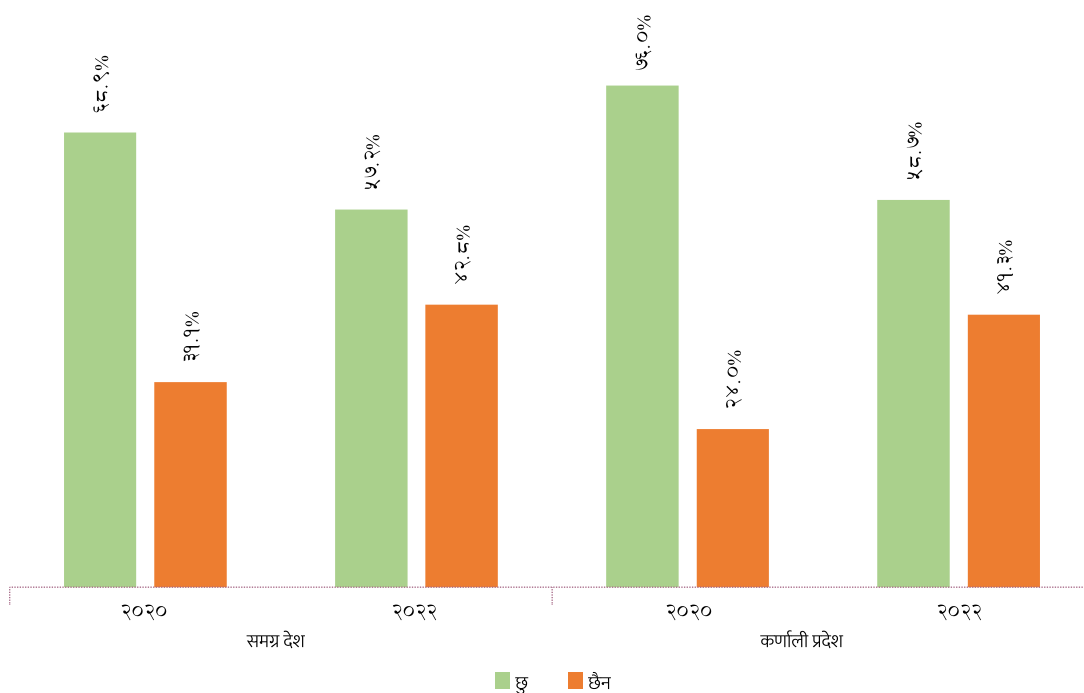

चित्र ५.१४.१: Q-F1Ai गत वर्षको तुलनामा स्थानीय सरकार (नगरपालिका/गाउँपालिका) जनताको आवश्यकताप्रति कतिको उत्तरदायी बनेको छ जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

स्थानीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूप्रतिको सन्तुष्टि

कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूको ठूलो हिस्सा (५८.७%) ले आफ्नो स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरू प्रति आफुहरू सन्तुष्ट रहेको बताएका छन् । आफ्नो स्थानीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूप्रति सन्तुष्ट हुने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०२० मा रहेको ७६% बाट घटेर सन् २०२२ मा ५८.७% पुगेको छ । यसैगरी कर्णाली प्रदेशका करीब पाँचमध्ये दुई (४९.३%) उत्तरदाताहरू भने आफ्नो स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरू प्रति सन्तुष्ट नभएको देखिएको छ । असन्तुष्ट उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् २०२० मा रहेको २४% बाट बढेर सन् २०२२ मा ४९.३% पुगेको छ । सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशमा, स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाप्रति उत्तरदाताहरूको समग्र सन्तुष्टिको स्तर राष्ट्रिय आँकडा अनुस्यू रहेको छ ।

स्थानीय सरकारले प्रदान गरेका सेवाहरूप्रतिको सन्तुष्टि, वर्ष अनुसार

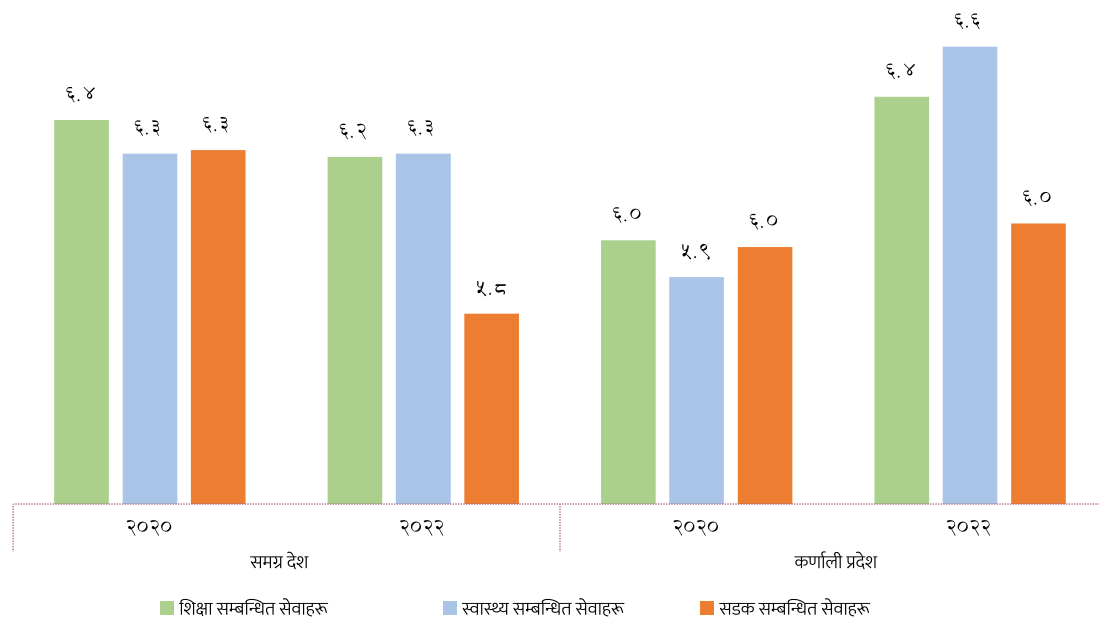
चित्र ५.१४.२: Q-E13g. समग्रमा, के तपाईं आफ्नो क्षेत्रको स्थानीय सरकारले (ग्रामीण नगरपालिका/नगरपालिका) प्रदान गरेका सेवाहरूबाट सन्तुष्ट हुनुहुन्छ ? (संख्या = १००८) ("भन्नु चाहन्छु" भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

कर्णाली प्रदेशमा शहरी नगरपालिकाका उत्तरदाताहरू (५०.२%) भन्दा गाउँपालिकाका बढी (६७.२%) उत्तरदाताहरू स्थानीय सरकारले दिने सेवाबाट सन्तुष्ट रहेका छन् । स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सेवाहरूप्रति हिमाली क्षेत्रको (५४.६%) भन्दा पहाडी क्षेत्रमा बस्ने बढी (७९%) उत्तरदाताहरू सन्तुष्ट रहेका देखिएको छ । जातीय समूहमा, पहाडी दलित समुदायका आधा (५०%) उत्तरदाताहरू, पहाडी जाति समुदायका करीब पाँचमध्ये तीन (६९.८%) र पहाडी आदिवासी/जनजाति समुदायका (६०.९%) उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकारले प्रदान गरेको सेवाबाट सन्तुष्ट रहेको जनाएका छन् ।

स्थानीय सरकारले प्रदान गरेको शिक्षा, स्वास्थ्य र सडक सेवाहरूप्रति सन्तुष्टि

सर्वेक्षणमा स्थानीय सरकारले प्रदान गरेको शिक्षा, स्वास्थ्य र सडक सेवाप्रति उत्तरदाताहरू कतिको सन्तुष्ट छन् भनी बुझ्न खोजिएको थियो । सोको लागि उत्तरदातालाई आफ्नो सन्तुष्टीको स्तर मापनको लागि शून्यदेखि दश अंक सम्म दिन भनिएको थियो, जसमा शून्यले "धेरै असन्तुष्ट" र दशले "धेरै सन्तुष्ट" संकेत गर्छ । यसरी हेर्दा, जनताहरूको यी सेवाहरूप्रतिको औसत सन्तुष्टिको स्तर ६.० देखि ६.६ सम्म रहेको देखियो (चित्र ५.१४.३) । स्थानीय सरकारले प्रदान गर्ने सडक सम्बन्धी सेवा बाहेक शिक्षा र स्वास्थ्य सम्बन्धी सेवामा कर्णाली प्रदेशका वासिन्दाको सन्तुष्टिको औसत स्तर उस्तै रहेको छ ।

शिक्षा, स्वास्थ्य र सडकसम्बन्धी सेवाहरूप्रतिको औसत सन्तुष्टि, बर्ष अनुसार (अंक)

चित्र ५.१४.३: Q-E10H a,b,c. आफ्नो क्षेत्रमा गाउँपालिका/नगरपालिकाले उपलब्ध गराएको शिक्षा, स्वास्थ्य र सडक सम्बन्धी सेवाहरूबाट तपाईं कतिको सन्तुष्ट हुनुहुन्छ ? (संख्या = १००)

५.१५ स्थानीय निर्वाचन

सन् २०२२, मे १३ मा भएको स्थानीय निर्वाचनप्रति आममानिसको सहभागीता र धारणालाई बुझ्न सर्वेक्षणमा स्थानीय निर्वाचनसँग संबन्धित विभिन्न प्रश्नहरू सोधिएको थियो । सर्वेक्षणमा निर्वाचनमा उत्तरदाताहरूको सहभागीता, निर्वाचनको नतिजाबाट सन्तुष्टि, स्थानीय निर्वाचनबाट अपेक्षा, स्वतन्त्र र स्थानीय निर्वाचनको निष्पक्षता, मतदानको गर्नुको कारण, र मतदान केन्द्रहरूमा जनताको पहुँचका विषयहरूमा प्रश्नहरू सोधिएको थियो ।

सन् २०२२ को स्थानीय निर्वाचन^{१५} मा कर्णाली प्रदेशमा पाँचमध्ये भण्डै चार जनाले (८३.७%) स्थानीय निर्वाचनमा मतदान गरेको बताएका छन् भने १६.३% उत्तरदाताहरूले निर्वाचनमा भाग नलिएको उल्लेख गरेका छन् । सन् २०१७ मा ७७.७% र सन् २०२२ मा ८३.७% उत्तरदाताहरूले निर्वाचनमा भाग लिएको उल्लेख गरेका छन् । तथ्याङ्क हेर्दा, मतदान गर्ने उत्तरदाताहरूको संख्यामा उल्लेखनीय भिन्नता नभएको देखिन्छ ।

कर्णाली प्रदेशका अधिकांश (९२.२%) उत्तरदाताहरूले सन् २०२२ को निर्वाचन स्वतन्त्र र निष्पक्ष भएको उल्लेख गरेका छन्, उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०१७ मा उल्लेख गरिएको (९०.७%) भन्दा केहि बढी रहेको छ । अर्कोतर्फ, उत्तरदाताहरूको सानो हिस्सा (१.२%) ले निर्वाचन स्वतन्त्र र निष्पक्ष नभएको विश्वास गरेका छन् । स्थानीय निर्वाचन स्वतन्त्र र निष्पक्ष नभएको उल्लेख गर्ने उत्तरदातामध्ये ६०.३% ले निर्वाचनमा बल, पैसा र घुसखोरीको प्रयोग भएको र त्यसपछि ५२.२% उत्तरदाताहरूले समस्या वा विवाद भएको, साथै ३९.५% उत्तरदाताहरूले मानिसहरूलाई धम्की दिएको जस्ता कारणहरूले गर्दा स्थानीय निर्वाचन स्वतन्त्र र निष्पक्ष नभएको बताएका छन् ।

कर्णाली प्रदेशका ८१% उत्तरदाताहरूले सन् २०२२ को निर्वाचनको नतिजाबाट खुसी वा धेरै खुसी भएको उल्लेख गरेका छन् । स्थानीय निर्वाचनले उनीहरूको आफ्नो जीवनमा पार्ने प्रभावबारे सोध्दा करीब आधा (४७.१%) जसो उत्तरदाताहरूले स्थानीय चुनावले उनीहरूको आफ्नो जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने विश्वास गरेका छन् भने पाँचमध्ये दुई (४०.२%) ले स्थानीय चुनावले उनीहरूको जीवनमा कुनै प्रभाव नपर्ने बताएका छन् ।

स्थानीय निर्वाचनले आफ्नो जीवनस्तरमा सुधार ल्याउँछ भन्ने विश्वास गर्ने उत्तरदाताहरूले त्यसको निम्न कारणहरू: सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सुधार हुने (५४.३%), नेताहरू जवाफदेहीता हुने (४८.४%) र निर्वाचनपछि स्थानीय नेताहरू समुदायको आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्नेतर्फ लाग्छन् (४५.२%) भन्ने विश्वास ब्यक्त गरेका छन् ।

१५ नेपालको निर्वाचन आयोगको रेकर्ड अनुसार २०७९ को स्थानीय निर्वाचनमा ६४% मतदाताले मतदान गरेका थिए । निर्वाचन आयोगको तथ्याङ्कको तुलनामा हाम्रो सर्वेक्षणमा बढी व्यक्तिले स्थानीय निर्वाचनमा मतदान गरेको देखिन्छ।

मतदान गर्ने निर्णयको आधार

स्थानीय निर्वाचनमा मतदान गरेका ८३.७% उत्तरदाताहरूलाई भोट हाल्ने निर्णय के को आधारमा गर्नुभएको थियो भनेर सोधिएको थियो । यसमा दशमध्ये करीब चार (४५%) ले राजनीतिक दलको उम्मेदवारलाई मन पराएको कारणले भोट हालेको भन्ने उल्लेख गरेका छन् भने २६.७% ले उम्मेदवारलाई चिनेकोले भोट गरेको, २१.७% ले साथीहरू/परिवारका सदस्यहरूले भोट गर्न भनेकोले भोट गरेको र १८.७% ले स्वतन्त्र उम्मेदवार भएकोले साथै उसले उठाएका सिद्धान्तहरू मन परेकोले भोट हालेको भन्ने उल्लेख गरेका छन् ।

मतदान केन्द्रमा पहुँच

स्थानीय चुनावमा मतदान गरेको भन्ने (८३.७%) उत्तरदाताहरूलाई सम्बन्धित मतदान केन्द्रमा मतदान गर्ने प्रक्रिया कतिको सजिलो थियो भनेर सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका बहुसंख्यक (८१.२%) मतदाताले आ-आफ्नो मतदान केन्द्रमा मतदान गर्न सजिलो भएको बताएका छन् भने दशमध्ये एक (१३.७%) ले धेरै सहज भएको बताएका थिए भने ४.७% ले गाह्रो भएको र ०.४% ले निकै गाह्रो भएको भनेका थिए ।

मतदान केन्द्रमा मतदान गर्ने प्रक्रिया सजिलो भएको उल्लेख गर्नुमा उत्तरदाताहरूले निम्न कारणहरूः मतदान केन्द्रहरू नजिक भएको (६३.१%), मतपत्र सहजै बुझ्न सकिने भएको (४१.९%), मतदान केन्द्रमा सहज पहुँच भएको (४१.९%), विभिन्न वर्गका मानिसका लागि छुट्टाछुट्टै लाइनको व्यवस्था भएको (२९%) र सुरक्षाकर्मीहरू सहयोगी भएको (१०.७%) उल्लेख गरेका छन् ।

निर्वाचित स्थानीय प्रतिनिधिसंगको सम्पर्क र सन्तुष्टिको स्तर

कर्णाली प्रदेशका थोरै (९%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो व्यक्तिगत वा सामुदायिक समस्याहरूको बारेमा छलफल गर्न आफ्ना निर्वाचित पदाधिकारीहरूसँग सम्पर्क गरेको उल्लेख गरेका छन् । जबकि, उत्तरदाताहरूको तुल्य हिस्सा (९१%) ले आफ्ना निर्वाचित प्रतिनिधिहरूसँग कहिल्यै सम्पर्क नगरेका बताएका छन् । सन् २०१७ मा ११.२% उत्तरदाताहरूले जननिर्वाचित अधिकारीसँग आफ्नो व्यक्तिगत वा सामुदायिक समस्याहरूको छलफल गर्न सम्पर्क गरेको उल्लेख गरेका थिए भने उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा सन् २०२२ मा घटेर ९% मा भरेको छ ।

व्यक्तिगत वा समुदायले अनुभव गरेका समस्याहरू समाधान गर्न आफ्ना निर्वाचित अधिकारीहरूसँग सम्पर्क गर्ने ९% उत्तरदाताहरूलाई उनीहरू उक्त सम्पर्कको नतिजाबाट कतिको सन्तुष्ट हुनुभयो भनेर थप प्रश्न सोधिएको थियो । व्यक्तिगत वा समुदायले अनुभव गरेका समस्याहरू समाधान गर्न आफ्ना निर्वाचित अधिकारीहरूसँग सम्पर्क गर्ने आधाभन्दा थोरै कम ४४.२% उत्तरदाताहरूले केही हदसम्म सन्तुष्ट भएको र ९.८% ले आफूहरू धेरै सन्तुष्ट भएको उल्लेख गरे । अर्कोतर्फ, "असन्तुष्ट" र "धेरै असन्तुष्ट" भन्ने उत्तरदाताहरूको अंश क्रमशः ३३.७% र ९.२% रहेको छ । सन् २०१७ को तुलनामा सन् २०२२ मा "धेरै सन्तुष्ट" र "सन्तुष्ट" भएको बताउने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा उल्लेखनीय गिरावट आएको देखिन्छ । त्यसैगरी, सन् २०१७ को तुलनामा सन् २०२२ मा "असन्तुष्ट" र "धेरै असन्तुष्ट" उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा भने उल्लेख्य वृद्धि भएको देखिन्छ ।

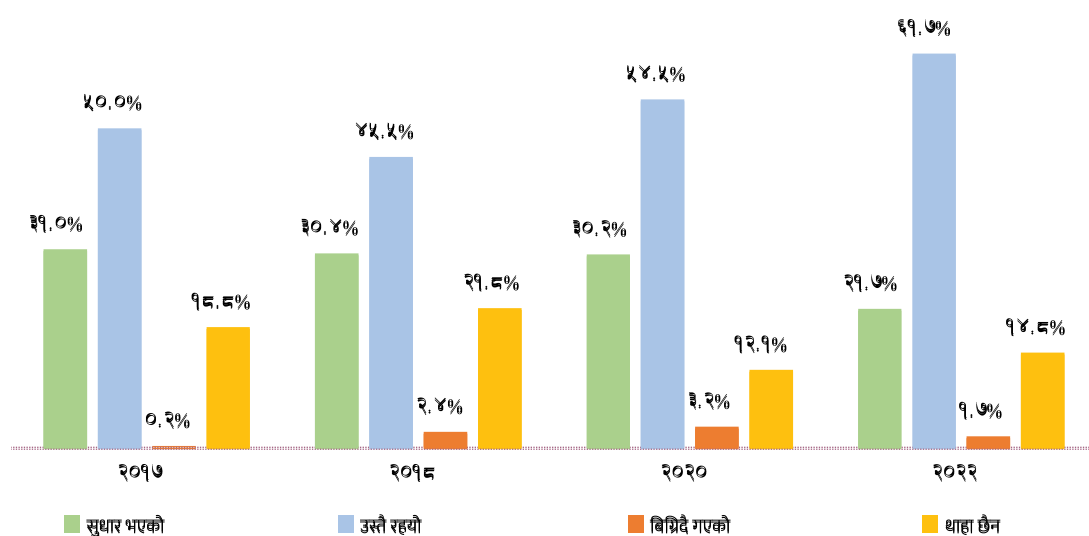
६. आर्थिक दृष्टिकोण र सूचनामा पहुँच

६.१ स्थानीय आर्थिक अवस्थाप्रतिको धारणा

सन् २०२२ को सर्वेक्षणमा स्थानीय क्षेत्र (गाउँपालिका वा शहरी नगरपालिका) को आर्थिक अवस्था को बारेमा उत्तरदाताहरूको विचारहरू जान्नका लागि विभिन्न प्रश्नहरू सोधिएको थियो । सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशका २१.७% उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको आर्थिक अवस्था सुधार हुँदै गएको उल्लेख गरेका छन् भने ६१.७% ले यथावत रहेको बताएका छन् । उत्तरदाताहरूको सानो हिस्सा (१.७%) ले आफ्नो स्थानीय नगरपालिका/गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्था बिग्रँदै गएको बताएका छन् ।

समग्रमा आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको आर्थिक अवस्था सुधार हुँदै गइरहेको छ भनेर आशावादी हुने उत्तरदाताहरूको हिस्सा बिगतका तीन सर्वेक्षण वर्षहरूमा स्थिर रहेको मा सन् २०२२ मा भने केहि गिरावट आएको छ । सन् २०१७ देखि सन् २०२० सम्म आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको आर्थिक अवस्था प्रती आशावादी हुने उत्तरदाताहरूको हिस्सा स्थिर (३१%) रहेता पनि सन् २०२२ सम्म पुग्दा उक्त हिस्सामा ८.५% अंकले घटेर २१.७% मा सीमित रहेको छ । यसैबीच, आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको आर्थिक अवस्था बिग्रँदै गएको भन्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा पनि सन् २०२० मा रहेको ३.२% बाट सन् २०२२ मा १.७% मा घटेको देख्न सकिन्छ । त्यसैगरी, आफ्नो स्थानीय क्षेत्रको आर्थिक अवस्था 'उस्तै रहेको छ' भन्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् २०२२ मा अत्यधिक रहेको छ ।

शहरी/ग्रामीण नगरपालिकाको आर्थिक अवस्थाप्रतिको धारणा, वर्ष अनुसार

चित्र ६.१.१: Q-G1. तपाईंको नगरपालिका/गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्था सुधार भइरहेको छ जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८) ('भन्न चाहान्ने' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

सर्वेक्षणको तथ्यांकलाई हेर्दा, उत्तरदाताहरूको शैक्षिक पृष्ठभूमि र आयस्तरले स्थानीय नगरपालिका/गाउँपालिकाको आर्थिक अवस्थाप्रति उत्तरदाताहरूको दृष्टिकोणमा पनि केही प्रभाव परेको देख्न सकिन्छ । समग्रमा स्थानीय क्षेत्रको आर्थिक अवस्था सुधार हुँदै गइरहेको छ भन्ने धारणा उत्तरदाताहरूको शिक्षाको स्तरसँग बढ्दै गइरहेको देखिन्छ ।

आफ्नो पालिकाको आर्थिक अवस्था राम्रो हुँदै गएको छ भनी प्रतिक्रिया व्यक्त गर्ने २१.७% उत्तरदाताहरूलाई आर्थिक अवस्था राम्रो हुँदै जानुको कारण के होला भनी सोधिएको थियो । यसको जवाफमा उत्तरदाताहरूले पूर्वाधार राम्रो हुनु (३५.३%), काम खोज्न सजिलो हुनु (३२.९%), खानेपानी आपूर्तिमा सुधार हुनु (३२.८%), लगानीका अवसरहरू धेरै हुनु (१४.७%) र उत्पादनहरू बिक्रीको लागि बजार पहुँच सजिलो हुनु (१०.१%) जस्तालाई समावेश गरेका छन् ।

सन् २०२२ मा, उत्तरदाताहरूको सानो संख्या (१.७%) ले मात्र आफ्नो पालिकाको आर्थिक अवस्था बिग्रँदै गएको भन्ने प्रतिक्रिया दिएता पनि तीमध्ये उत्तरदाताहरूको ठुलो हिस्सा (६१.९%) ले बढ्दो भ्रष्टाचार र घुसखोरीलाई यसको प्रमुख कारणको रूपमा लिएका छन् । त्यसैगरी २२.३% उत्तरदाताहरूले पूर्वाधार बिग्रँदै जानु, १८.७% ले काम नपाउनु र (१८.२% ले सरकारी सहायता सेवाहरू कम हुँदै जानुलाई आफ्नो पालिकाको आर्थिक अवस्था बिग्रनुको अन्य कारणको रूपमा उल्लेख गरेका छन् । यसका साथसाथै, उत्तरदाताहरूले उल्लेख गरेका अन्य कारणहरूमा: खानेपानी आपूर्ति खराब हुँदै जानु (११.२%) र उनीहरूको स्थानीय नगरपालिकाहरूमा तालिम अवसरहरूमा कम हुनु (८%) रहेका छन् ।

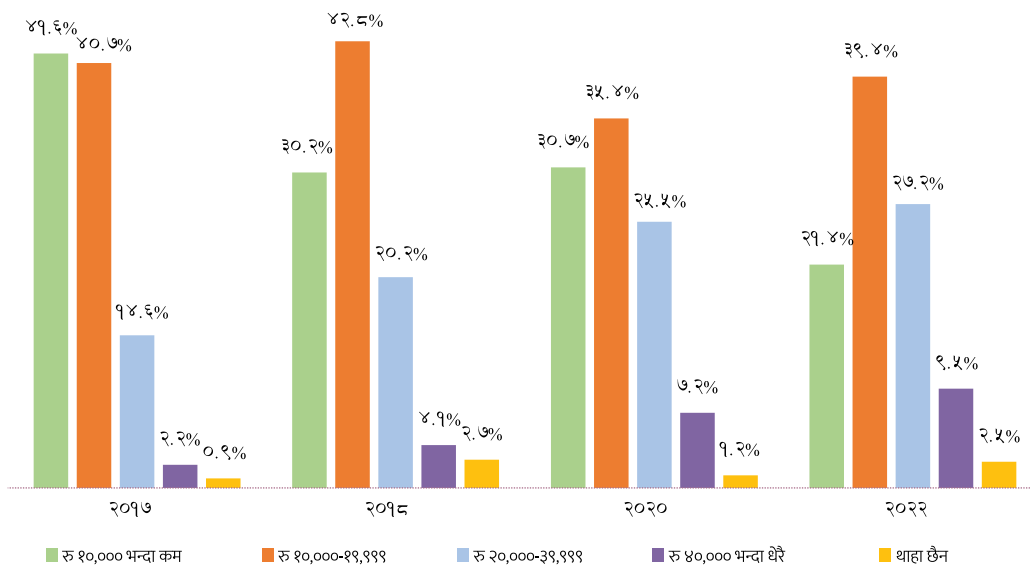
सन् २०१७ मा उत्तरदाताहरूको सबैभन्दा बढी हिस्सा (७५.९%) ले लगानीको अवसरहरू कम हुनु, साथै काम पाउन गाह्रो हुनु र बढ्दो भ्रष्टाचार र घुसखोरी (३८.०% प्रत्येक) लाई उनीहरूको सम्बन्धित नगरपालिकाको आर्थिक अवस्था बिग्रनुको मुख्य कारण मानेका थिए तर, यो वर्ष सन् २०२२ मा, उत्तरदाताहरूको यो अंश क्रमशः ७.९% र १८.७% मा भरेको छ । बढ्दो भ्रष्टाचार र घुसखोरीका कारण आफ्नो आर्थिक अवस्था नाजुक हुँदै गएको बताउने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१७ मा रहेको ३८.०% बाट बढेर सन् २०१८ मा ५८.०% र सन् २०२२ मा ६१.९% मा पुगेको छ ।

६.२ व्यक्तिगत तथा पारिवारिक आमदानी

सर्वेक्षणमा उत्तरदाताहरूको व्यक्तिगत र घरपरिवारको मासिक आमदानीको बारेमा पनि प्रश्न सोधिएको थियो । समग्रमा, कर्णाली प्रदेशका ३६.७% उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरपरिवारको औसत आमदानी मासिक रु२० हजारभन्दा बढी रहेको र करीब पाँचमध्ये दुई (३९.४%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरपरिवारका मासिक आमदानी रु१० हजार देखि रु१९ हजार ९ सय ९९ सम्म रहेको उल्लेख गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको पाँच मध्ये एक जना (२१.४%) ले आफ्नो घरपरिवारको औसत आमदानी मासिक रु १० हजारभन्दा कम भएको उल्लेख गरेका छन् ।

सर्वेक्षण वर्षहरूमा, आफ्नो घरपरिवारको औसत मासिक आमदानी रु १० हजारभन्दा कम रहेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात घट्दै गएको छ । त्यस्तै, आफ्नो घरायसी आमदानीको दायरा मासिक रु १० हजार देखि रु १९ हजार ९ सय ९९ भित्र रहेको बताउनेहरूको हिस्सा सन् २०१८ मा बढी (४२.८%) भएता पनि अहिले यो घट्दै गएको छ । आफ्नो घरायसी आमदानी मासिक रु १० हजार देखि १९ हजार ९ सय ९९ भित्र रहेको उल्लेख गर्नेहरूको संख्या सन् २०१८ को भन्दा सन् २०२२ मा ३.४% अंकले कम रहेको छ । त्यस्तै गरी, कर्णाली प्रदेशमा आफ्नो घरायसी मासिक आमदानी रु ४० हजार र त्योभन्दा बढी भएको बताउने उत्तरदाताहरूको अनुपात बढ्दै गएको छ । सन् २०१७ मा उत्तरदाताहरूको यो अंश २.२%, सन् २०१८ मा ४.१% र सन् २०२० मा बढेर ७.२% पुगेको मा उत्तरदाताहरूको यो अंश सन् २०२२ मा उच्चतम (९.५%) रहेको छ ।

औसत मासिक घरायसी आय, बर्ष अनुसार

चित्र ६.२१: Q-G4. गत बर्ष तपाईंको घरपरिवारको आम्दानी प्रतिमहिना लगभग कति जति थियो ? (संख्या = ९९८) (‘भन्न चाहान्ना’ भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

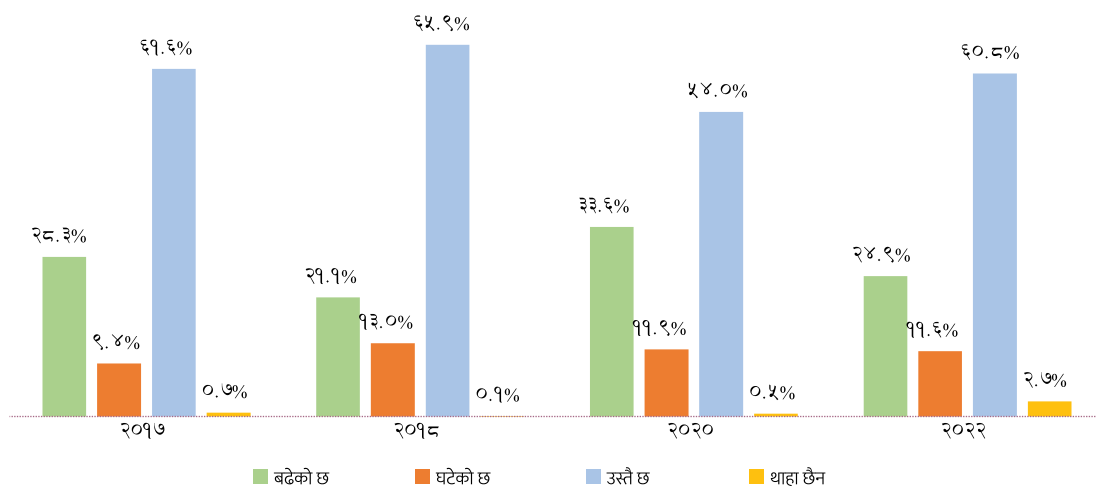
कर्णाली प्रदेशमा, आफ्नो घरायसी आम्दानी मासिक रु १० हजार देखि १९ हजार ९ सय ९९ सम्म रहेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात शहरी नगरपालिका (१६.०%) को तुलनामा गाउँपालिकामा (२७.२%) बढी रहेको छ । जबकि, औसत मासिक आम्दानी रु ४० हजार वा सो भन्दा बढी रहेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात गाउँपालिकामा (७.२%) भन्दा शहरी नगरपालिकामा बढी (११.७%) रहेको छ ।

हिमाली क्षेत्रमा बसोबास गर्ने मानिसहरूको औसत घरायसी आम्दानी पहाडमा बस्नेहरूको तुलनामा कम रहेको छ । जात/जातीयताको आधारमा हेर्दा, पहाडी दलित समुदायका ६.५% उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरायसी आम्दानी मासिक रु ४० हजार वा सोभन्दा बढी भएको उल्लेख गरेका छन् । यो हिस्सा पहाडी आदिवासी/जनजाति समुदायका (१५.२%) र पहाडी जाति समुदायका (१०.०%) उत्तरदाताहरूले उल्लेख गरेको भन्दा कम रहेको छ । करीब पाँचमध्ये दुई (४५.२%) पहाडी दलित उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरपरिवारको मासिक घरायसी आम्दानी रु १० हजार देखि १९ हजार ९ सय ९९ भित्र रहेको उल्लेख गरेका छन् ।

घरपरिवारको आम्दानीमा आएको परिवर्तन

गत बर्षको तुलनामा कर्णाली प्रदेशमा अधिकांश (६०.८%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरपरिवारको आम्दानीमा सन् २०२२ मा कुनै परिवर्तन नभएको उल्लेख गरेका छन् । करीब एक चौथाई (२४.९%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरायसी आम्दानी बढेको र दशमध्ये मध्ये एक (११.६%) ले आफ्नो घरायसी आम्दानी घटेको बताएका छन् । अधिल्लो सर्वेक्षण बर्षहरूमा जस्तै, धेरै उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरायसी आम्दानी घटेको भन्दा बढेको उल्लेख गरेका छन् । यद्यपि, सन् २०२० को तुलनामा, सन् २०२२ मा थोरै व्यक्तिहरूले आफ्नो घरपरिवारको आय वृद्धि भएको उल्लेख गरेका छन् । सन् २०२० मा ३३.६% उत्तरदाताहरूले आफ्नो घरायसी आम्दानी बढेको बताएका थिए भने सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको उक्त अनुपातमा ८.७% अंकले कमी आएको छ । अर्कोतर्फ, आफ्नो घरपरिवारको आयमा कमी आएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०२० मा र सन् २०२२ मा समान (क्रमशः ११.९% र ११.६%) रहेको पाइन्छ । सर्वेक्षणका बर्षहरूमा, आफ्नो घरायसी आम्दानी उस्तै रहेको बताउने उत्तरदाताहरूको अंशमा उतारचढाव देख्न सकिन्छ । आफ्नो घरायसी आम्दानी उस्तै रहेको बताउने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०१७ मा ६१.६% रहेकोमा सन् २०१८ मा बृद्धी भएर ६५.९% पुगेको र सन् २०२० मा उत्तरदाताहरूको उक्त हिस्सामा केहि गिरावटआई ५४% पुगेकोमा सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको यो हिस्सामा ६.८% अंकले बृद्धी भई ६०.८% पुगेको छ ।

घरपरिवारको आम्दानीमा आएको परिवर्तन, बर्ष अनुसार

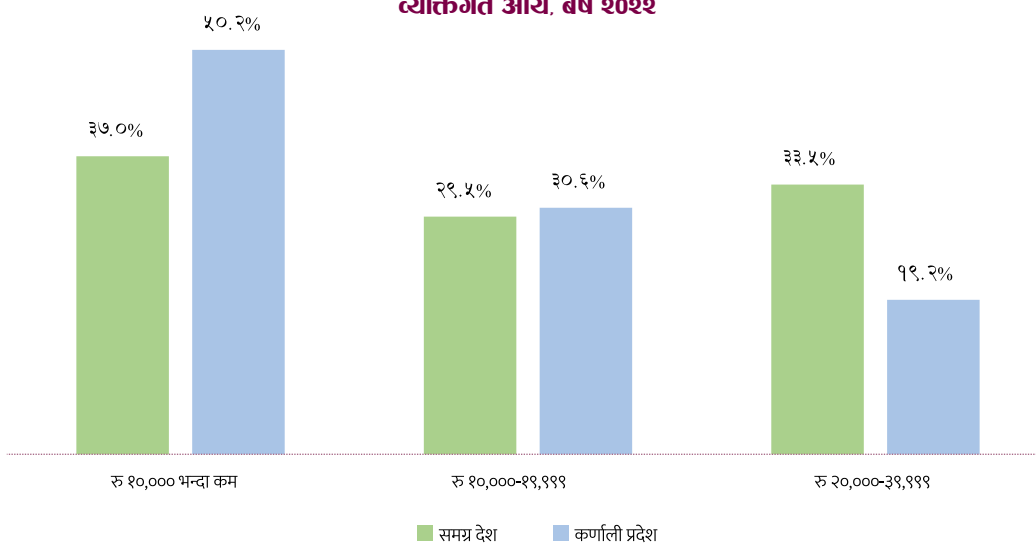
चित्र ६.२२: Q-G5. गएको एक बर्षमा तपाईंको घर परिवारको आम्दानीमा कस्तो परिवर्तन भएको छ ? (संख्या = १००८) ('भन्न चाहान्नु' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

व्यक्तिगत आम्दानी

घरपरिवारको मासिक आम्दानीबाहेक, सर्वेक्षणमा उत्तरदाताहरूको व्यक्तिगत मासिक आयको बारेमा पनि प्रश्न सोधिएको थियो । यस प्रश्नको लागि, कर्णाली प्रदेशका २८% उत्तरदाताहरूले या त जवाफ दिन अस्वीकार गरे या त मासिक आयको कुनै स्रोत नभएको उल्लेख गरेका छन् । यस्तो जवाफ दिने उत्तरदाताहरूमा मुख्यतया विद्यार्थीहरू र कृषि वा घरायसी काममा संलग्न व्यक्तिहरू रहेका छन् । पुरुषहरूको तुलनामा लगभग दोब्बर महिला उत्तरदाताहरूले व्यक्तिगत मासिक आम्दानीको जवाफ दिन अस्वीकार गरेका छन् ।

कर्णाली प्रदेशमा आफ्नो व्यक्तिगत आय उल्लेख गरेका उत्तरदाताहरूको करीब पाँचमध्ये एक (१९.२%) ले व्यक्तिगत मासिक आम्दानी रु२० हजार वा सोभन्दा बढी भएको उल्लेख गरेका छन्, जुन सन् २०२२ मा राष्ट्रिय आँकडा मा उल्लेख गरिएको हिस्साको तुलनामा १४.३% अंकले कम रहेको छ । त्यसैगरी कर्णाली प्रदेशमा आफ्नो व्यक्तिगत आय रु १० हजारभन्दा कम भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा राष्ट्रिय आँकडा (३७%) भन्दा १३.२% अंकले बढी (५०.२%) रहेको छ ।

व्यक्तिगत आय, बर्ष २०२२

चित्र ६.२३: Q-G6C. गएको एक बर्षमा तपाईंको आफ्नो मासिक आम्दानी लगभग कति जति थियो ? (संख्या = ७२६) ('भन्न चाहान्नु' भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

कर्णाली प्रदेशको शहरी नगरपालिकामा बस्ने २३.७% उत्तरदाताहरू र गाउँपालिकामा बस्ने १५% उत्तरदाताहरूले आफ्नो व्यक्तिगत आमदानी रु २० हजार वा सोभन्दा बढी भएको उल्लेख गरेका छन् । कर्णाली प्रदेशको शहरी नगरपालिकाका करीब आधा (४८%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो व्यक्तिगत आमदानी रु १० हजारभन्दा कम रहेको बताए भने गाउँपालिकामा यो अनुपात ५२.१% मा रहेको छ । यसैगरी कर्णाली प्रदेशको हिमाली क्षेत्रका ५०.६% उत्तरदाताहरू र पहाडी क्षेत्रका ४९.८% उत्तरदाताहरूले आफ्नो व्यक्तिगत आमदानी रु १० हजारभन्दा कम रहेको बताएका छन् । जबकि, हिमाली क्षेत्रमा बसोबास गर्ने ३४.२% उत्तरदाताहरूले आफ्नो व्यक्तिगत आमदानी रु १० हजार देखि रु २० हजारसम्म रहेको जनाएका छन् । हिमाली क्षेत्रमा बसोबास गर्ने (१५.२%) उत्तरदाताहरूले र पहाडमा बसोबास गर्ने (२१.१%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो व्यक्तिगत आमदानी रु २० हजार रहेको बताएका छन् ।

कर्णाली प्रदेशमा, ५२.२% पहाडी दलित र ४९.५% पहाडी जातिले आफ्नो व्यक्तिगत आमदानी रु १० हजारभन्दा कम रहेको बताए । त्यसैगरी, ३४.५% पहाडी आदिवासी/जनजाति समुदायका उत्तरदाताहरूले आफ्नो व्यक्तिगत आमदानी रु २० हजार भन्दा बढी रहेको बताएका छन् । उत्तरदाताहरूको व्यक्तिगत आय, शिक्षाको उच्च स्तरसंग पनि सम्बन्धित रहेको देखिन्छ । उदाहरणका लागि प्राथमिक शिक्षा पाएका ९% उत्तरदाताहरूको तुलनामा, स्नातक र सो भन्दा माथिको शिक्षा भएको ८१.८% उत्तरदाताहरूले आफ्नो व्यक्तिगत आमदानी रु २० हजार वा सोभन्दा बढी भएको उल्लेख गरेका छन् ।

६.३ वैदेशिक रोजगार र विप्रेषण

सन् २०२२ मा, कर्णाली प्रदेशका ३०.४% उत्तरदाताहरूले आफ्नो परिवारको कम्तीमा एक सदस्य विदेशमा काम गर्न गएको उल्लेख गरेका छन् । कर्णाली प्रदेशमा आफ्नो परिवारको कम्तीमा एक सदस्य विदेशमा काम गर्न गएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सर्वेक्षण वर्षहरूमा क्रमशः बृद्धि भईरहेको देखिन्छ ।

अघिल्लो दुई सर्वेक्षण वर्ष सन् २०१८ र सन् २०२० मा (क्रमशः रहेको १४.९% र १९.६%) उत्तरदाताहरूको तुलनामा सन् २०२२ मा आफ्नो परिवारका सदस्यहरू विदेशमा काम गरेको बताउने उत्तरदाताहरूको हिस्सा बढेर ३०.४% पुगेको छ ।

विदेशमा काम गर्ने परिवार सदस्य दर, वर्ष अनुसार

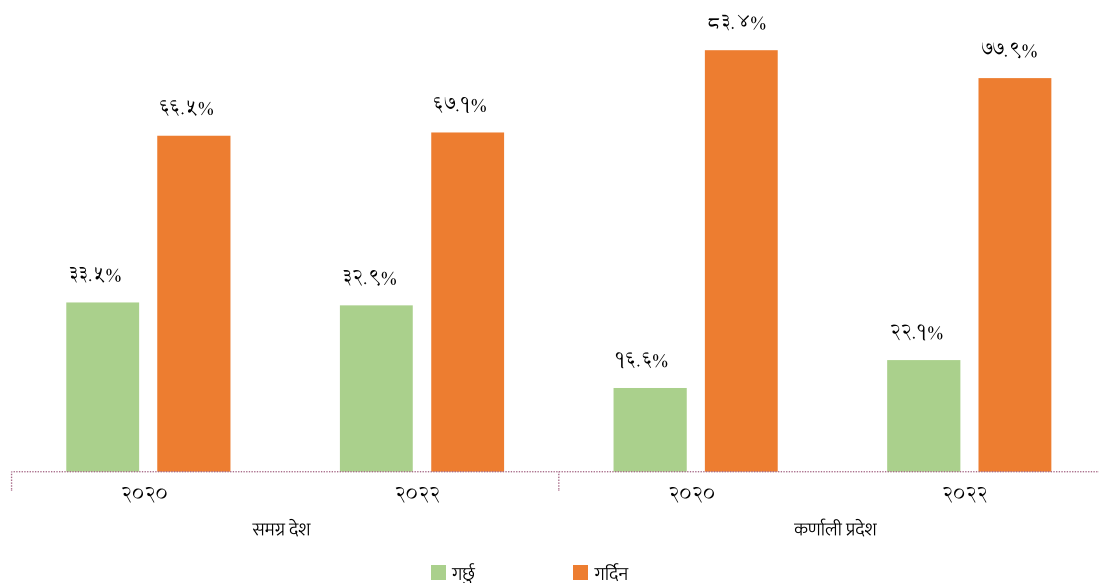

चित्र ६.३.१: Q-G12. तपाईंको परिवारको कोही सदस्य कामको सिलसिलामा हाल विदेशमा हुनुहुन्छ ? (संख्या = १००८) (‘भन्नु चाहान्नु’ भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

आफ्नो परिवारको कम्तीमा एक जना सदस्य विदेशमा काम गरिरहेका छन् भन्ने जवाफ दिएका ३०.४% उत्तरदाताहरूलाई उनीहरूका परिवारका सदस्यहरूले विदेशमा कुनै समस्या भोग्नुपरेको थियो कि भनेर सोधिएको थियो । अधिकांश (८६.४%) उत्तरदाताहरूले उनीहरूको परिवारका सदस्यहरूले विदेशमा कुनै समस्या भोग्नु नपरेको बताएका छन् । उत्तरदाताहरूको सानो हिस्साले चाहिँ उनीहरूका परिवारका सदस्यहरूले विदेशमा सहमति भएको भन्दा कम तलब पाएको (५.६%), सहमति भएको भन्दा फरक काम पाएको (३.१%), शारीरिक चोटपटक वा बिरामी भएका (२.२%) र चरम कामको अवस्था रहेको (१.८%) जस्ता समस्याहरू भोग्नुपरेको उल्लेख गरेका छन् ।

कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई यस सर्वेक्षणमा उनीहरूले आफ्ना परिवारका सदस्य, साथीभाई, आफन्त वा आफूले चिनेका कोही व्यक्तिहरूलाई वैदेशिक रोजगारीमा जान प्रोत्साहित गरे कि गरेनन् भनेर बुझ्ने प्रयास पनि गरिएको थियो । अधिल्लो बर्ष सन् २०२० मा रहेको १६.६% उत्तरदाताहरूको तुलनामा सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशका २२.१% उत्तरदाताहरूले आफूले चिनेका मानिसलाई (परिवारका सदस्य, साथीभाई, आफन्त र अन्य व्यक्तिहरूलाई) वैदेशिक रोजगारीमा जान प्रोत्साहन गर्ने गरेको बताएका छन् । राष्ट्रिय औसत (३२.९%) संग तुलना गर्दा, सन् २०२२ मा कर्णाली प्रदेशका कम (२२.१%) उत्तरदाताले आफ्ना परिवारका सदस्य, साथीभाई, आफन्त र अन्य व्यक्तिलाई वैदेशिक रोजगारीमा जान प्रोत्साहन गर्ने गरेको देखिन्छ ।

वैदेशिक रोजगारीमा जान प्रोत्साहित गर्ने, बर्ष अनुसार

चित्र ६.३.२ Q-G12.4. के तपाईंले तपाइको परिवारका सदस्य वा तपाइले चिनेका अन्य व्यक्तिहरूलाई विदेशमा रोजगार खोज्न प्रोत्साहित गर्नुहुन्छ ? (संख्या = १००८) (भन्न चाहन्न भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

रेमिट्यान्स (विप्रेषण)

कर्णाली प्रदेशमा देशबाहिर र भित्रबाट आउने रेमिट्यान्समा खासै भिन्नता देखिएको छैन । सन् २०२० मा ११.६% ले नेपालभित्र बाट रेमिट्यान्स प्राप्त गरेको जानकारी दिएका थिए भने उत्तरदाताहरूको यो अंश सन् २०२२ मा १३.२% रहेको छ । त्यसैगरी, सन् २०२० मा १९.६% ले र सन् २०२२ मा १९% उत्तरदाताहरूले देश बाहिरबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गरेको उल्लेख गरेका छन् । यसैबीच, सन् २०२२ मा ५७.५% उत्तरदाताहरूले रेमिट्यान्स सम्बन्धि प्रश्न उनीहरूका लागि लागू नहुने बताएका छन् ।

रेमिट्यान्स (विप्रेषण) पाउने संख्या, बर्ष अनुसार

	बर्ष	देश भित्रबाट	देश बाहिरबाट	देश भित्र र बाहिर दुबैबाट रेमिट्यान्स	अहिलेसम्म प्राप्त भएको छैन	लागू नहुने	थाहा छैन
समग्र देश	२०२०	११.६%	१९.६%	२.४%	८.९%	५७.४%	०.९%
	२०२२	१३.२%	१९.०%	२.४%	४.२%	५७.५%	३.७%
कर्णाली प्रदेश	२०२०	११.४%	९.९%	१.५%	१३.३%	६३.०%	१.०%
	२०२२	१३.१%	२२.५%	१.२%	५.४%	५२.६%	५.२%

तालिका ६.३.१: तन्त्रा विगत एक वर्षमा तपाईंले वा तपाईंको परिवारका सदस्यहरूले देश बाहिर वा भित्रबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गर्नुभएको छ ? (संख्या=१००८)^{१६} (भन्न चाहन्न भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

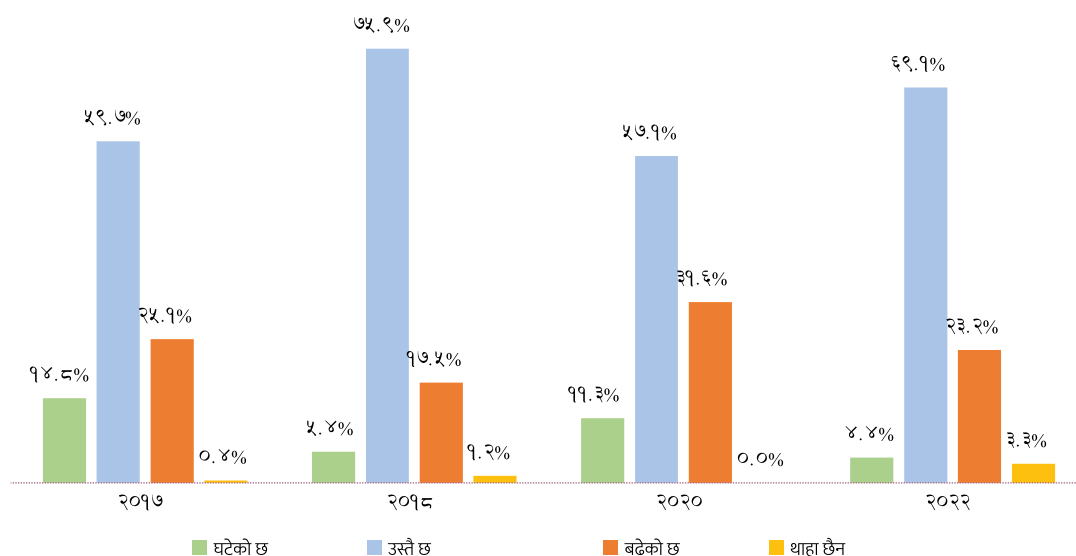
१६ सन् २०१७ र सन् २०१८ मा उत्तरदाताहरूलाई "के तपाईं वा तपाईंको परिवारले देशभित्र वा बाहिरबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गर्नुभएको थियो ?" भनेर सोधिएको थियो, तर सन् २०२० र सन् २०२२ मा उनीहरूलाई "विगत एक वर्षमा तपाईं वा तपाईंको परिवारका सदस्यहरूले देशबाहिर वा भित्रबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गर्नुभएको थियो ?" भनेर सोधिएको थियो ।

गाउँ र शहरी नगरपालिका क्षेत्रमा हेर्ने हो, भने देशभित्र र बाहिरबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गर्नेमा कुनै उल्लेखनीय भिन्नता देखिएको छैन । पहाडी क्षेत्रका १६.४% उत्तरदाताहरूले देश भित्रैबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गरेका छन् भने देश बाहिरबाट २८.६% ले प्राप्त गरेका छन् । हिमाली क्षेत्रका उत्तरदाताहरूमा उक्त अनुपात क्रमशः ३% र ४% रहेको छ । यसैगरी विभिन्न जात जातिहरूमा हेर्दा, ३४.८% पहाडी आदिवासी/जनजातिले देश बाहिरबाट र १७.४% ले देश भित्रबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गरेको पाईएको छ । त्यसैगरी, २४.५% पहाडी दलितले देश बाहिरबाट र ५.३% ले देश भित्रबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गरेको पाईएको छ ।

रेमिट्यान्स (विप्रेषण) मा परिवर्तन

सर्वेक्षणमा देशभित्र, देशबाहिर वा दुवैबाट रेमिट्यान्स प्राप्त गरेको बताउने ३४.६% उत्तरदाताहरूलाई गएको वर्ष र अहिलेको तुलना गर्नुपर्दा तपाईंले प्राप्त गरेको रेमिट्यान्समा कुनै परिवर्तन भएको छ कि भनेर प्रश्न सोधिएको थियो । सन् २०२२ मा, कर्णाली प्रदेशका पाँचमध्ये एक भाग (२३.२%) उत्तरदाताले आफूले प्राप्त गर्ने रेमिट्यान्स बढेको उल्लेख गरेका छन् । आफूले प्राप्त गर्ने रेमिट्यान्स बढेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०१७ मा २५.१%, सन् २०१८ मा १७.५% र सन् २०२० मा ३१.६% रहेको थियो । आफूले प्राप्त गर्ने रेमिट्यान्स घट्दै गएको छ भनी उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंश सर्वेक्षण वर्षहरूमा क्रमशः घट्दै गएको छ (सन् २०१७ मा १४.८%, सन् २०१८ मा ५.४%, र सन् २०२२ मा ४.४%) । सन् २०२० मा आफूले प्राप्त गर्ने रेमिट्यान्स घट्दै गएको छ भनी उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा ११.३% रहेको थियो । आफूले प्राप्त गरेको रेमिट्यान्स उस्तै रहेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको अंश भने सर्वेक्षण वर्षहरूमा लगभग उस्तै छ । उत्तरदाताहरूको यो हिस्सा सन् २०१७ मा ५९.९% रहेकोमा सन् २०१८ मा बृद्धि भएर उच्चतम बिन्दु ७५.९% पुगेकोमा, सन् २०२० मा उत्तरदाताहरूको उक्त हिस्सामा केहि गिरावटआई ५७.९% पुगेको थियो र फेरी सन् २०२२ मा १२% अंकले बृद्धि भएर ६९.९% पुगेको छ ।

रेमिट्यान्स (विप्रेषण) मा परिवर्तन, वर्ष अनुसार

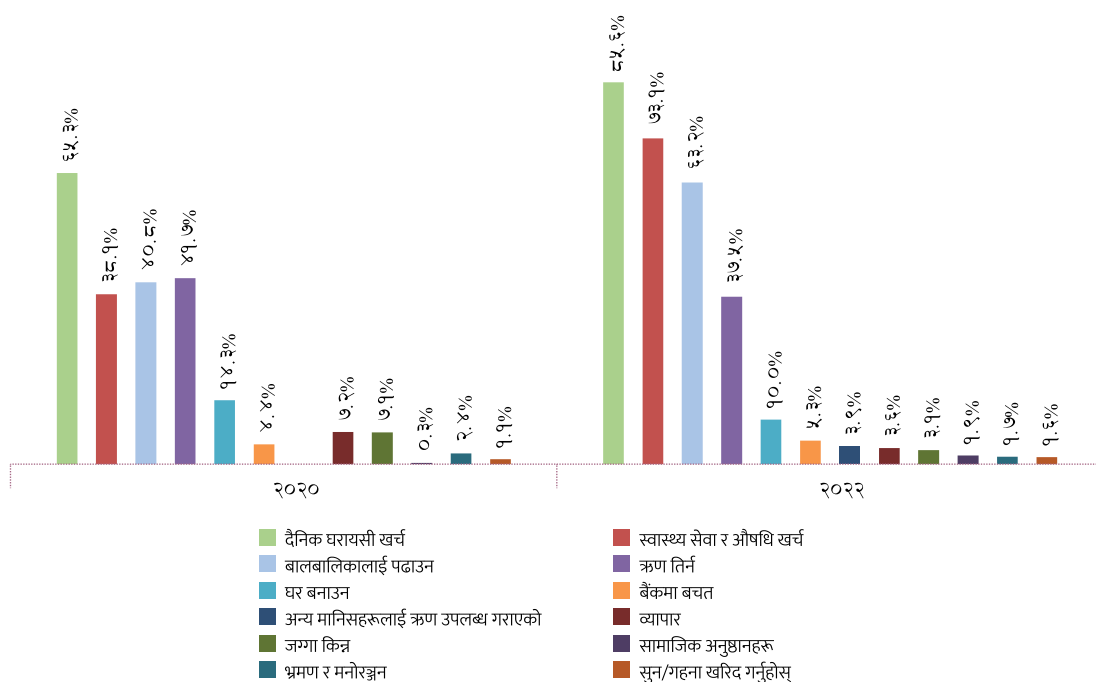

चित्र ६.३.३: Q-G14. अघिल्लो वर्षको तुलनामा तपाईंको घरपरिवारले प्राप्त गरेको रेमिट्यान्स रकम बढेको छ, उस्तै छ कि घटेको छ ? (संख्या = ३७०)

रेमिट्यान्स (विप्रेषण) को उपयोग

रेमिट्यान्स प्राप्त गर्ने ३४.६% उत्तरदाताहरूलाई रेमिट्यान्स रकम के प्रयोजनको लागि खर्च गर्नुभयो भनेर सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका रेमिट्यान्स प्राप्त गर्ने अधिकांश (८५.६%) उत्तरदाताहरूले रेमिट्यान्स आफ्नो दैनिक घर खर्चमा प्रयोग गरेको बताएका छन् । यसका साथै ७३.९% ले स्वास्थ्य सेवा र औषधोपचारमा, ६३.२% ले बालबालिकाको शिक्षामा, ३७.५% ले ऋण तिर्नमा, १०% ले घर बनाउनमा र केही ५.३% ले बैंकमा बचत गर्न प्राप्त रेमिट्यान्स प्रयोग गरेको उल्लेख गरेका छन् । सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा प्राप्त रेमिट्यान्सलाई घरायसी खर्च, स्वास्थ्य सेवा र बालबालिकालाई शिक्षामा प्रयोग गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा बढेको छ भने ऋण चुक्ता गर्न प्रयोग गर्ने, बैंकमा बचत गर्ने र घर बनाउन प्रयोग गर्ने उत्तरदाताहरूको घटेको छ ।

रेमिट्यान्सको प्रयोग, बर्ष अनुसार

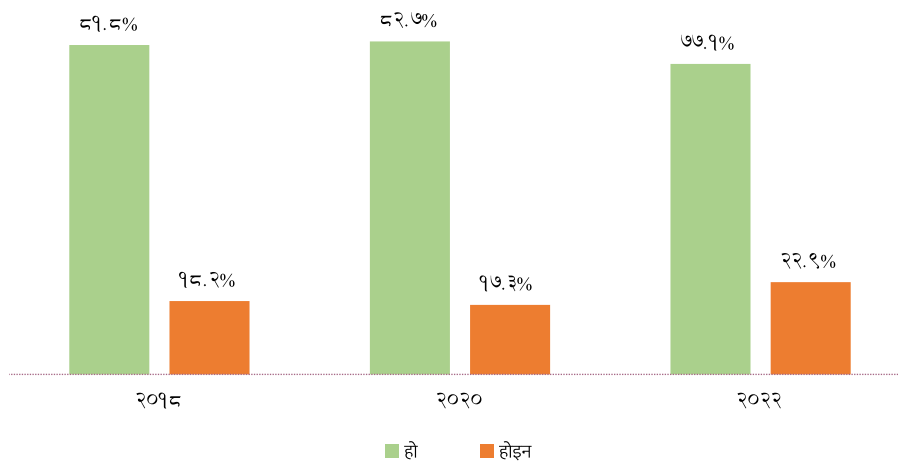

चित्र ६.३४: Q-G14A. तपाईं वा तपाईंको परिवारका सदस्यहरूले प्राप्त गरेको रेमिट्यान्स रकम मुख्यतः कुन कामको लागि खर्च गर्नु भएको छ ? (संख्या = ३७०)

६.४ बीमाबारे जानकारी र पहुँच

उत्तरदाताहरूले विभिन्न प्रकारका बीमाहरूको बारेमा सुनेका छन् कि छैन भनेर जान्न गणकहरूले उनीहरूलाई विभिन्न आठ प्रकारका बीमाहरूको बारेमा पढेर सुनाएका थिए । कर्णाली प्रदेशका अधिकांश (७७.९%) उत्तरदाताहरूले विभिन्न प्रकारका बीमाहरूको बारेमा सुनेको बताएका छन् । विभिन्न प्रकारका बिमाहरूका बारेमा सुनेका उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् सन् २०२० मा उच्च (८२.७%) रहेको मा उत्तरदाताहरूको यस अनुपातमा सन् २०२२ मा ५.६% अंकले गिरावट आएको छ । विभिन्न प्रकारका बिमाका बारेमा सुनेका उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् २०१८ मा ८९.८% रहेको थियो ।

बीमाबारे चेतना, बर्ष अनुसार

चित्र ६.४१: Q-G21.a. के तपाईंले कहिल्यै कुनै प्रकारको बीमाको बारेमा सुन्नुभएको छ ? (संख्या = १००८)

सर्वेक्षणमा उल्लिखित विभिन्न आठ प्रकारका बीमाहरू मध्ये कर्णाली प्रदेशमा स्वास्थ्य बीमा (९४.५%) र जीवन बीमा (९०.५%) सबैभन्दा लोकप्रिय रहेको देखिएको छ भने यात्रा बीमा (४३.५%) र सम्पत्ति बीमा (४५.५%) कम लोकप्रिय बीमा रहेका छन् । सर्वेक्षणमा बीमाबारे जानकारी भएको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूलाई बीमा गर्नुभएको छ कि छैन भनेर पनि सोधिएको थियो । विभिन्न बीमाहरू बारे जानकारी राख्ने कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूको उल्लेख्य संख्याले जीवन बीमा (२४.९%) र स्वास्थ्य बीमा (२०.८%) गरेको पाइयो । कर्णाली प्रदेशमा स्वास्थ्य बीमा र जीवन बीमा गर्ने मानिसहरूको हिस्सा सर्वेक्षण वर्षहरूमा क्रमशः बढदै गएको देखिन्छ । स्वास्थ्य बीमा गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् २०१८ मा रहेको ११.७% बाट बृद्धी भएर सन् २०२० मा १८.९% र सन् २०२२ मा २०.८% पुगेको र जीवन बीमा गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् २०१८ मा रहेको २१.६% बाट बृद्धी भएर सन् २०२२ मा २४.९% पुगेको छ । मानिसहरूको शिक्षा स्तरसँगै विभिन्न प्रकारका बीमाहरू प्रति चेतना र स्वामित्व पनि बढदै गएको देखिन्छ ।

विभिन्न प्रकारका बीमाबारे सचेतना र स्वामित्व, वर्ष अनुसार

	सन् २०१८		सन् २०२०		सन् २०२२	
	सुनेको छु	लिएको छु	सुनेको छु	लिएको छु	सुनेको छु	लिएको छु
जीवन बीमा	९४.२%	२१.६%	९७.९%	२१.८%	९०.५%	२४.९%
व्यक्तिगत/दुर्घटना बीमा	४८.०%	७.९%	७३.३%	६.३%	६८.०%	५.०%
अटो बीमा	४३.४%	१३.४%	६७.४%	१२.०%	६५.९%	१२.०%
स्वास्थ्य बीमा	७७.०%	११.७%	९३.७%	१८.९%	९२.६%	२०.८%
कृषि बीमा	३९.४%	३.५%	६६.३%	१.५%	६१.९%	३.९%
पशुधन बीमा	४७.२%	५.०%	७४.९%	४.५%	७२.९%	७.५%
सम्पत्ति बीमा	२७.६%	३.३%	५५.२%	२.७%	४५.५%	२.२%
यात्रा बीमा	३४.५%	५.२%	६०.९%	४.३%	४३.५%	०.७%

तालिका ६.४.१. Q-G21B.A1-H1. के तपाईंले उल्लेखित बीमाको बारेमा सुनुभएको छ ? (संख्या = ७८३) र [olb Q-G21.B.A1-H1 मा "सुनेको छु" भनेमा] के तपाईंले उक्त बीमा गर्नुभएको छ ? (थाहा छैन, 'भन्न चाहान्नु' र 'लगु नहुने' उत्तरहरूलाई समावेश गरिएका छैन)

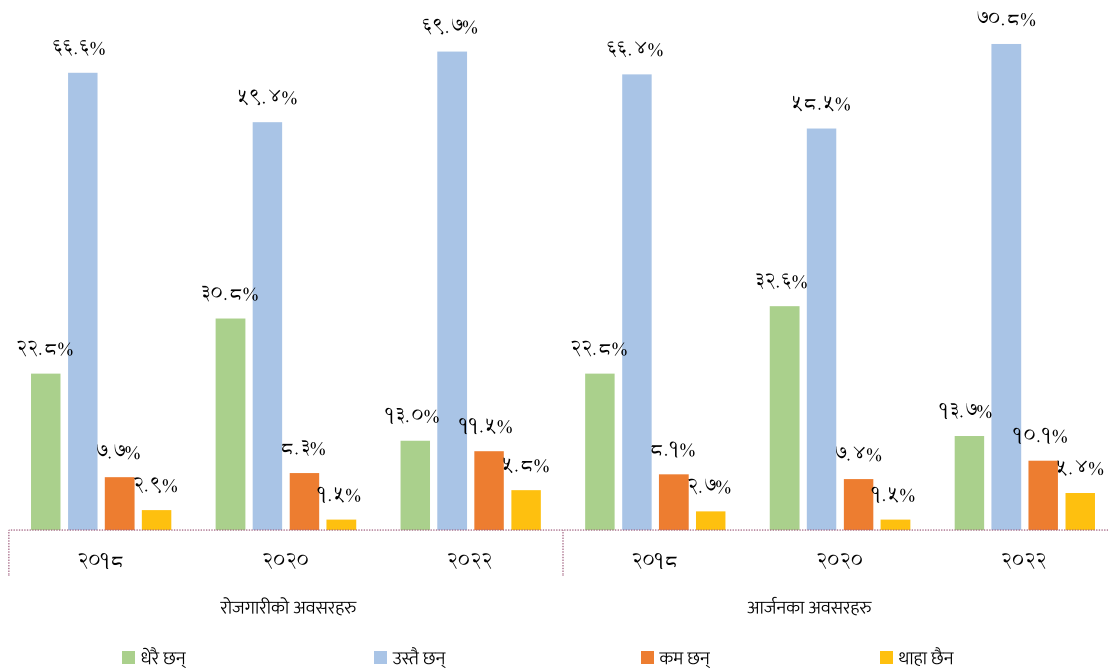
६.५ रोजगारी र आयआर्जनका अवसरहरू

स्थानीय स्तरमा रोजगारीका र आयआर्जनका अवसरहरू के कस्तो रहेको छ भनी थाहा पाउन कर्णाली प्रदेशका सम्पूर्ण उत्तरदाताहरूलाई यस बारेमा प्रश्न सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका करीब दुई तिहाई (६९.७%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय तहमा रोजगारीका अवसर र ७०.८% उत्तरदाताहरूले आय आर्जनका अवसर गत वर्ष जस्तै रहेको उल्लेख गरेका छन् । तुलनात्मक रूपमा उत्तरदाताहरूको सानो अनुपात (१३%) ले आफ्नो क्षेत्रमा गत वर्षको भन्दा रोजगारीका अवसरहरू बढेको टान्दछन् भने करीब समान अनुपात (१३.७%) ले आय सृजनाका अवसरहरू बढेको टान्दछन् । जबकि, ११.५% उत्तरदाताहरूले रोजगारीका अवसरहरू कम रहेको विश्वास गर्छन् । त्यसैगरी, १०.९% ले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा आय आर्जनका कम अवसरहरू उपलब्ध भएको टान्छन् ।

आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीका अवसर गत वर्ष जस्तै रहेको विश्वास गर्नेहरूको अनुपात प्रत्येक सर्वेक्षण वर्षहरूमा बढेको छ (सन् २०१८ मा ६६.६%, सन् २०२० मा ५९.४% र सन् २०२२ मा ६९.७%) । यसको विपरीत, रोजगारीका अवसरहरू कम छन् भनी विश्वास गर्ने उत्तरदाताहरूको अंश सन् २०१८ मा रहेको ७.७% बाट बृद्धी भई सन् २०२० मा ८.३% पुगेको र सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको यस हिस्सामा बृद्धी भई ११.५% मा पुगेको छ । आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीको अवसर बढी रहेको विश्वास गर्ने उत्तरदाताहरूको अनुपात सन् २०२० को तुलनामा सन् २०२२ मा घटेको छ । सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको सबैभन्दा कम हिस्सा (१३%) ले उनीहरूको स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीका बढी अवसरहरू उपलब्ध भएको महसुस गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको यो अनुपात सन् २०१८ मा २२.८% थियो र सन् २०२० मा ८% अंकले बृद्धी भई उक्त अनुपात ३०.८% पुगेको थियो ।

अघिल्लो सर्वेक्षण वर्षहरूको तुलनामा कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा आय आर्जनका अवसरहरूको उपलब्धता कम रहेको उल्लेख गरेका छन् (सन् २०१८ मा ८.९%, सन् २०२० मा ७.४% र सन् २०२२ मा केहि बृद्धिभई १०.९%) । सन् २०२२ मा उत्तरदाताहरूको सबैभन्दा कम हिस्सा (१३.७%) ले स्थानीय क्षेत्रमा अधिक आय सिर्जना गर्ने अवसरहरू उपलब्ध भएको महसुस गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको यो अनुपात सन् २०१८ मा २२.८% रहेको र सन् २०२० मा उच्चतम बिन्दु ३२.६% पुगेको थियो ।

स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारी र आयआर्जनका अवसरहरू, बर्ष अनुसार

चित्र ६.५.१: Q-G23a र Q-G23b. एक बर्ष पहिला र अहिलेलाई तुलना गर्दा तपाईंको स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारी र आय आर्जनका अवसरहरू कस्तो रहेका छन् ? (संख्या = १००८) (‘भन्नु चाहान्नु’ भन्ने उत्तरलाई समावेश गरिएको छैन)

कर्णाली प्रदेशमा शहरी नगरपालिकामा बसोबास गर्ने (८.७%) उत्तरदाताहरूले भन्दा गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने बढी (१४.२%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीका अवसरहरू कम भएको धारणा राख्छन् । जबकि, गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने (६२.९%) उत्तरदाताहरूको तुलनामा शहरी नगरपालिकाका धेरै (७५.८%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीको अवसरको उपलब्धतामा कुनै परिवर्तन भएको महसुस गरेका छन् ।

कर्णाली प्रदेशका पहाडी क्षेत्रमा बसोबास गर्ने (८.२%) उत्तरदाताहरूले भन्दा हिमाली क्षेत्र मा बसोबास गर्ने बढी (२२%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो इलाकामा रोजगारीका अवसरहरू कम भएको धारणा राख्छन् । त्यसैगरी पहाडमा बसोबास गर्ने (४४%) उत्तरदाताहरूको तुलनामा हिमाली क्षेत्रका धेरै (७८.०%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय क्षेत्रमा रोजगारीको अवसरमा कुनै परिवर्तन नभएको महसुस गरेका छन् । कर्णाली प्रदेशमा विभिन्न उमेर समूहका उत्तरदाताहरू बीचमा आफ्नो इलाकामा रोजगारीको अवसरको उपलब्धतालाई लिएर विचारमा खासै भिन्नता देखिएको छैन ।

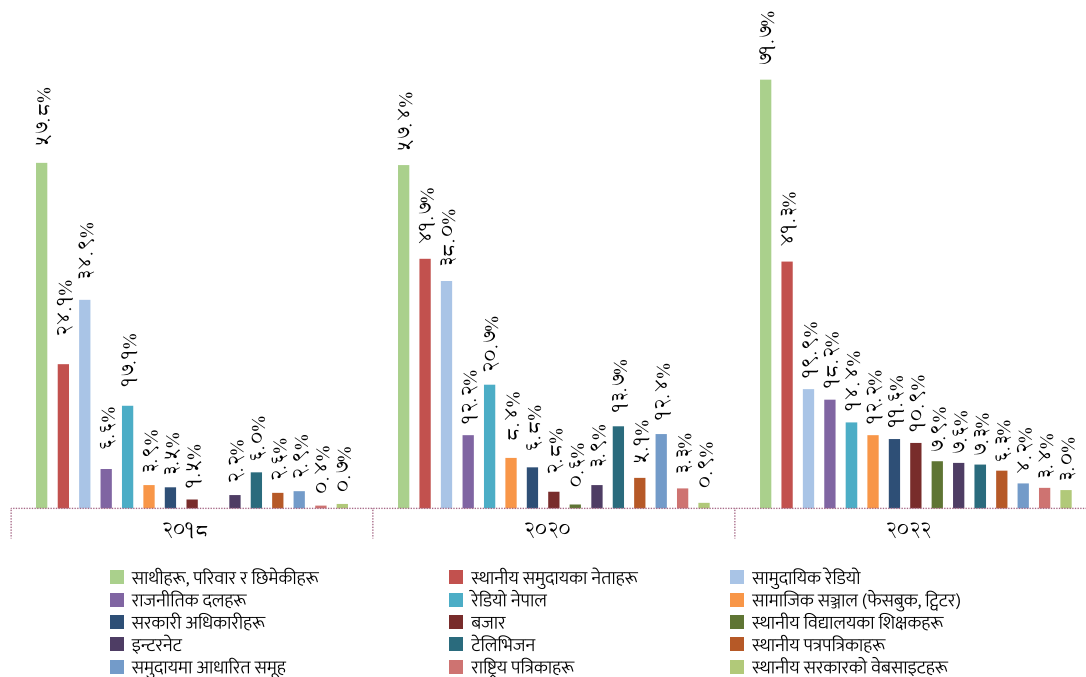
६.६ सूचनाको स्रोत

आफ्नो स्थानीय सरकारले बनाएका योजना, कार्यक्रम र बजेटको बारेमा जानकारी कसरी पाउनुहुन्छ भनेर सोधिएको प्रश्नमा कर्णाली प्रदेशका अधिकांश (७१.७%) उत्तरदाताहरूले साथीभाई, परिवार र छरछिमेकीहरू बाट स्थानीय सरकारका गतिविधिको जानकारी लिने गरेको बताएका छन् । त्यसैगरी, ४१.३% उत्तरदाताहरूले स्थानीय समुदायका नेताहरू र १९.९% ले सामुदायिक रेडियो सञ्जाललाई आफ्नो सूचनाको अन्य स्रोतको रूपमा लिएका छन् । जबकि, कर्णाली प्रदेशका ७९% उत्तरदाताहरूले सामान्यतया स्थानीय सरकारका योजना, कार्यक्रम र बजेटहरूको बारेमा जानकारी नै नपाउने बताएका छन् ।

सन् २०१८ सन् र सन् २०२० को सर्वेक्षणसंग तुलना गर्दा, सन् २०२२ मा साथीभाईहरू, परिवार र छिमेकीहरू बाट जानकारी प्राप्त गरेको उल्लेख गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा उल्लेखनीय वृद्धि भएको छ (सन् २०१८ मा ५७.८% बाट सन् २०२२ मा ७१.७%) । अर्कोतर्फ, सन् २०२० को तुलनामा, सन् २०२२ मा सामुदायिक रेडियो र रेडियो नेपाल बाट स्थानीय सरकारका योजना, कार्यक्रम र बजेटको बारेमा जानकारी प्राप्त गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा गिरावट आएको छ । सामुदायिक रेडियो बाट जानकारी प्राप्त गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०२० मा ३८% रहेकोमा सन् २०२२ मा घटेर १९.९% पुगेको छ । यसैगरी रेडियो नेपाल बाट जानकारी प्राप्त गर्ने उत्तरदाताहरूको हिस्सा सन् २०२० मा २०.७% रहेकोमा सन् २०२२ उत्तरदाताहरूको हिस्सा घटेर १४.४% पुगेको छ । त्यसैगरी, टेलिभिजन र समुदायमा आधारित समूह

मार्फत जानकारी प्राप्त गर्ने उत्तरदाताको अंश सन् २०२२ मा घटेको छ । यसैबीच, स्थानीय सरकारका गतिविधिहरू बारे जानकारी सामाजिक सञ्जाल मार्फत प्राप्त गरेको बताउने उत्तरदाताहरूको हिस्सामा भने सन् २०२० मा रहेको ८.४% बाट वृद्धि भई सन् २०२२ मा १२.२% पुगेको छ ।

स्थानीय सरकारका गतिविधिहरूको जानकारीको स्रोत, बर्ष अनुसार

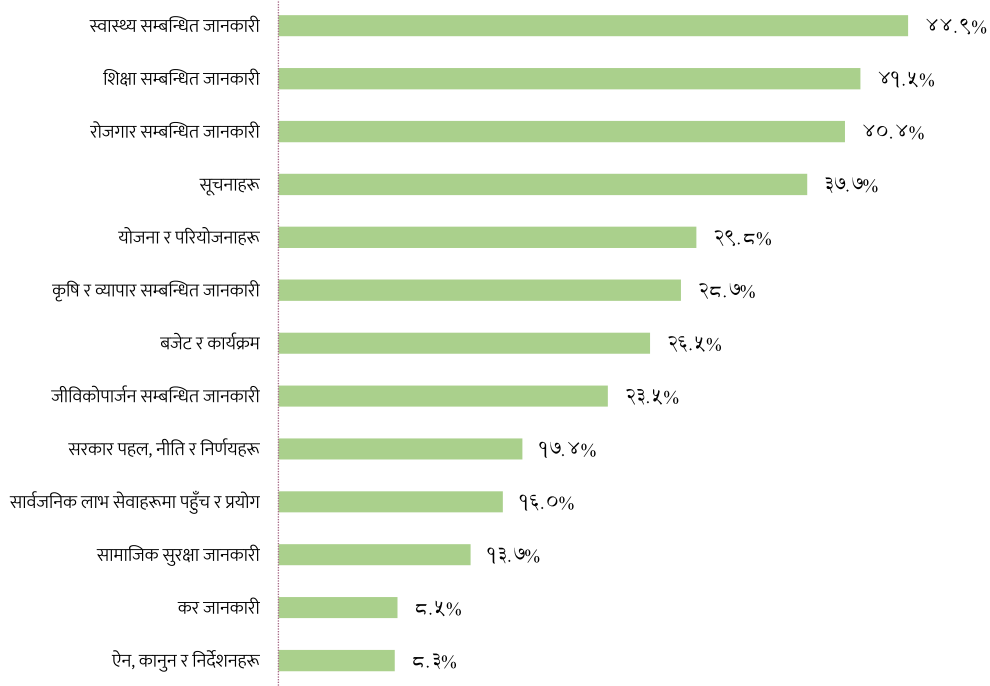
चित्र ६.६.१: Q-H5. सामान्यता तपाईं स्थानीय सरकारका योजनाहरू, कार्यक्रमहरू र बजेटको बारेमा जानकारी कसरी प्राप्त गर्नुहुन्छ ? (संख्या = १००८)

साथीभाई, परिवार, छिमेकी र स्थानीय समुदायका नेताहरू कर्णाली प्रदेशमा सूचनाको मुख्य स्रोत रहेको देखिन्छ । उच्चशिक्षा हासिल गरेका उत्तरदाताहरूले सामाजिक सञ्जाललाई आफ्नो सूचनाको मुख्य स्रोत मान्छन् । यसको विपरीत, कुनै शिक्षा नभएका वा औपचारिक शिक्षा नभएका उत्तरदाताहरूले आफ्ना साथीहरू, परिवार र छिमेकीहरू तथा स्थानीय समुदायका नेता र स्थानीय रेडियोलाई सूचनाको मुख्य स्रोत उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, उच्च आय वर्गका उत्तरदाताहरूले टेलिभिजनलाई आफ्नो सूचनाको मुख्य स्रोतको रूपमा उद्धृत गरेका छन् भने न्यून आय समूहकाहरूले साथीहरू, परिवार र छिमेकीहरू उनीहरूको जानकारीको मुख्य स्रोत भएको बताउँछन् । युवा वर्गहरूले धेरैजसो साथीहरू, परिवार र छिमेकीहरू, सामाजिक सञ्जाल र इन्टरनेटबाट स्थानीय सरकारका योजना, कार्यक्रम र बजेटको बारेमा जानकारी प्राप्त गर्ने उल्लेख गरेका छन् ।

स्थानीय सरकारबाट सार्वजनिक गर्नुपर्ने सूचनाका प्रकारहरू

कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई उनीहरूको स्थानीय गाउँपालिका/नगरपालिकाहरूले जनतालाई के कस्तो किसिमका जानकारीहरू नियमित रूपमा उपलब्ध गराउनुपर्छ भनेर राय लिन प्रश्न सोधिएको थियो । जवाफमा, कर्णाली प्रदेशका भण्डे आधा (४४.९%) उत्तरदाताहरूले उनीहरूको स्थानीय गाउँपालिका/नगरपालिकाहरूले स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी नियमित रूपमा जनतालाई उपलब्ध गराउनुपर्ने बताएका छन् । त्यसैगरी ४१.५% उत्तरदाताहरूले स्थानीय गाउँपालिका/नगरपालिकाहरूले शिक्षा सम्बन्धी जानकारी र ४०.४% उत्तरदाताहरूले रोजगारी सम्बन्धी जानकारी नियमित रूपमा उपलब्ध गराउनुपर्ने बताएका छन् । एक तिहाईभन्दा बढी (३७.७%) उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकारले सार्वजनिक सूचना सम्बन्धी जानकारी दिनुपर्छ भन्ने विश्वास गर्छन् भने करीब एक चौथाई (२९.८%) ले योजना र आयोजना सम्बन्धी, २८.७% ले कृषि तथा व्यापार सम्बन्धी, २६.५% ले बजेट र कार्यक्रमहरू सम्बन्धी र २३.५% ले जीविका सम्बन्धी जानकारी आफ्नो स्थानीय सरकारबाट अपेक्षा गर्छन् ।

स्थानीय पालिकाले सार्वजनिक गर्नुपर्ने सूचनाका प्रकारहरू

चित्र ६.६.२: Q-H6. तपाईंको नगरपालिका, गाउँपालिकाले जनतालाई कस्तो किसिमको सूचना नियमित रूपमा उपलब्ध वा सार्वजनिक गरोस जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८)

स्थानीय सरकारले सार्वजनिक गरेको सूचनाप्रति सन्तुष्टि

स्थानीय सरकारले सार्वजनिक गरेका सूचनाहरू प्रति कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरू कतिको सन्तुष्ट छन् भनी बुझ्न उत्तरदाताहरूलाई प्रश्न सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशमा उत्तरदाताहरूको एक तिहाईभन्दा अलि बढी (३६.३%) ले स्थानीय सरकारले सार्वजनिक गरेको जानकारीसंग आफुहरू सन्तुष्ट रहेको उल्लेख गरेका छन् भने ४६.५% उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय सरकारले उपलब्ध गराएको तथ्याङ्क र सूचनाप्रति असन्तुष्टि व्यक्त गरेका छन् । जबकि, करीब पाँचमध्ये एक (१७.२%) उत्तरदाताहरूले यसबारेमा आफूलाई थाहा नभएको बताएका छन् ।

साथै, स्थानीय सरकारबाट सूचना वा जानकारी लिन प्रयास गरे कि गरेन भनेर सोधदा, दस मध्ये नौ (९४.४%) उत्तरदाताहरूले आफ्नो स्थानीय सरकारबाट कुनै पनि तथ्याङ्क/सूचना वा जानकारी लिन प्रयास नगरेको बताए भने ५.६% उत्तरदाताहरूले तथ्याङ्क/सूचना वा जानकारी लिन प्रयास गरेको बताएका छन् । स्थानीय सरकारबाट सूचना वा जानकारी लिन प्रयास गरेका मध्ये करीब एक चौथाई (२६.८%) उत्तरदाताहरूले बजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धी जानकारी, २६.३% ले रोजगारी सम्बन्धी जानकारी, २६% ले स्थानीय सरकारका योजना तथा आयोजना सम्बन्धी जानकारी, २५.६% ले स्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी, २३.४% ले सार्वजनिक सूचना र २३% उत्तरदाताहरूले शिक्षा सम्बन्धी जानकारी प्राप्त गर्ने प्रयास गरेको उल्लेख गरेका छन् ।

स्थानीय सरकारबाट सूचना वा जानकारी लिन प्रयास गरेका धेरैजसो (५३.४%) उत्तरदाताहरूले स्थानीय राजनीतिक नेताहरूको सहयोगबाट सूचनामा पहुँच गर्ने प्रयास गरेको बताएका छन् । त्यसैगरी, आधा जसो (५०.७%) उत्तरदाताहरूले सम्बन्धित सरकारी निकाय बाट, ३५.६% ले परिवार र साथीहरूको सहयोग मार्फत् जानकारी लिन प्रयास गरेको र थोरै (६.८%) ले वेबसाइटको प्रयोग गरेको उल्लेख गरेका छन् ।

सूचना जानकारी लिन प्रयास गरेको मध्ये २७.२% ले आवश्यक जानकारी प्राप्त गरेको बताएका छन् । उत्तरदाताहरूको एक चौथाई (२५.३%) ले एक भ्रमणमा जानकारी प्राप्त गरेको, कर्मचारीहरू धेरै सहयोगी भएको (१९.४%) र सम्बन्धित अधिकारीहरू फेला पार्न सजिलो भएको (१९.४%) उल्लेख गरेका छन् । यसको विपरीत, एक चौथाई भन्दा अलि बढी (२८.९%) ले जानकारी दिन धेरै समय लगाएको र सरकारी अधिकारीहरू असहयोगी भएको (१२.७%) उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, त्यसैगरी, ८.४% उत्तरदाताहरूले उपलब्ध गराइएको जानकारी पुरानो भएको, ६.६% ले सरकारी अधिकारीहरू जानकारी दिन अस्वीकार गरेको र २.८% उत्तरदाताहरूले सरकारी अधिकारीहरूसँग प्रश्नको जवाफ दिन पर्याप्त ज्ञान नभएको बताएका छन् ।

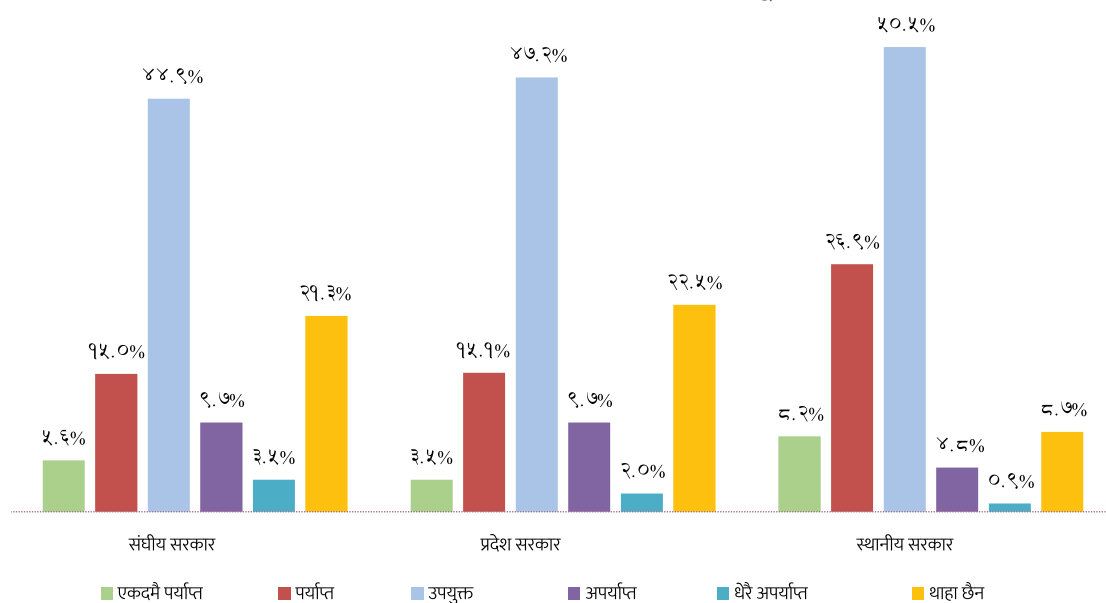
७. कोरोना महामारीको अनुभव र असर

७.१ कोरोना महामारी व्यवस्थापनमा सरकारको भूमिका

कोभिड-१९ को महामारीका बेला तीनै तहका सरकारले कोरोना रोकथाम तथा नियन्त्रण र यसबाट पर्नसक्ने सामाजिक/आर्थिक प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न विविध कार्यक्रमहरू लागू गरेका थिए । सर्वेक्षणमा सबै उत्तरदाताहरूलाई तीनै तहका सरकारको उक्त भूमिका पर्याप्त थियो कि थिएन भनी सोधिएको थियो ।

कर्णाली प्रदेशका धेरैजसो उत्तरदाताहरूले तीनवटै तहको सरकारले खेलेको भूमिका ठिकै/उपयुक्त रहेको उल्लेख गरेका छन् भने ३५.१% उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकारको भूमिकालाई "पर्याप्त" वा "धेरै पर्याप्त" भएको महसुस गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको सानो हिस्साले चाहिँ स्थानीय सरकारको भूमिका "अपर्याप्त" (४.८%) र ०.९% उत्तरदाताहरूले स्थानीय सरकारको भूमिका "धेरै अपर्याप्त" भएको उल्लेख गरे (चित्र ७.१.१) ।

कोरोना महामारी व्यवस्थापनमा सरकारको भूमिका

चित्र ७.१.१: Q-13. कोरोना संकट व्यवस्थापन वा समाधानमा सरकारले गरेको काम वा निभाएको भूमिका कतिको पर्याप्त थियो जस्तो लाग्छ ? (संख्या = १००८) (भन्न चाहन्न भन्ने उत्तरदाताको उत्तरलाई यहाँ समावेश गरिएको छैन)

सरकारले गरेको कामको मुल्याङ्कन

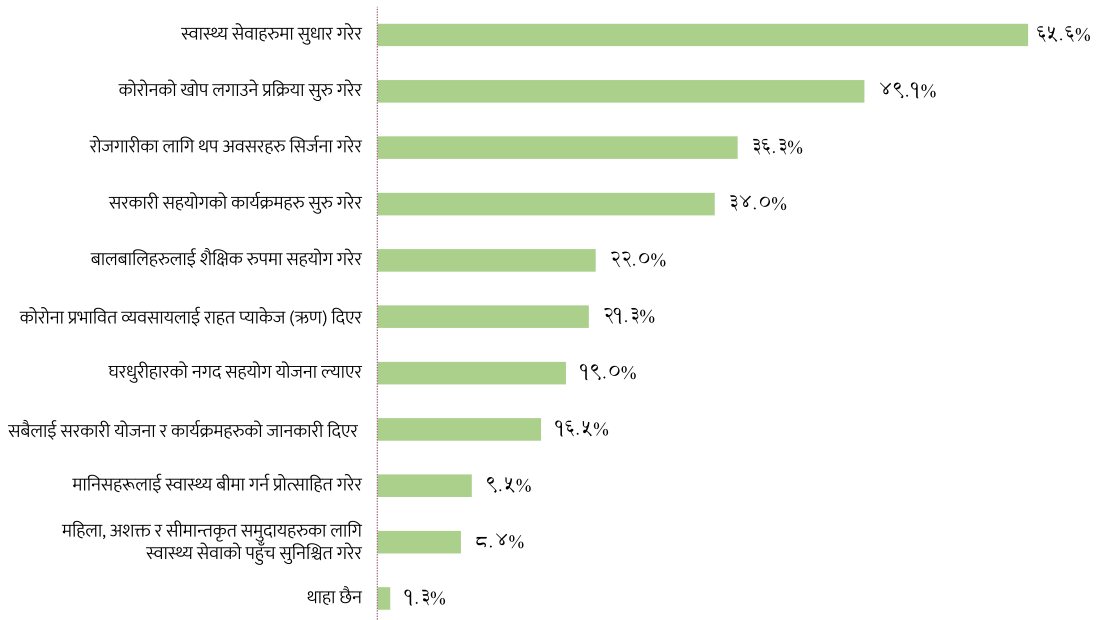
कोरोना संक्रमण कम गर्न र यसलाई फैलिन नदिन सरकारले गरेका विभिन्न प्रयासलाई कसरी मुल्यांकन गर्नुहुन्छ भनी उत्तरदाताहरूलाई सोधिएको थियो । यसमा उत्तरदाताले शून्यदेखि दशसम्मको नम्बर दिन सक्थे । शून्यले सरकारले गरेका प्रयास एकदमै अप्रभावकारी रहेको जनाउँ थियो भने पाँचले न त प्रभावकारी न अप्रभावकारी र दशले एकदमै प्रभावकारी रहेको जनाउँ थियो ।

कर्णाली प्रदेशका अधिकांश उत्तरदाताहरूले सरकारले गरेका विभिन्न रोकथाम र नियन्त्रणका उपायहरूमध्ये मास्कको प्रयोग र सामाजिक दूरी धेरै प्रभावकारी (औसत ८.३१ अंक) भएको मान्दछन् भने हिड्डुल र यात्रामा लगाएको प्रतिबन्ध पनि दोस्रो (औसत ८.१६ अंक) प्रभावकारी उपाय रहेको मान्दछन् ।

सामाजिक-आर्थिक पुनरुत्थानमा सरकारसंगको अपेक्षा

कोरोना महामारीले सिर्जना गरेको आर्थिक-सामाजिक कठिनाईलाई कम गर्न र महामारीबाट प्रभावित सामाजिक-आर्थिक अवस्थालाई माथि उठाउन सरकारले कुन-कुन क्षेत्रमा बढी काम गर्नुपर्छ भनी सबै उत्तरदाताहरूलाई सोधिएको थियो । जवाफमा, कर्णाली प्रदेशका करीब दुई तिहाई (६५.६%) उत्तरदाताहरूले स्वास्थ्य सेवाहरूमा सुधार गरेर, ४९.९% ले कोरोनाको खोप लगाउने कार्यलाई तीव्रता दिएर र ३६.३% उत्तरदाताहरूले थप रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गरेर कोरोना महामारीले सिर्जना गरेको कठिनाईलाई कम गर्न सकिन्छ भन्ने मत व्यक्त गरे । उत्तरदाताहरूको उल्लेखनीय अंशले सरकारी सहयोग कार्यक्रमहरू शुरु गरेर (३४%) र बालबालिकाका लागि शैक्षिक सहयोग गरेर (२२%) कोरोनाले प्रभाव पारेको सामाजिक-आर्थिक अवस्थाको पुनरुत्थान गर्न सकिने उल्लेख गरेका छन् । यसैगरी अन्य सुझावहरूमा कोभिड-१९ प्रभावित व्यवसायहरूका लागि राहत प्याकेजहरू वितरण गरेर (२१.३%) र घरपरिवारलाई नगद सहयोगको योजनाहरू ल्याएर (१९%) कोरोनाले प्रभाव पारेको सामाजिक-आर्थिक अवस्थाको पुनरुत्थान गर्न सकिने उल्लेख गरेका छन् ।

कोरोना महामारीबाट सृजित सामाजिक-आर्थिक अवस्थाको पुनरुत्थानको लागि सरकारको अपेक्षित कार्य

चित्र ७.१.२: ०-१६. कोरोना महामारीबाट प्रभावित सामाजिक-आर्थिक अवस्थालाई पुनरुत्थान गर्न सरकारले आफ्ना नागरिकहरूलाई अझै के गरेर सहयोग गर्न सक्छ होला ? (संख्या = १००८)

७.२ स्थानीय स्तरमा कोरोना महामारीको बेला सक्रिय भएर लाग्ने व्यक्ति वा निकाय

कोरोना महामारीको समयमा त्यसको व्यवस्थापनको लागि समुदायमा सबैभन्दा बढी सक्रिय भूमिका कसले निभाएको थियो भनेर सबै उत्तरदाताहरूलाई सोधिएको थियो । कर्णाली प्रदेशका अधिकांश (६२.७%) उत्तरदाताहरूले कोभिड-१९ को व्यवस्थापनमा आफ्नो स्थानीय सरकार सबैभन्दा बढी उत्तरदायी निकायको रूपमा रहेको बताएका छन् । त्यसपछि १३.६% उत्तरदाताहरूले स्थानीय नेताहरू र ११.९% उत्तरदाताहरूले सामुदायिक स्वयंसेवकहरू कोरोना महामारीको समयमा त्यसको व्यवस्थापनको लागि समुदायमा सबैभन्दा बढी सक्रिय भएको उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, ६.५% ले सार्वजनिक अस्पताल/स्वास्थ्य उल्लेख गरेका छन् भने १.३% को सानो अंशले समुदायमा आधारित संस्थाहरूलाई सबैभन्दा उत्तरदायी निकायको रूपमा रहेको बताएका छन् । २.४% उत्तरदाताहरूले भने आफूहरूलाई यस बारेमा केहि थाहा नभएको बताएका छन् ।

७.३ कोरोना महामारीमा भोग्नुपरेका मुख्य समस्याहरू र सामना गर्ने रणनीतिहरू

कर्णाली प्रदेशका उत्तरदाताहरूलाई कोरोना महामारी र यसको कारणले गर्दा भएको बन्दाबन्दीको समयमा परेका विभिन्न समस्याहरूका बारेमा सोधिएको थियो । कोभिड-१९ का कारणले भोग्नुपरेको मुख्य समस्याका बारेमा सोधदा कर्णाली प्रदेशका आधाभन्दा केहि बढी उत्तरदाताहरूले महामारी र बन्दाबन्दीका बेला आफूहरूले विभिन्न समस्याहरू सामना गर्नुपरेको बताएका छन् भने ४७.२% उत्तरदाताहरूले महामारी र बन्दाबन्दीका बेला आफूहरूलाई कुनै समस्या नपरेको बताएका छन् । कोरोना कालमा समस्या सामना गर्नु परेको बताउनेमध्ये धेरैजसो (५५%) ले खाद्यान्नको मूल्यवृद्धिलाई औल्याएका छन् र ५३.९% ले आधारभूत सेवाहरू प्राप्त गर्न कठिनाई भएको जस्ता समस्या सामना गरेको उल्लेख गरेका छन् । त्यसैगरी, दशमध्ये चार (४०.९%) ले गम्भीर बिरामी हुनुलाई आफ्नो लागि मुख्य समस्या भएको, ३४.७% ले आम्दानी/नाफामा कमी आएको बताएका छन् । कोभिड-१९ का कारण उनीहरूले सामना गरेका अन्य प्रमुख समस्याहरूमा गैर-खाद्य अत्यावश्यक सामग्रीको मूल्यवृद्धि भएको (२९.४%), रोजगारी वा आम्दानीको मुख्य स्रोत गुमाएको (१३.५%) र १.५% ले परिवारको सदस्यको मृत्यु भएको उल्लेख गरेका छन् ।

सर्वेक्षणमा, कोरानाको कारणले गर्दा विभिन्न समस्याहरू भोग्नुपरेको बताउने उत्तरदाताहरूलाई ती समस्याको सामना गर्न के-कस्ता रणनीतिहरू अबलम्बन गर्नुभयो भनेर सोधिएको थियो । त्यस प्रश्नको जवाफमा करीब पाँचमध्ये एक (१७.८%) उत्तरदाताहरूले कोभिड-१९ को प्रभावहरूको सामना गर्न खासै केही नगरेको प्रतिक्रिया दिएका छन् । कर्णाली प्रदेशमा बसोबास गर्ने अधिकांशले प्रभाव न्यूनीकरण गर्न विभिन्न प्रतिकार्य संयन्त्र अवलम्बन गरेको बताए । तथ्याङ्कले देखाए अनुसार, सबैभन्दा बढी ४८.९% उत्तरदाताहरूले बचत प्रयोग गरेको, ऋणमा खाद्यान्न किनेको (३१.४%) र आफन्त/छिमेकीहरूबाट ऋण सहयोग लिएर काम चलाएको (२६%) उत्तरदाताहरूले उल्लेख गरेका छन् । उत्तरदाताहरूको उल्लेख्य हिस्साले पशु र सम्पत्ति बेचेर निर्वाह गरेको (१९.७%), खाद्यान्नको उपभोगमा कमी गरेको (१७.४%), गैर-खाद्य उपभोग घटाएको (१६.९%), ऋणमा गैर-खाद्य वस्तु खरिद गरेको (१५.९%) र साहुबाट ऋण लिएर (१३.८%) निर्वाह गरेको उल्लेख गरेका छन् ।

